

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 6.

ÅREN

1881—1885.

NORRBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Under den tidrymd, denna berättelse omfattar, har någon förändring i Norrbottens läns gränser icke egt rum.

Länets indelning inhemtas af Tab. Litt. A.

I afseende å *den administrativa och judiciella indelningen* har annan ändring icke under perioden förekommit än att, jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1883, Tarendö kapell, utgörande förut en del af Pajala socken samt tillhörande Pajala länsmandistrikt och tingslag, med 1884 års ingång i administrativt hänseende öfverflyttats från Pajala till Korpilombolo länsmandistrikt samt från och med år 1885 dels i judiciellt hänseende förlagts från Pajala till Korpilombolo tingslag, dels ock i kommunalt hänseende skilts från Pajala socken och blifvit egen kommun.

Beträffande *den ecklesiastika indelningen inom länet* har genom nådigt bref den 13 april 1881 bestämts, att Öfver-Luleå pastorat skulle, så snart sådant i behörig ordning kunde ske, delas i två socknar, benämnda Öfver-Luleå och Edefors, hvardera utgörande ett regalt gäll, hvarefter genom nådigt bref den 21 mars 1884 närmare bestämmelser meddelats i fråga om gränserna för Edefors nya församling, plats för dess kyrka m. m., men har särskilningen icke under perioden hunnit genomföras, dock att invånarne i Edefors blifvande församling ega, jemlikt sistnämnda nådiga bref, sammankomma i särskild kyrkostämma

för afgörande af denna församling särskildt vidkommande angelägenheter.

Sedan genom nådigt bref den 24 april 1868 bestämts, att Luleå stads- och Luleå landsförsamlingar, tillhoppa utgörande Luleå pastorat, skulle efter dåvarande komministerns i Luleå stad afgång hvar för sig utgöra ett regalt gäll, så har, genom nämnde komministers under år 1885 inträffade frånfälle, det förutsatta vilkoret för särskilningen inträdt samt åtgärder vidtagits för besättande af kyrkoherdebeställningen i Luleå stad.

Inom hvardera af Pajala samt Öfver-Luleå *länsmandistrikt*, alltför vidlyftiga för att kunna behörigen skötas af de inom desamma tillsatte ordinarie länsmännen, hafva under perioden extra länsmän anstälts, en inom den del af Pajala distrikt, som utgöres af Muonionalusta kapell, den andre inom den del af Öfver-Luleå distrikt, som bildar Edefors nya pastorat.

I länets *indelning för allmänna skogarnes vård och bevakning* har under perioden den förändring vidtagits, att Jukkasjärvi revir, bildadt på grund af Kungl. Maj:ts nådiga bref den 16 juni 1876 samt omfattande Jukkasjärvi och Enontekis socknar, blifvit genom nådigt bref den 13 april 1883 indraget samt fördeladt mellan Pajala och Tarendö revir.

Såsom tillägg till Tab. Litt. A må i öfrigt här anföras, att Kungl. Norrbottens Fältjägarkår, som är roterad inom länet,

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-49.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.....	1.
Tab. Litt. A. Länets indelning.....	2.
2. Invånare.....	6.
Tab. Litt. B. Antal Svenskar i Lappmarken samt finsktalande och Lappar i Norrbottens län.....	8.
Tab. Litt. C. Uppgift från länsfängelset i Luleå och kronohäktet i Haparanda på antalet brott och förseelser, för hvilka å dömdt straff blifvit å nämnda länsfängelse eller kronohäkte verkstaldt under åren 1881-1885, samt brottens och straffens beskaffenhet äfvensom uppgift på de yrken och samhällsklasser, de till straff dömda tillhört före ankomsten till fängelset.....	10.
Tab. Litt. D. Uppgift på import och export af nedanstående varor under åren 1881-1885.....	10.
3. Näringar.....	11.
Tab. Litt. E. Beviljade anslag till afdikningar åren 1881-1885.....	15.
Tab. Litt. F. Uppgift å landtmanprodukter m. m. som under år 1885 införts till Piteå, Luleå och Haparanda tullkamrar.....	19.
Tab. Litt. G. I beslag tagna skogseffekter och deras användning...	27.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	36.
Tab. Litt. H. Anslag af allmänna medel för väganläggningar.....	37.
5. Kameralförhållanden.....	41.
6. Politi.....	43.
Tab. Litt. I. Folkskoleväsendets ställning vid utgången af år 1885	44.
 Tabellbilagor	 50-56.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	50.
Tab. N:o 2. Allmänna vägar och skjutsning i Norrbottens län åren 1881-1885.....	51.
Tab. N:o 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Norrbottens län år 1885.....	52.
Tab. N:o 4. Egendomar af fideikommissnatur i Norrbottens län år 1885. [Inga tabelluppgifter finns].....	53.
Tab. N:o 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag i Norrbottens län år 1885.....	53.
Tab. N:o 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar i Norrbottens län år 1885.....	54.
Tab. N:o 7. Brandförsäkrings-inrättningarnes verksamhet i Norrbottens län åren 1881-1885.....	54.
Tab. N:o 8. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Norrbottens län år 1885.....	55.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 6.

ÅREN

1881—1885.

NORRBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Under den tidrymd, denna berättelse omfattar, har någon förändring i Norrbottens läns gränser icke egt rum.

Länets indelning inhemtas af *Tab. Litt. A.*

I afseende å *den administrativa och judiciela indelningen* har annan ändring icke under perioden förekommit än att, jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1883, Tarendö kapell, utgörande förut en del af Pajala socken samt tillhörande Pajala länsmandistrikt och tingslag, med 1884 års ingång i administrativt hänseende öfverflyttats från Pajala till Korpilombolo länsmandistrikt samt från och med år 1885 dels i judicielt hänseende förlagts från Pajala till Korpilombolo tingslag, dels ock i kommunalt hänseende skilts från Pajala socken och blifvit egen kommun.

Beträffande *den ecklesiastika indelningen inom länet* har genom nådigt bref den 13 april 1881 bestämts, att Öfver-Luleå pastorat skulle, så snart sådant i behörig ordning kunde ske, delas i två socknar, benämnda Öfver-Luleå och Edefors, hvardera utgörande ett regalt gäll, hvarefter genom nådigt bref den 21 mars 1884 närmare bestämmelser meddelats i fråga om gränserna för Edefors nya församling, plats för dess kyrka m. m., men har särskilningen icke under perioden hunnit genomföras, dock att invånarne i Edefors blifvande församling ega, jemlikt sistnämnda nådiga bref, sammankomma i särskild kyrkostämna

för afgörande af denna församling särskildt vidkommande angelägenheter.

Sedan genom nådigt bref den 24 april 1868 bestämts, att Luleå stads- och Luleå landsförsamlingar, tillhoppa utgörande Luleå pastorat, skulle efter dåvarande komministerns i Luleå stad afgång hvar för sig utgöra ett regalt gäll, så har, genom nämnde komministers under år 1885 inträffade frånfälle, det förutsatta vilkoret för särskilningen inträdt samt åtgärder vidtagits för besättande af kyrkoherdebeställningen i Luleå stad.

Inom hvardera af Pajala samt Öfver-Luleå *länsmandistrikt*, alltför vidlyftiga för att kunna behörigen skötas af de inom desamma tillsatte ordinarie länsmännen, hafva under perioden extra länsmän anstälts, en inom den del af Pajala distrikt, som utgöres af Muonionalusta kapell, den andre inom den del af Öfver-Luleå distrikt, som bildar Edefors nya pastorat.

I länets *indelning för allmänna skogarnes vård och bevakning* har under perioden den förändring vidtagits, att Jukkasjärvi revir, bildadt på grund af Kungl. Maj:ts nådiga bref den 16 juni 1876 samt omfattande Jukkasjärvi och Enontekis socknar, blifvit genom nådigt bref den 13 april 1883 indraget samt fördeladt mellan Pajala och Tarendö revir.

Såsom tillägg till *Tab. Litt. A* må i öfrigt här anföras, att Kungl. Norrbottens Fältjägarrekår, som är roterad inom länet,

hör till femte militärdistriktet, att länet i afseende på bergsväsendet tillhör norra bergmästaredistriktet, i afseende å skogsväsendet utgör ett skogsinspektörsdistrikt, fördelat i 13 revir och 56 bevakningstrakter, samt att det i afseende å allmänna arbeten hör till öfre norra väg- och vattenbyggnads-distriktet.

Genom de under denna femårsperiod fortsatta uppmätningarna, såväl för det ekonomiska kartverket som för afvittringen, har det ådagalagts, att den i senaste underdåniga berättelse lemnade beräkning af länets ytvidd, på sätt dervid jemväl antyddes, tarfvar några mindre rättelser, hvilka höja slutsumman för arean af länets land och vatten från 914·248 qvadratmil till 920·735 qvadratmil. Då numera, sedan kartläggningen af Torneå Lappmark afslutats, någon nämnvärd förändring af ytvidden icke kan uppstå, torde nedanintagna, från det ekonomiska karteverket hemtade, detaljerade uppgifter om yttnehållet af länets kommuner kunna anses fullt exakta.

Fögderier, tingslag och socknar samt städer.	Land och vatten. Qv.mil.	Summa. Qv.mil.
Landsbygden.		
<i>Piteå tingslag.</i>		
Piteå landsförsamling.....	28·242	43·024
Elfsby kapell.....	14·782	
<i>Arvidsjaur tingslag.</i>		
Arvidsjaur.....		53·203
<i>Arjeplogs tingslag.</i>		
Arjeplog.....		128·532
Summa Piteå fögderi		224·759
<i>Neder-Luleå tingslag.</i>		
Neder-Luleå.....	10·348	

Tab. Litt. A.

Länets indelning.

Stad, socken eller kapellag.	Pastorat.	Kontrakt.	Tingslag.	Domsaga.	Länsmansdistrikt.	Fögderi.	Provinsialläkaredistrikt.	Lasarett-distrikt.	Veterinär-läkaredistrikt. ¹⁾	Kompani och antal fältjägare-rotar.	Lappmark.										
<i>Nedre landet.</i>																					
Piteå stad.....	Piteå.	Vesterbot-tens andra.	Egen jurisdiktion. Piteå.	Piteå.	Stadsfiskal. Piteå södra och norra.	Piteå.	Piteå.	Piteå.	Piteå.	Piteå 125.											
Piteå landsförsamling.....																					
Elfsby kapell.....																					
Luleå stad.....	Luleå.	Vesterbot-tens tredje.	Egen jurisdiktion. Neder-Luleå.	Neder-Luleå.	Stadsfiskal. Neder-Luleå.	Luleå.	Öfver-Luleå.	Luleå.	Luleå.	Lif- 61. Råneå 26.											
Neder-Luleå.....																					
Öfver-Luleå.....																					
Edefors.....																					
Råneå.....																					
Neder-Kalix.....																					
Öfver-Kalix.....																					
Haparanda stad.....	Neder-Torneå.											Neder-Torneå och Karl Gustaf.	Egen jurisdiktion. Neder-Torneå och Karl Gustaf.	Neder-Torneå och Karl Gustaf.	Stadsfiskal. Neder-Torneå o. Karl Gustaf.	Haparanda.	Haparanda.	Haparanda.	Haparanda.	Vakanta 25.	Vakanta 19.
Neder-Torneå.....																					
Karl Gustaf.....	Karl Gustaf.											Vesterbot-tens fjerde.	Öfver-Torneå.	Torneå.	Öfver-Torneå.	Torneå.	Öfver-Kalix.	Haparanda.	Haparanda.	Vakanta 33.	
Hietaniemi.....																					
Öfver-Torneå.....																					
Korpilombolo.....	Pajala.	Pajala.	Korpilombolo.	Pajala.	Pajala.	Pajala.	Pajala.	Pajala.	Pajala.	Vakanta 13.											
Tärendö.....																					
Pajala.....																					
Muonionalusta kapell.....																					
<i>Lappmarken.</i>																					
Arvidsjaur.....	Arvidsjaur.	Vesterbot-tens andra.	Arvidsjaur.	Piteå.	Arvidsjaur.	Piteå.	Piteå.	Piteå.	Piteå.	Piteå.	Piteå.										
Arjeplog.....	Arjeplog.																				
Jockmock.....	Jockmock.	Vesterbot-tens tredje.	Jockmock.	Luleå.	Jockmock.	Luleå.	Öfver-Luleå.	Luleå.	Luleå.	Lappmar-ken är icke roterad.	Luleå.										
Qvieckjocks kapell.....																					
Gellivare.....																					
Jukkasjärvi.....	Jukkasjärvi.	Vesterbot-tens fjerde.	Jukkasjärvi.	Torneå.	Jukkasjärvi.	Torneå.	Pajala.	Haparanda.	Haparanda.	Torneå.											
Enontekis.....	Enontekis.																				

¹⁾ För tvänne länsveterinärer, deraf en i Luleå gamla stad och en i Haparanda, samt tvänne distriktsveterinärer, deraf en i Öjeby (Piteå gamla stad) och en i Kalix.

Fögderier, tingslag och socknar samt städer.	Land och vatten. Qv.mil.	Summa. Qv.mil.
<i>Öfver-Luleå tingslag.</i>		
Öfver-Luleå och Edefors	25 643	
<i>Jockmocks tingslag.</i>		
Jockmock och Qvickjocks kapell	170 661	
Summa Luleå fögderi		206 652
<i>Råneå tingslag.</i>		
Råneå	19 047	
<i>Neder-Kalix tingslag.</i>		
Neder-Kalix	15 832	
<i>Öfver-Kalix tingslag.</i>		
Öfver-Kalix	25 243	
<i>Gellivare tingslag.</i>		
Gellivare	147 978	
Summa Kalix fögderi		208 100
<i>Neder-Torneå och Karl Gustafs tingslag.</i>		
Neder-Torneå	3 849	
Karl Gustaf	4 129	7 978
<i>Öfver-Torneå tingslag.</i>		
Hietaniemi	8 235	
Öfver-Torneå	13 481	21 716
<i>Korpilombolo tingslag.</i>		
Korpilombolo	13 244	
Tärendö kapell	14 744	27 988
<i>Pajala tingslag.</i>		
Pajala moderförsamling	30 462	
Muonionalusta kapell	11 806	42 268
<i>Jukkasjärvi tingslag.</i>		
Jukkasjärvi	128 850	
<i>Enontekis tingslag.</i>		
Enontekis	51 550	180 380
Summa Torneå fögderi		280 330
Summa för landsbygden		919 841
Städerna.		
Luleå	0 350	
Piteå, oberäknadt 0 049 kvadratmil inom Vesterbottens län	0 383	
Haparanda	0 161	0 894
Summa för städerna		0 894
Summa för hela länet		920 735
		= 984 173 qv.nymil

Enligt den äldsta indelningen af länet i tvänne hufvuddelar, nedre landet eller Kustlandet samt Lappmarken, innehåller sålunda:

Kustlandet, som utgör norra delen af landskapet Vesterbotten	239,981 qv.mil.	
Arvidsjaur och Arjeplog, hvilka jemte Malå kapell, som numera hör till Vesterbottens län, bilda Piteå Lappmark	181 735	»

Luleå Lappmark, som består af Jockmock och

Qvickjocks kapell samt Gellivare socken ... 318 639 qv.mil.
och Torneå Lappmark, som består af Jukkasjärvi och Enontekis socknar 180 380 »

Med afseende på landets naturbeskaffenhet och ytformation såväl som med hänsyn till dess olika emottaglighet för odling sönderfaller Norrbottens län i trenne delar eller bälten, nemligen *det egentliga kustlandet, skogslandet* och *fjellandet*, hvilka delar likasom terrassformigt höja sig öfver hvarandra och sinsemellan begränsas af betydande höjningar af jordytan, hvilka bilda mer eller mindre branta öfvergångar från den ena platan till den andra.

Kustlandet, hvilket sträcker sig längs efter Bottniska viken och vanligen räknas omfatta de landsträckor, hilkas vattensystem ligga lägre än 200 fot öfver hafvet, begränsas af en långsluttande afsats, hvilken, löpande i bugter, mellan hufvudfloderna närmar sig kusten och på en bredd af 5 till 12 mil höjer sig till 1,000, någon gång ända till 1,500 fot öfver hafvet. Öfre delen af denna bergslutning, som bildar det egentliga *skogslandet*, har med skäl benämnts *sjögränsen*, emedan ofvanför densamma de vidsträckta plataer äro belägna, hvilka omsluta de stora sjöarne och myrtrakterna och hvilka äfven betecknats såsom *sjö- eller myrlandet*.

Gränsen mellan *skogs-* och *fjellandet* antages framgå nedom öfre barrskogsregionen, der den dugliga barrskogens sammanhängande bestånd upphöra.

Att i allmänna drag bestämma denna gräns möter dock större svårigheter, emedan fjellens utgreningar mellan vattendragen föranleda den att i skarpa bugter af flere mil följa de stora vattnen på större eller mindre afstånd, men då densamma, i allmänhet bedömd, på icke betydligt afstånd följer den så kallade kulturgränsen, sådan denna redan är fastställd eller till återstående del föreslagen, kan dess hufvudriktning på det sätt angifvas, att den, utgående från den punkt, der kulturgränsen i Vesterbotten träffar länsskilnaden, skär öfver Uddjaur och Randijaur eller de stora källsjöarne till Skellefteå och Lilla Luleå elfvar, derifrån sträcker sig vester om Gellivare malmberg samt vidare öfver den punkt, der Kaitum elf infaller i Kalix elf, upp till Muonio elf eller riksgränsen mot Finland vid Pajala sockens norra spets. Det ofvan liggande fjellandet allt till norska gränsen omfattar sålunda icke blott de kala fjellen utan derjemte såväl björkskogs- som öfre barrskogsregionen samt upptager, sålunda begränsadt, en ytvidd af ungefär 362 qv.mil, under det skogslandet innehåller omkring 450 samt det egentliga kustlandet vid pass 109 qv.mil.

Kustlandet är närmast att anse såsom ett slättland, synnerligast i länets norra del. Dess höjder äro, om än understundom branta, likväl obetydliga. Vattendragen äro här spaka och erbjuda beqväma båt- och segelleder, ehuru väl närmare utfloppen i hafvet en eller flere forsar vanligen omöjliggöra en oafbruten sjöfart mellan kusthamnarne och de segelbara elfsträckorna. Kusten, hvilken omgifves af en vidsträckt skärgård med djupa hafsvikar och sund mellan talrika holmar, är underkastad fortgående betydliga förändringar såväl till strandens läge som till skärgårdens vattendjup i följd af jordvallens ständiga höjning, hvilken i Norrbotten gör sig mera märkbar än i någon annan del af riket. Detta hittills oförklarade fenomen har till följd, att stora vidder af hafvet efterhand inkräktas, hvaraf i vikarne

oftast uppkomma bördiga ängar, likasom i fortsättning af de intill liggande vidsträckta ängsmarker, hvilka synbarligen förr utgjort hafsvikar och fjärdar, som på sin tid höjts ur hafvet eller igengrundats af de slamförande floder, som deri haft sitt utlopp. I flere fall kan denna uppländnings storlek och ålder adagaläggas genom äldre kartor, och vid synnerligt långgrunda stränder lär den försiggå så märkbart, att densamma anses understundom kunna af strandegaren och fiskaren efter blott ett årtiondes iakttagelse konstateras.

I hufvudflodernas dalgångar består marken inom kustlandet af uppslammade, ofta lerblandade jordarter och mylla af i allmänhet bördig beskaffenhet, och äfven i sidodalarna och på de mellanliggande låga, ofta stenbundna jordhöjderna, som der omvexla med naturliga ängar och stora myrmarker, erbjuda sig ännu oupptagna odlingslägenheter af en omfattning, som knappast torde öfverträffas inom andra delar af riket.

Skogslandet är ett bergland, fylldt af sammanhängande bergsträckningar och en talrik mängd af enstaka höjder, hvilka dock icke äro så höga eller branta, som de i sydligare delar af Norrland förekommande. Skogslandets terräng är sålunda kuperad, men ingalunda sönderbruten af så tvära afsatser i ytformationen, som äro kännetecknande för södra Norrland. Såsom ofvan är antydt, ligger det till kustlandet gränsande bältet af skogslandet i en betydande lutning, som i länets södra del är brantare än i den norra, der öfvergången är mera långsluttande och omärklig. Vattendragen, som sänka sig från ungefär 1,000 fots höjd öfver hafvet till 200 fot öfver samma nivå, äro till följd häraf nedom de stora sjöarne fyllda af svåra forsar och väldiga fall, som afbryta eller besvära båtlederna, hvilka mångenstädes ännu äro de enda förbindelselederna med kustlandet. I det öfre skogslandet skjuta här och der bergen upp öfver skogsgränsen såsom spridda utposter från fjellryggen.

Beskaffenheten af denna stora landsträcka måste naturligen vara högeligen skiljaktig, icke blott i följd af dess stora utsträckning öfver trenne breddgrader, dess vexlande höjd öfver hafvet och dess olika läge i förhållande till fjellen, utan isynnerhet till följd af den olikhet i jordmån, som förefinnes inom det vidsträckta området, der de stora sjöarne och de ofantliga myr- och mosstrakterna täfla i vidd med den fasta marken, hvilken, antingen den förekommer såsom bergsluttningar eller hedland, i allmänhet utgöres af glaciala bildningar, hufvudsakligen krosstensgrus, skiktade sandbäddar och äfven rullstensåsar, samt är till öfvervägande del på nord- och ostsluttningarne betäckt af furuskog och på syd- och vestsluttningarne af blandad furu- och granskog eller af enbart gran och björk. Stora vidder finnas dock spridda öfver hela denna yta, företrädesvis uti dalgångarna, der marken består af jordarter, som äro blandade med lera och undantagsvis äfven med mylla, och der odlingslägenheter sålunda öfverflöda, synnerligast i kustlandets närhet. Landets rikedom under nuvarande förhållanden ligger dock förnämligast i den rikliga tillgången på delvis förträffliga, naturliga ängar och höbärande myrar, hvilkas växtlighet gjort det möjligt för den första odlingen att framtränga uti och taga fast fot så djupt in i ödemarkerna, utan vägförbindelser och hjälp från den närmare kusten bofasta befolkningen. Dessa myrar jemte de ännu vidsträcktare, icke höbärande träskmarkerna med tillräckligt djup och godartad dyjord innesluta jémväl för framtiden en af länets vigtigaste rikedomskällor och möjligheter till dess

utveckling, sedan sådana förhållanden ävägabragts genom länets förseende med tidsenliga kommunikationer, att det blifver möjligt och lönande att förvandla dessa nu onyttiga och köldledande sumpmarker till höbärande åker och äng.

Fjellandet, som hufvudsakligen omfattar de kala, delvis snötäckt fjellen, innesluter inom björkskogs- och öfre barrskogsregionen herstädes i dalgångarne rik tillgång på bördiga ängar med en yppig vegetation, hvilka föranledt dertill, att en icke obetydlig bofast befolkning sökt sitt hem och funnit sin utkomst i en del af dessa öde och till utseendet ogästvänliga trakter, hvarest denna befolkning, genom boskapsskötsel och äfven något åkerbruk jemte det rika fisket, ernått en lika säker bergning som befolkningen i bördigare bygder. Till detta fjelland höra hela Qvickjocks och Enontekis socknar samt talrika byar och nybyggen inom Arjepluogs, Jockmocks, Gellivare och Jukkasjärvi socknar.

De högsta fjellen hafva förut antagits vara belägna på riksgränsen, hvars högsta topp utgöres af Sulitelma, 6,324 fot öfver hafvet, hvarifrån fjellryggen sänker sig åt ömse håll. Under kartläggning af Luleå Lappmark år 1879 utröntes emellertid, att ett inom Jockmocks socken på södra sidan om Stora Luleå elf beläget fjell Sarjektjåkko höjde sig till 7,156 fot. Sedan mätningarne inom Jukkasjärvi och Enontekis under denna femårsperiod fullbordats, har det genom vinkelobservationer befunnits, att fjellet Kebnekaisse inom förutnämnda socken eger en höjd af 7,192 fot och sålunda utgör rikets högsta punkt.

Kebnekaisse (Kettilfjellet) är beläget å 67° 53" latitud och 28' ostlig longitud från Stockholm, mellan Kalix elfs källfloder, Ladtjokk och Vistesajokk, en half mil norr om gränsen mellan Gellivare och Jukkasjärvi socknar. Den omgifvande trakten upp mot Torneå elfs källor utgör på samma gång den högst belägna och den mest vilda och ödsliga fjellsträcka inom länet. Dess flesta toppar äro obestigligen likasom Kebnekaisse och högre än Sulitelma, såsom Kaskasatjåkko (7,049 fot), Tarfalatjåkko (6,501 fot), Pårsojtjåkko (6,677 fot), Mormantjåkko (6,598 fot), med flere.

På ömse sidor om dessa högfjell äro länets näst Gellivare grufvor rikaste malberg belägna, nemligen Luossavare, Kiirunavare (Kieronavare) och Svappavare med flere i öster och Sjangeli i vester, hvilkas bearbetande uteslutande är beroende af fullbordandet af den under anläggning varande jernvägen från Luleå till Ofoten.

Norrbottens klimat är visserligen hårdt, med lång och sträng vinterkyla samt kortvarig sommarvärme, men detta för vegetationen menliga förhållande motverkas dock af andra från länets nordliga läge härflytande, gynsamma omständigheter, hvilka verkamt befordra växtligheten. Den flerstädes nog allmänt rådande föreställningen, att Norrbottens län icke skulle vara af naturen lämpadt för jordbruk och sädesproduktion, måste anses fullkomligt ogrundad med hänsyn till hela kustlandet och nedre delen af skogslandet. Såväl jordmånens beskaffenhet och det mäktiga snötäckets skydd mot vinterkylan som isynnerhet högsommarens värme och ständiga solljus framkalla nemligen en växtlighet, som icke öfverträffas i sydligare delar af riket. Ett talande bevis härför utgör den nästan otroliga hastighet, hvarmed vegetationen bringas till utveckling och mognad och hvaraf den märkliga företeelsen är en följd att, under det i Södra Sverige 16 å 20 veckor åtgå mellan sädd och skörd, härstädes hälften

af denna tid eller 8 à 10 veckor är härför tillräcklig. Denna klimatets gynsamma inverkan på skördens snabba mognande förklaras bland annat deraf, att den månadliga medeltemperaturen under sommarmånaderna juni, juli och augusti är icke blott lika hög utan jemväl högre än i sydligare belägna orter. Enligt en observationsserie af 27 år, utförd åren 1832—1858 i Neder-Kalix, visar sig nemligen, att medeltemperaturen derstädes under dessa sommarmånader var högre än i Hernösand och Östersund samt endast en till två grader lägre än i Stockholm och Lund. Detta besannas äfven af de meteorologiska observationer under senare år, om hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande varit i tillfälle att taga kännedom. Den gynsamma verkan här af på växtligheten gör sig märkbar såväl på skördens korntal som på strå- och foderväxterna, hvilka senare, under inflyttandet af det ständiga solljuset, utvecklas till den högsta grad af godhet och ymnighet.

För öfrigt råder allmänt den föreställningen inom länet, att dess klimat blifvit under senare tider mildare och att den förbättringen deri inträffat, att vinterkylan minskats samt att somrarna blifvit längre eller höstarne varmare och senare. Denna förändring eller framflyttning af årtiderna gäller visserligen äfven våren eller sommarvärmens något försenade inträde, ehuru denna utsträckning af värkylan anses vara kortare än sommarvärmens, så att i det hela en förlängning af den varma och isfria årstiden likväl skulle hafva vunnits.

Såsom stöd för denna åsigt anföres, att frostsador och deraf förorsakad missväxt nu mindre ofta och framförallt mindre fullständigt än tillförene öfvergå länet, ehuru odlingen oafbrutet utsträckt högre upp i landet än förr. Samma glädjande erfarenhet har vunnits äfven från fjelllandet i länets sydliga Lappmarker. Befolkningen inom Arjeplogs och Jockmocks socknar har inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppgifvit, att deras skördar allt mera sällan blifva frostsadade, ehuru sädesodlingen numera bedrifves närmare fjellen och i större utsträckning än fordom. Ehuru dessa iakttagelser af befolkningen, gjorda under loppet af det sista halfva seklet, ingalunda kunna vara fullt bevisande i en sådan fråga, synas de likväl förtjenta af uppmärksamhet, då enahanda åsichter, stödda på liknande rön, äro allmänna inom andra delar af Norrland. De öfverensstämma äfven med den förändring af årtiderna inom södra och mellersta Skandinavien, som redan vid detta århundrades början ansågs fullt ådagalagd. Uttalanden af motsatt erfarenhet hafva emellertid icke saknats från länets nordligaste fjelland, hvarest befolkningen i de öfversta byarne inom Jukkasjärvi och Enontekis socknar inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande klagat öfver ökad vinterkyla och käle samt minskad sommarvärme, med deraf härledda tätare frostsador, hvilket haft till följd, att man till exempel i Jukkasjärvi by numera håller på att sluta med sädesodlingen, hvarmed man redan för 20 år sedan måst upphöra i Karesuando kyrkoby. Då dessa trakter ligga omgifna af fjell, 33 till 40 mil norr om Haparanda, på ömse sidor om 68:e breddgraden, torde man likväl icke behöfva söka orsaken till den öfverklagade företeelsen i en klimatförsämring, utan bland annat i den så kallade åkersjukan, som infinner sig på åker, hvilken under längre tid oafbrutet utan träda besås med samma säde, såsom i dessa trakter varit händelsen.

En annan företeelse i dessa höga fjelltrakter, hvilken möjligen torde vara att härleda från en under seklernas lopp in-

träffad förändring i länets klimat, och hvilken, om den fortgår, sannolikt skall på detta utöfva en väsentlig återverkan, är barrskogsgränsens tillbakavikande, hvilket fenomen numera är satt utom allt tvifvel, ehuru dess orsaker ännu äro outredda.

Denna fjelllets inkräkning af den närmast liggande skogsmarken framträder tydligast på de trakter, der marken invid skogsgränsen utgöres af höjdslutningar eller plataer med så svag lutning, att öfvergången från barrskogen till den kala fjellregionen upptager ett jemförelsevis bredt bälte af en eller flere mil. Vid utgående från den närmast belägna dalgången, der duglig, om än något förkrympt barrskog ännu kvarstår i tätt slutet blandadt bestånd, förmärkes snart, ju högre man stiger, att skogen blifver allt glesare. Tallen visar sig mer och mer rottjock, kort och vresig. Granen bär nertill yfviga grenar, nedhängande mot den af djup massa betäckta marken, der de slå rot, medan dess öfre grenar äro förkrympta, öfvertäckta med svart laf och delvis förtorkade. Högre upp mot fjellet blifva afstånden mellan barrträden allt större och mellanrummen fyllas af björk samt torkade och vindfälda stammar, hvilka antyda, att barrskogen förr stått tätare. All återväxt och ungskog upphöra här och ingen barrplanta kan vidare uppletas. I den mån marken stiger, utvisa de allt fåtaligare, lefvande exemplaren ett gradvis fortgående aftynande och gifva intrycket af att vara stadda i en fortsatt, ojemn kamp mot ogynsamma förhållanden. Slutligen återstå blott enstaka toptorra eller halftorra och till sist endast utdöda, dvergartade träd, uppskjutande här och der öfver fjellbjörken. Mer och mindre högt upp inom björkskogsregionen kvarligga emellertid ännu i förmultning stadda stubbar och vindfälda stammar af barrskog, delvis öfvertäckta af dvergbjörk och mossor. Ehuru ofvanför björkskogsregionen alla synliga spår af barrskog försvinna, har man likväl flerstädes öfvertygat sig om, att dylik skog äfven här förefunnits, genom att undersöka mossarne och fjellsjöarne, hvilka ännu här och der bevara rester deraf i form af rötter och stammar af grofva dimensioner. Såsom exempel härpå hafva åboarne på de högst belägna kronohemmanen inom Enontekis inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anfört, att de i närheten af rikets nordligaste punkt Kilpisjärvi, i en sjö på snöfjellet Sanno, iakttagit dylika skogslemningar. Att skog funnits på vidsträckt kala fjellmarker, som numera synas omöjliga för skogsörd eller annan nyttig användning, bevisas jemväl från flere af de öfre fjellbyarne härstädes, hvarest ännu befintliga bostäder i mannaminne eller enligt tradition uppförts af på platsen växande skog, under det numera byggnadsvirke måste hemtas på flere miles afstånd.

Det ofvan beskrifna synbara förloppet vid skogsgränsens tillbakavikande är närmast hemtadt från förhållandena i fjelltrakterna mellan Torneå- och Muonio-elfvar, der terrängen är jemnare än i de södra Lappmarkerna, hvarest i följd af de från fjellen utskjutande höjdernas större branthet samma fenomen är mindre i ögonen fallande och öfvergången från skog till fjell skarpare begränsad. Visserligen företer skogsgränsen mångstädes vida större omvexling än den här ofvan beskrifna, särdeles i trakter, der marken härjats af eld, eller der än tallen än granen går högst upp på fjellet, eller der skyddade skogsbestånd understundom uppträda såsom långt framskjutna skogsrester, hvilka mindre påtagligt angifva fjelllets inkräkning; men öfverallt är dock den derintill närmast belägna skogens blifvande öde tecknad

med så tydliga drag, att något tvifvel eller missuppfattning derutinnan icke gerna är möjligt. Deremot torde det endast genom vetenskaplig undersökning kunna utrönas, dels huru hastigt detta skogsgränsens tillbakaträdande försiggår, om flere sekler eller endast kortare tidsperioder behövas för att förflytta gränsen vissa afstånd i längd och höjdläge, dels om landets höjning eller andra orsaker framkalla förändringen och om några hjälpmedel möjligen kunna finnas till motverkande af dess fortgång.

I och för bedömande bland annat af denna fråga har en besigtning inom åtskilliga länets fjelltrakter genom forstmän af Kungl. Domänstyrelsen föranstaltats under åren 1884 och 1885. Ehuru de slutliga resultaten häraf ännu icke blifvit offentliggjorda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande dock ansett sig böra i underdånighet vidröra dessa förhållanden i länets fjelltrakter i den öfvertygelsen, att en fullständig och snar utredning af hithörande frågor är af synnerlig vigt för länet likasom för värden af kronans här belägna skogar och för deras pågående afverkning, hvartill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande härnedan återkommer.

Arbetena vid länets Ekonomiska karteverk hafva under femårsperioden oafbrutet fortgått, ehuru de tvenne sista åren deraf med förminskad arbetspersonal. Den del af länet, som vid periodens början återstod att kartlägga, i vidd utgörande 125·162 kvadrattymil (117·075 gamla kvadratmil), har numera blifvit uppmätt och fullständigt kartlagd. Dessutom äro topografiskt kartlagda följande socknar, nemligen Pajala, Arvidsjaur, Jockmock, Gellivare och Jukkasjärvi. Dylig kartläggning uti kust-

landet kommer att oafbrutet fortgå, till dess länets karteverk blifvit fullbordadt, hvilket antages komma att under nuvarande femårsperiod inträffa.

Graverade och tryckta äro kartor med beskrifningar öfver alla kustlandets socknar med undantag af Pajala och Tarendö socknar, hvilkas kartor, likasom den öfver Arvidsjaur, äro till utgifning färdiga och torde i en snar framtid komma att tillika med kartorna öfver återstående Lappmarker till trycket befordras.

Nödige befunna kontrollafvägningar hafva samtidigt verkstälts, dels utefter kusten, dels efter alla hufvudfloders dalgångar, hvarvid fasta fixpunkter tagits och markerats för framtida användning och efterrättelse.

Af denna kontrollafvägning har framgått, att en rättelse af i förra femårsberättelsen meddelade höjduppgifter är nödig, ehuru i allmänhet skilnaden endast uppgår till några fot. Deremot torde följande kontrollerade höjdlägen, hvilkas i förra berättelsen anförda mått visat större felaktigheter, böra här anföras:

Muonio-elf, hvilkens källa Kilpisjaure ligger 1,604 fot öfver hafvet, eger vid Karesuando en höjd af 1,083 fot.

Af de fjellsjöar, Kalix- och Kaitumelfvarne genomflyta, ligger Kalasjaure på 1,559 fots och Norra Kaitumträsk på 1,962 fots höjd öfver hafvet.

Lina-elfs källa, Avakajo, är belägen på en höjd af 1,536 fot.

Gellivare malmsberg har en höjd af 2,079 fot och Gellivare Dunder 2,771 fot.

Åby-elfs vattenyta är belägen på en höjd af 506 fot vid dess skärningspunkt af Vesterbottens länegräns; höjden af fjellsjön Bartute invid Hornafvan utgör 2,099 fot.

2. Invånare.

Länets *folkmängd* under åren 1881—1885 äro uti bifogade **tabell N:o 1** uppförd dels enligt presterskapets uppgifter den 31 december hvarje år, dels efter mantalslängderna.

Enligt presterskapets uppgifter utgjorde folkmängden i länet den 31 december 1885: 96,241, deraf i städerna 7,191, å landsbygden utom Lappmarkerna 74,207 och i de sistnämnda 14,843.

Vore denna befolkning jemt fördelad öfver länets hela yta, så komme 104·53 på hvarje kvadratmil; fördelas den på länet med undantag af fjellregionen, så skulle 172·16 komma på samma areal. I Lappmarkerna komma 21·8 och i kustlandet 339·18 personer på hvarje kvadratmil. Befolkningstätheten är störst i Neder-Luleå med 986·57 personer på kvadratmilen och minst i Arjeplog med 11·68 personer på kvadratmilen. Afdrages ytan af vattnen, som i länet uppgå till nära 59 kvadratmil, komma 111·68 personer på hvarje kvadratmil land.

Den 31 december 1880 utgjorde folkmängden i länet 90,761 personer, deraf i städerna 6,496, å landsbygden utom Lappmarkerna 70,708 och i Lappmarkerna 13,557. Länets invånareantal har således under perioden ökats med 5,480 personer, 6·04 procent, hvaraf i städerna 695, i Lappmarkerna 1,286 och å den öfriga landsbygden 3,499 personer eller respektive 10·70, 9·49 och 4·95 procent. Under föregående period ökades folkmängden med 8·88 procent, perioden 1871—1875 med 9·60 procent, perioden 1866—1870 med 3·17 och 1861—1865 med 7·7 procent.

Den årliga folkökningen åskådliggöres fullständigare genom följande tabellariska redogörelse:

	I städerna.	På landet.		Summa.
		I kustlandet.	I Lappmarkerna.	
År 1881	156	684	211	1,051
» 1882	35	608	205	848
» 1883	118	688	269	1,075
» 1884	241	1,057	307	1,605
» 1885	145	462	294	901
Summa	695	3,499	1,286	5,480

eller i medeltal för år 1,096 personer, motsvarande 1,460 personer under åren 1876—1880.

Folkmängden har sålunda under perioden tillväxt med 1·20 procent årligen, under det att densamma åren 1861—1880 i medeltal årligen ökats med 1·42 procent och under samma tid för hela riket med 0·83 procent.

Denna period har lemnat en relativt lägre folkökning än någon af femårsperioderna under de sista tre decennierna med undantag af åren 1866—1870. Den absoluta ökningen var under de två föregående perioderna nära 2,000 personer större och till och med under åren 1861—1865 var den nära lika stor eller blott 129 personer mindre.

De dåliga skördar, som inträffat under tre af periodens år, hafva visserligen härtill i någon mån bidragit, men då två goda

skördar mellankommit och de öfriga ej förorsakat någon nöd, hafva skörderesultatet icke ensamma kunnat föranleda så ogynsamma verkningar. En verksamt bidragande anledning till den ovanligt ringa folkökningen har varit den stora *dödligheten*, som egt rum under perioden, särdeles bland barn, genom epidemier af difteri och skarlakansfeber. Dessutom har en betydlig del af nativitets-öfverskottet förlorats genom en större *utflyttning* än någonsin förut. Denna utflyttning har nemligen under sista perioden ökat med nära 50 procent af de utflyttandes antal under nästföregående period. Nedanstående tabell redogör närmare för antalet under hvarje af de fem sista åren till utrikes ort från länet utflyttade och från utrikes ort till länet inflyttade, samt visar, att hela utflyttningsöfverskottet utgjort 1,231 personer mot 843 personer åren 1876—1880.

	Emigranter.		Immigranter.		Öfverskjutande antal emigranter.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
År 1881	226	150	29	43	197	107
» 1882	321	200	34	45	287	155
» 1883	255	185	56	46	199	139
» 1884	82	104	50	47	32	57
» 1885	67	87	58	38	9	49
Summa	951	726	227	219	724	507
Medeltal	335		89		246	

Af emigranterna hafva flyttat:

till Norge	88	män och	92	qvinnor,
» Finland	37	»	96	»
» Nordamerika	799	»	524	»
» annat land	27	»	14	»
	951 män och 726 qvinnor.			

Af immigranterna hafva inkommit:

från Norge	36	män och	43	qvinnor,
» Finland	90	»	136	»
» Nordamerika	95	»	35	»
» annat land	6	»	5	»
	227 män och 219 qvinnor.			

Om denna utflyttning icke egt rum, hade folkökningen uppgått till 7,157 personer eller 7.87 procent.

Likasom förut har det öfvervägande flertalet utflyttat till Amerika, nemligen 1,323 personer. Af öfrige utflyttade hafva 180 begifvit sig till Norge, 133 till Finland och 41 till andra icke uppgifna länder. Utflyttningen har varit talrikast under periodens tre första år samt betydligt minskats under de tvenne sista åren. Orsakerna till emigrationen till Amerika äro för detta län af enahanda art med dem, som i hela riket samtidigt föranledt den stora utflyttningen. Visserligen skulle det kunna tyckas, att frestelsen till utflyttning borde vara mindre i ett ouppodladt land, som med rika odlingstillfällen lider brist på arbetskrafter, än hvad fallet måste vara i trakter, der den odlingsbara jorden redan är upptagen eller till och med öfverbefolkad, men föreställningen om den amerikanska jordens bördighet och rikedom samt om lättheten att derstädes uppnå välstånd och

anseende har vunnit allt större insteg såväl genom berättelser från öfverflyttade släktingar och bekanta som äfven genom skrifter och agenter. Särskildt hafva nog också de dåliga skördarne under perioden förmått mången att öfvergifva fädernejorden af misströstan att härstädes kunna ernå sorgfri bergning. Många bland de besutna emigranterna hafva uppgifvit såsom skäl för utflyttningen, icke äflan efter egen lycka, utan omtanke för barnen, hvilka här i hemlandet i regel icke hafva utsigt att tillkämpa sig en bättre utkomst och samhällsställning än föräldrarnes, men hvilka i det främmande landet med dess storartade rikedomskällor och affärlif anses ega större sannolikhet för att genom redbart arbete och intelligens vinna framgång.

Hvad åter emigrationen till Norge angår, så sker den nästan uteslutande från Lappmarkerna och det inre landet, derifrån af ålder såväl arbetare tagits till de rika Lofots- och Finnmarks-fiskerierna, som äfven tjenare hos den jordbrukande och handlande befolkningen. Dessa hafva vanligen efter någon tid återvändt, men en del har för alltid kvarstadnat i grannlandet, sedan de derstädes blifvit gifte eller på annat sätt vunnit bergning. En del af de från Norge inflyttade 79 personerna är sannolikt förut dit utflyttade svenskar.

Emigrationen till Finland eger till största delen rum från Torneådalen, der utflyttningen öfver gränsfloden är lätt och knappast kan anses jemförlig med emigrationen till främmande land. Till följd häraf är också immigrationen störst från Finland eller 226 personer. Derjemte inkommer äfven ett ej obetydligt antal finske arbetare, hvilka erhålla tillfällig anställning vid trävarurörelsen samt äfven vid odlingsarbeten och dylikt. Särskildt då större allmänna arbeten såsom vägbyggnader m. m. inom länet utföras, anlända dylika arbetare i betydande antal och vinna dervid sysselsättning på grund af sina måttliga anspråk på aflöning och sin härdighet att med snart sagdt inga eller blott provisionela bostäder utstå tungt arbete i skogen och i öde trakter. Dessa lösa invandrades arbetsamhet och sedlighet är emellertid icke alltid oklanderlig. Tvärtom göra de sig ofta saker till lagöfverträdelse, synnerligast till brott mot den personliga säkerheten och eganderätten. Af dessa arbetare återvänder flertalet efter på senhösten slutadt arbete till hemorten, men en del kvarstadnar här under flere år, understundom för alltid, utan att dock alltid blifva kyrko- och mantalsskrifna, och följaktligen utan att erlægga skatt till stat eller kommun.

Från Amerika hafva under femårsperioden till länet återvändt 130 personer. Några af dem hafva hemfört en mindre sparpenning, som tillåtit dem att här förvärfva hemman eller mindre lägenheter, men de fleste bland dem hafva återkommit utan behållning, hvarföre de ej heller prisa de amerikanska förhållandena.

Länets invånare bestå af trenne *folkstammar*, Svenskar, Finnar och Lappar. För antalet af dessa redogör *Tab. Litt. B.*

Likasom de motsvarande tabellerna för närmast föregående femårsperioder angifver denna en minskning af Lapparne, ehuru dessas antal i verkligheten icke aftagit, utan hellre i någon mån ökat. Denna oegentlighet har fortfarande sin grund deri att, ehuru det är föreskrifvet, att befolkningen vid mantalsskrifningsförrättningarna skall redovisas efter *härkomsten*, afseende icke alltid fästes på denna, utan fast hellre på *språket*, synnerligast i Gellivare socken. Härigenom har den lappska nationaliteten kommit att till någon del uppgå i den finska och äfven, ehuru

i mindre mån, i den svenska. Bestämmandet af den rätta härkomsten torde också i blandade distrikt i vissa fall möta betydande svårigheter. Synnerligast är detta förhållandet i Gellivare socken, der största delen af befolkningen i Råneå floddal och i socknens vestra och norra delar är af lappskt ursprung och förut endast talat lappska. Denna lappska befolkning har dock under de sista decennierna så vunnits af finska språket, att större delen af de bofaste bland dem börjat öfvergå till begagnandet af detta språk, hvilket nästan alla redan förstå, på samma sätt som Lapparne i Torneå Lappmark hålla på att förgäta sitt modersmål samt mer och mer använda finskan, som utbredd sig från Muonio gränseflod öfver Torneå, Gellivare och Luleå Lappmarker intill Stora Luleå-elf och hotar att inom en snar framtid blifva det ensamt herskande talspråket inom hela denna vidsträckta del af länet.

Samma företeelse af *finska språkets utbredning* visar sig jemväl på gränsen mellan de svenska och finsktalande kustsocknarne, der finska språket fortfarande har benägenhet att utbreda sig in på den svenska bygden.

I de södra Lappmarkerna, der större sammanblandning mellan Svenskar och Lappar egt rum, torde åtskilliga personer af lappsk härkomst, hvilka sjelfve öfvergått till jordbrukare eller härstamma ifrån sådana föräldrar, blifvit räknade såsom Svenskar, hvarigenom äfven här den lappska nationaliteten förminskats till antal.

Af tabell Litt. B, jemförd med enahanda tabell för åren 1876—1880, framgår, att antalet Lappar är oförändradt i Arvidsjaur, äfvensom i Arjeplog, Jockmock och Qvickjock, hvarest deras sammanräknade antal ökats med 1 person, att antalet äfven ökats i Jukkasjärvi med 40 personer, men minskats i Gellivare och Enontekis med 65, hvarigenom Lapparnes antal i länet minskats med 124 personer eller från 3,687, som det var vid periodens början, till 3,563 personer.

Den finsktalande befolkningen har i Lappmarkerna ökats med 275 personer till 3,998 och med 993 personer inom hela länet, der deras antal nu uppgår till 19,598 personer.

Den svenska befolkningen inom Lappmarken har ökats med 1,112 personer till 7,282 personer.

I afseende på *språkförhållandena* får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst hänvisa till hvad i föregående femårsberättelse härom är anfördt samt härtill endast lägga:

att i Torneå fögderi gudstjensten fortfarande förrättas på finska språket utom i Neder-Torneå kyrka, hvarest några gånger på året svensk gudstjenst hålles för invånarne i Haparanda stad, hvilken tillhör Neder-Torneå pastorat; att någon ändring i de i språkligt hänseende blandade Lappmarkssocknarnas gudstjenst icke under perioden vidtagits, utan att gudstjensten hålles på alla tre språken i Gellivare, ehuru oftast endast på finska, samt på både svenska och lappska i öfriga församlingar; att vid alla rättegångsförhandlingar svenska språket användes, dervid tolk alltid begagnas, samt att vid kommunala förhandlingar hvarje medlem begagnar det bland språken, han finner för godt, dervid vanligen ordföranden eller i annat fall annan språkkunnig bland kommunens närvarande medlemmar tolkar, utan att häraf någon nämnvärd olägenhet hittills förspors.

Såväl i närmast föregående tvenne femårsberättelser som äfven i den för perioden 1842—1846 afgifna har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan i underdånighet anmält, att önskan förefinnes hos den finsktalande befolkningen i Torneådalens kustsocknar att inhemta kännedom i svenska språket. Denna önskan har äfven på sista tiden gifvit sig tillkänna i uttalanden från en del af dessa socknars invånare vid sammanträden inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande om önskvärdheten af svensk språkundervisning i skolorna, för att åtminstone deras barn måtte komma i besittning af de fördelar, kännedomen om det svenska fäderneslandets språk för dem skulle medföra. Redan af ålder har det ock varit sed bland den förmodnare delen af denna befolkning att under ett eller annat år sända sina barn till svenska socknar för att gifva dem tillfälle att inhemta svenska språket. För samma ändamål tager ungdomen från Torneåbygden gerna tjänst i länets södra socknar mot ingen eller ringa lön och dylika erbjudanden förekomma härstädes tidt och ofta. Anmärkas bör, att befolkningen i Torneåsocknarna flerstädes är uppblandad genom en af gammalt pågående inflyttning af Svenskar, hvilka dock fullständigt uppgått i den finska nationaliteten och hvilkas barn vanligen aldrig ens lärt sig att förstå sitt modersmål. Detta är endast en naturlig följd af bristen på svenska skolor, hvarigenom de svenska barnen antingen måste begagna undervisning med finskan till undervisningsspråk eller ock icke begagna någon folkskoleundervisning alls, hvilket åter, för den som icke har råd att bekosta särskild lärare, strider emot folkskolestadgan. Häraf är jemväl en na-

Tab. Litt. B.

Antal Svenskar i Lappmarken samt finsktalande och Lappar i Norrbottens län.

	Svenskar.					Finnar.					Lappar.				
	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.
Arvidsjaur.....	2,684	2,765	2,859	2,909	3,030	—	—	—	—	—	544	547	547	545	545
Arjeplog.....	1,031	1,017	1,059	1,096	1,124	—	—	—	—	—	375	385	378	383	377
Jockmock och Qvickjock.....	2,014	2,084	2,151	2,260	2,313	—	—	—	—	—	573	578	572	569	571
Gellivare.....	678	702	723	755	780	2,047	2,084	2,103	2,110	2,130	550	548	544	545	542
Jukkasjärvi.....	31	30	27	31	27	1,367	1,377	1,399	1,446	1,483	580	574	594	588	598
Enontekis.....	9	9	8	8	8	353	354	375	381	385	932	913	903	923	930
Summa	6,447	6,607	6,827	7,059	7,282	3,767	3,815	3,877	3,937	3,998	3,554	3,545	3,538	3,553	3,563
<i>Tillkommer:</i> Finnar inom nedre landet, Torneå fögderis befolkning.....						15,074	15,174	15,372	15,584	15,600	<i>Ann.</i> I denna summa ingå äfven de inom dessa socknar boende Svenskarne, af hvilka flertalet dock tala finska.				
						18,841	18,989	19,249	19,521	19,598					

turlig följd, att svenska språket ännu är så godt som okänt i nämnda ort och att det finska språket fortfarande vinner terräng.

Det enda sättet för afhjelpande af dessa betänkliga olägenheter och för tillmötesgående af en uttalad önskan är, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt, dels upprättandet af svenska skolor i tillräckligt antal, ledde af skicklige lärare, som tala båda språken, dels ävägbringandet af saknade landsvägskommunikationer med den svenska bygden, hvarifrån Torneådalen nu är afstängd genom en väglös, oländig, flere mil bred skogstrakt, fylld af sumpmarker, under det att endast en flod skiljer den från de jemförelsevis tätbefolkade finska socknarna, hvilka den förr tillhört.

I södra Lappmarkerna är deremot det lappska språket stadt i tillbakavikande för det svenska, som numera vanligen förstås eller talas af den bofasta Lappbefolkningen i Arvidsjaur, och som jemväl blifvit mera allmänt känt bland Arjepluogs och Jockmocks nomader, af hvilka Sjockjocks- och Jockmocks-stammarna vanligen tala båda språken, men Tuorpen- och Sirkas-stammarna ännu endast tala lappska.

Utaf länets invånare beräknas ungefär 70 procent vara fästa vid jordbruket. Större delen af de öfrige utgöras af *backstugusittare* eller så kallade *inhysingar*, hvilka såsom löse arbetare finna sin förnämsta utkomst och sysselsättning vid trävarurörelsen, vid binäringarne och undantagsvis för kortare tider vid jordbruksarbeten. Att fästa äfven denna lösa befolkning vid jordbruket har länge utgjort ett önskningsmål, som hittills icke kunnat annat än i ringa mån uppnås. Visserligen hafva under perioden jordafsöndringar och torpupplåtelse fortgått, men såsom tillföre endast i länets södra delar och i jemförelsevis ringa utsträckning. Ibland länets jordbrukare förefinnes nemligen en temligen allmän obenägenhet mot dylika jordafsöndringar till skada för såväl jordbruket som välståndet i allmänhet. Hemmansklyfningar pågå deremot i större utsträckning inom länets södra delar, under det att i de norra den sträfvan ännu kvarlefver att sammanhålla hemmanen i odeladt skick. För detta ändamål plägar i sistnämnda trakter fadren, medan han ännu är fullt arbetsför, sälja sitt hemman till en af sönerna eller mågarne mot vissa undantagsförmåner och derjemte en så ringa lösen åt de öfriga syskonen, att dessa derigenom kunna sägas blifva nästan lottlösa.

Såsom en mätare på det ekonomiska tillståndet i länet under femårsperioden meddelas följande uppgift på af dömda *lagsökningsmål* och det dervid utdömda beloppet:

	Antalet afgjorda mål angående lagsökning, deri betalningsskyldighet ålagts.			Sammanräknadt kapitalbelopp för hvilket ålagts betalnings-skyldighet.		
	Hos Öfver-Exekutor i länet.	Hos Öfver-Exekutor i Luleå.	Summa.	Hos Öfver-Exekutor i länet.	Hos Öfver-Exekutor i Luleå.	Summa.
År 1881	630	29	659	169,807	34,599·21	204,406·21
» 1882	748	49	797	171,234·55	26,751·19	197,985·78
» 1883	789	35	824	166,808·70	14,308·68	181,117·38
» 1884	704	35	739	155,357·04	11,299·94	166,656·98
» 1885	819	39	858	230,469·59	6,682·74	237,152·33
Summa eller i medeltal	3,690	187	3,877	893,676·98	93,641·65	987,318·63
	—	—	775	—	—	197,464

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1881—1885. Norrbottens län.

Häraf visas, att utsökningsmålen förminskats i årligt medeltal med 72 mål och det dervid utdömda beloppet med 39,644 kronor. Enligt kronofogdarnes uppgift härleder sig denna minskning icke egentligen från en förbättrad ekonomisk ställning, utan fast hellre derifrån att kredithandel och utborgningar mer och mer inskränkas och att lån svårigen kunna fås annat än hos bankinrättningar, der ränteliquider och afbetalningar måste skötas med en större noggrannhet än hvad emellan enskilda förut varit brukligt.

Mot *befolkningens sedlighet* kan med fog icke göras någon anmärkning af allvarsammare art. Sjelfsvåld hos ungdomen röjer sig dock ännu understundom vid de så kallade »ungdomshelgerna», då ensamt ungdomen i de vanligen stora socknarna samlas i kyrkstugorna vid kyrkan, för att der uppehålla sig två å tre dagar. De forna orgierna vid dessa helger hafva dock gifvit vika för den bättre tidsandan och det är att hoppas, att berörda oskick skall upphöra i den mån de allt för stora socknarna delas i flere mindre, der afståndet till kyrkan blifver rimligare än för närvarande.

Bifogade *Tab. Litt. C* med uppgifter från läns cellfängelset i Luleå och kronohäktet i Haparanda utvisar, att de gröfre brotten äro få och att af sådana några äro begångna af personer från främmande ort.

Förtärandet af rusdrycker har i hög grad under denna period förminskats inom hela länet med undantag allenast af Torneå fögderi, der förbrukningen af spritdrycker anses hafva något förökats. Denna lyckliga förändring är att tillskrifva den ökade folkupplysningen och den nya förbättrade tidsandan, som slutligen förmått befolkningen att icke blott upphöra med bruket af spritdrycker för egen del, utan äfven att ställa sig på nykterhetsifarnes sida och att understödja kronobetjeningen i dess sträfvan för lönkrögeriets bekämpande. Denna nykterhetsrörelse har understöds af talrika Goodtemplar-loger i städerna och på landsbygden, på ett synnerligen verksamt och förtjenstfullt sätt. Många andra föreningar med syftemål att bekämpa dryckenskapen hafva bildats inom olika lager af befolkningen.

Till följe häraf kan *lönkrögeriet* inom en stor del af länet anses nära undertryckt. Utskänkingsrättigheternas antal på landet utgjorde vid periodens slut 2, nemligen 1 i Luleå gamla stad och 1 i Gäddvik.

Försäljning af vin till förtäring på stället förekommer blott på ett ställe.

Af följande *Tab. Litt. D* öfver import och export af vissa njutningsmedel visas jemväl denna aftagande spritförbrukning, men och en fortgående ökning af öfriga njutningsmedel i jemförelse med föregående perioder.

Förbrukningen af kaffe och socker är stadd i jemn stigning och lär vara betydligt större än i andra delar af riket. Den har utgjort 5·86 kilogram kaffe och 6·3 kilogram socker på hvarje invånare. I Lappmarkerna kan äfven med skäl sägas att bruket af kaffe blifvit ett missbruk, som vida öfverskrider måttans gränser, och antagit sådan omfattning, att det menligt inverkar äfven på den förut burgnes välstånd. Samma verkan utöfvas jemväl af bruket af *tobak*, som likaledes tilltagit, enligt hvad tabellen antyder, och då man derjemte får antaga, att införseln deraf från Norge samt smuglingen öfver gränsen mot Finland varit lika stor som under förra perioden, då den uppskattades till minst 200,000 skålpund.

Af de trenne religionssektter, hvilka sedan gammalt inom länet äro kände och bofaste, nemligen: læstadianer, baptister och gammalseparatister, hafva de senare delat sig i tvenne partier, hvilka båda begagna med förkärlek Luthers skrifter och de gamla religionsböckerna, men icke vilja hafva gudstjenst eller nattvardsfirande gemensamt sinsemellan eller med församlingen, ur hvilken de dock icke vilja formligen utträda. I öfrigt synas återstående sekter, Waldenströmare, frikyrklige, med flere, allt mera hafva förlorat den andliga lifskraft, som är nödig för åstadkommande af religiös rörelse, och föra numera härstädes ett tynande lif. Många af deras medlemmar hafva öfvergått till baptismen. Den största sekten i länet med den mest synbara andliga rörelsen i separatistisk riktning bildas af Læstadianerna, om hvilka redogörelse lemnats i senaste femårsberättelse. Den har vunnit stor utbredning under perioden äfven i den svenska bygden inom Neder-Kalix. Åsigterna om denna sekts välgörande verkan äro ganska olika. Å ena sidan yttras, att, ehuru statskyrkan och presterskapet tidtals varit föremål för skarpt klander, och lärosatser, mer och mindre afvikande från kyrkans lära, af en och annan framstälts, dock icke någon, som grundligt känner denna rörelse, kan med fog påstå, att densamma i väsentlig mån skiljer sig från kyrkan och den evangeliskt-lutherska bekännelsen, eller att böjelse till separation derinom förefinnes. Å andra sidan anföres, att sektens fiendtlighet mot kyrka och presterskap och dess likasom afgudiska tro på biktens

och absolutionens saliggörande verkan föranleder till, att Læstadianerna anse alla andra för okristne, af hvilken ofördragsamhet vållas split och söndring i församlingen.

I byggnadssättet för allmogens hus pågår allmänt en förbättring med hänsyn till större varaktighet, ändamålsenlighet och sundhet. Detta har gifvit sig under denna period hufvudsakligen tillkänna genom det allt mera spridda bruket att uppföra husen på tillräckliga, ofta prydliga socklar af sten samt genom en allt omsorgsfullare trossning af golf och tak. Genom fotogenens prisbillighet och deraf möjliggjorda allmänna användning har ökad trefnad och bränslebesparing vunnits i äfven de fattigare hemmen, sedan det numera icke är behöfligt att för upplysningens skull oafbrutet underhålla den ändock för detta ändamål otillräckliga spiseleiden. Äfven börja kokspisar af jern att från städerna sprida sig ut öfver bygden till stor besparing i tid och bränsle.

Hvad klädedrägten angår, klagas allmänt öfver, att den allt mera börjar förfärdigas af köpt tyg till helgdagsdräkter. Arbetsdräkten förfärdigas deremot i regel ännu af hemväfdt tyg. I en del byar har dock husslöjden gått så långt framåt, att tyg äfven till helgdagsdräkter åt qvinnorna börjar att i hemmen tillverkas. Någon särskild drägt, skiljande sig från den vanliga, begagnas icke inom länet, utom i Öfver-Kalix, der den dock alltmera afläggas, samt af Lapparne.

Sockenbibliotek finnas i alla kommuner.

3. Näringar.

A) Jordbruket. Innan de förändringar och framsteg beröras, hvilka i denna länets viktigaste hufvudnäring under femårsperioden försiggått, har det ansetts kunna vara af något intresse att här, likasom det skett i föregående berättelse, inrymma en kort öfversigt af de under perioden rådande allmänna väderleksförhållandena, såsom utgörande en af de väsentligaste orsakerna till de erhållna skördarnes beskaffenhet.

1881 års vinter var en af de strängaste under senare decennier, börjande med stark kyla redan vid oktober månads ingång 1880. Nederbörden af snö var ock ringa, hvarigenom djup käle uppkom. Snösmältningen inträffade i början af maj, såningstiden från slutet af maj till medlet af juni. Kyllig, blåsig och regnfattig vår och sommar. Först i slutet af juli och medlet af augusti föll tillräckligt regn, men för sent för höskörden. Hösten lång och marken ofrusen till sista dagarne af oktober. Skörden af säd och rotfrukter utföll dock bättre, än hvad man kunnat vänta, och bättre i norra än i södra delarne af länet. Höskörden, som från väl häfdad jord blef nära medelmåttig, gaf å äldre vallar en dålig och till missväxt gränsande afkastning, såsom förhållandet jemväl var med höskörden från naturliga ängar och myrar.

Skörden ansågs, i sin helhet bedömd, vara »under medelmåttan.»

1882 var vintern i allmänhet mild och snöfattig. Efter mildt vårväder i april inföll såningstiden i senare delen af maj, hvarefter kylig temperatur inträdde till midsommar, då full sommarvärme inföll och fortfor oafbrutet till hösten. Nederbörden ojemn, men rik i augusti. Marken och vattendragen tillfröso i

slutet af oktober, hvarefter vintern tidtals var rätt skarp med ringa snö.

Skörden af säd och rotfrukter öfverallt fullgod. Foder-skörden i kustlandet utföll under medelmåttan, i följd af gräsmaskens härjningar, isbräuna m. m.; deremot blef den på de naturliga ängarne, som äro sidländta, samt i det inre skogslandet och Lappmarken medelmåttig.

Totalomdömet om skörden betecknades med »god».

1883 års vinter var jemväl mild med normal nederbörd af snö, som smälte redan i mars. I slutet af april kunde vid kusten åkerbruket börja. Såningstid från början till slutet af maj. Värme med ringa nederbörd i juni och juli. Den varma väderleken fortfor, och nederbörd föll under augusti och september. Med undantag af de sista dagarne i september och de första i oktober herskade fortfarande varmt väder ända till slutet af november, då först en mild vinter med snö och isföre inträdde.

Skörden af stråsäd började i slutet af juli och befans fullmogen och god, men i följd af torkan mindre än i vanliga år. Potatisskörden god, flerstädes riklig. Höskörden från odlad jord i de södra kustsocknarna blef skadad af gräsmask och sålunda der långt under medelmåttan, men utföll deremot på våta ängar och i det inre landet fullgod, likasom från naturliga äng.

Totalomdöme om skörden: »nära medelmåttig».

År 1884 vexlade väderleken under vintern från stark kyla till tö och regn. Snösmältningen inträffade i senare delen af april, såningstiden i slutet af maj till medlet af juni, derunder kall och regnig väderlek herskade. Under återstoden af juni samt under juli och augusti rådde ovanligt jemn värme, som

fortfor äfven under senare delen af växt- och skördetiden, hvilken senare börjades för stråsäd i medlet af augusti och fortfor till medlet af september, för rotfrukter ända till denna månads slut under gynsam bergningsväder. Hösten var mild och gynsam för odling och plöjning. Först i medlet af november inträdde kyla och slädföre vid kusten, under det att i det inre landet snö saknades under nästan hela december, hvarigenom kälen djupt inträngde i marken.

Sädesskörden utföll särdeles god och vigtig och äfven foder-skörden, der ej gräsmask härjat, blef riklig både på ångar och lindor. Allmänt omdöme om skörden i sin helhet: »god».

1885 års vinter var i större delen af länet snöfattig med djup käle samt sen och kall vår. Såningstiden från början af juni till midsommar. Kylig väderlek ända till augusti, då sommarvärme inföll, men efterträddes af skarpa frostnätter redan i slutet af augusti och början af september, hvilka så förstörde grödan, att i de flesta delar af länet nära missväxt erhöles såväl på stråsäd som rotfrukter. Höskörden, som fortgick under gynsam väder, utföll deremot på den odlade jordeu god och från naturliga ångar medelmåttig.

Årets äring i sin helhet blef »långt under medelmåttan.»

Länets jordbrukare hafva sålunda under femårsperioden erhållit tre skördar under medelmåttan, deraf en långt under medelmåttan och en nära medelmåttig, samt två goda skördar.

Ehuru jorden under tre af periodens år lemnat en äring mer och mindre under medelmåttan, så hafva dock dessa skördeförhållanden i sin helhet bedömda utfallit för jordbrukaren mindre ogynsamma, än hvad af anförda totalomdöme framgår, till följe deraf, dels att de goda åren omvexlat med de svaga åren och fyllt deras brister, dels att under de år, höskörden felslagit, sädesgrödan varit god eller medelmåttig och tvärtom. Så har den till nära missväxt gränsande skörden under 1885 kunnat bäras utan att, såsom mången gång tillföre, statens eller den enskilda välgörenhetens mellankomst behöft tillitas, emedan höskörden blef medelmåttig och emedan de flesta jordbrukare från 1884 års goda skörd egde sparade behållningar i spanmål och penningar, hvarigenom all ovanligare nöd så mycket hellre kunde undvikas, som priset på alla lifsförnödenheter, i stället för att stiga, sjönk vida lägre än tillföre, till följe af en betydande import.

Emellertid hafva de svaga höskördarne, som erhöles under såväl de år, hvilka föregingo, som dem, hvilka efterföljde den här ifrågavarande femårsperiodens början, i förening med gräsmaskens härjningar inom de kustsocknar, som utgöra länets förnämsta jordbruksdistrikt, haft till påföljd en hämmad utveckling, om också ej en absolut förminskning inom länet i dess helhet, af ladugårdsbesättningarna, hvilken antagligen skall utöfva ett menligt inflytande i flere riktningar äfven under de närmast kommande åren.

Om än Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till följd här af icke kan hafva tillfredsställelsen omförmåla, att jordbruket under ifrågavarande tidsskede vunnit någon större utveckling, så kan det likväl med visshet påstås, att detsamma jemnt och säkert gått framåt, och att sådana lärdomar af särskildt de svaga skördarne erhållits och delvis redan ländt till efterföljd, att de för framtiden sannolikt skola medföra välgörande verkningar på länets odling. Denna delvis inträdda och lofvande utveckling till ett bättre bevisas af åtskilliga omständigheter, af hvilka

några, såsom särskildt belysande jordbrukets ståndpunkt inom länet, torde här få anföras.

I främsta rummet gäller denna utveckling i fråga om *brukningsättet*.

Med hänvisning till hvad om detta finnes omnämndt i senast afgifna underdåniga berättelse, tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande här endast till förtydligande af de inträdda förändringarne underdånigst anföras, att det allmännast förekommande brukningsättet ännu är ensäde af korn, hvarmed all åkerjord besås år efter år, delvis omvexlande med potatis; att till gräsbörd odlad jord eller så kallade lindor förekommer i mindre utsträckning och skötes på det sätt, att den efter nyodling begödslas för kornsäde två år, hvarefter den igensås med gräsfrö eller får valla sig sjelf för att bära gräs i 20 till 25 år, då samma omlopp förnyas; att foderodligen in i landet vanligen verkställles på ofullständigt bruten, ofta öfvergådd mark samt att det hufvudsakliga foderbehovet hemtas från naturliga ångar samt vanligen aflägsna bäck- och myrslätter.

Bland de olägenheter, som oskiljaktigt åtfölja detta sätt att sköta jordbruket, torde böra anmärkas, att ensädet medför åkersjuka, ogräs och skördar af underhållig beskaffenhet, hvarjemte det kräfvat jemförelsevis ökad utsäde; att höafkastningen på gamla lindor och vallar snart så aftager, att skörden i torra år stundom knappast betalar bergningskostnaden, samt att bergningen af de aflägsna myrslätterna, som vanligen är besvärlig och kostsam, lemnar ett underhålligt foder af ringa näringsvärde, hvilket icke kan komma ladugården till godo, förrän vinterföre inträffat, och medtager större delen af den korta sommarens arbetstid, i följd hvaraf för det egentliga jordbruksarbetet, odling, dikning och ängsrödning, icke återstår annan tid än senhösten, i den händelse frosten under någon del deraf lemnar marken ofrusen. I motsatt fall måste ej blott dessa arbeten utan äfven höstplöjningen m. m. få anstå till framtiden.

Ett undantag från detta brukningsätt framvisar jordbruket i de södra kustsocknarna, hvarest ett vaxbruk med fleråriga vallar och omvexlande säden under de tre sista decennierna utvecklats och småningom utbredt sig efter länets kustland, utan att dock der blifva allmänt eller sprida sig till Lappmarkerna. Ehuru det först beskrifna sättet för jordbrukets skötsel medför misshushållning och svårigheter, särdeles i en sådan ort som Norrbottens län, med stora odlingstillfällen, men otillräckliga inegoviddar, hafva dock länets jordbrukare hittills hvarken kunnat allmänt förmås att till vaxbruk och gräsbörd använda den utvidgade åkern eller att frångå den urgamla seden att hemta det hufvudsakliga höbehovet från ångarne och de i skogen spridda myrslätterna, hvilkas skördar äro osäkra och mera beroende af väderlekens växlingar än den odlade jordens. Det synes emellertid, som om missväxtens hårda anvisningar härvid skulle hafva medfört kraftigare maningar och allmänare spridda insigter om frågans vigt samt föranlett de nya försök till förbättringar i jordens skötsel, hvilka under denna femårsperiod verkligen i vidsträckt mån egt rum.

En verksamt bidragande orsak till den ökade hågen för nya odlingar och nya brukningsmetoder är derjemte att söka i den vunna insigten derom, att den sjelfväxande mark, hvarifrån den hufvudsakliga foderskörden hemtas, år från år förlorar i bördighet, såvida den ej kan medelst öfversilning begödslas. Samma naturlag, att ingen mark kan oafbrutet i längden gifva

skördar, utan att i ersättning få emottaga nya växt- och gödningsämnen, lyda äfven i än märkbarare grad de stora slättermyrarua. Äfven bäck- och elf-ängarne förlora småningom i värde i följd deraf, att flodvattnets höjd efter hand aftager och icke länge förmår utbreda sin befruktande öfversilning till samma höjd och omfattning som tillföre, utan slutligen lemna ängarne på det torra, vare sig genom flodbäddens naturliga fördjupning och utskärning eller ängens förhöjning genom uppslamning.

Af de nu allt oftare inträffade felslagna höskördarne har hvarje tänkande jordbrukare lärt sig inse, att endast den välskötta åkern såsom vall lemna säker skörd och skyddar för de missväxter, som hittills drabbat hans lindor genom en tillfällig torka eller genom gräsmaskens uppträdande. Denna insekt har nemligen visat sig företrädesvis förstöra de utväxta, mossgångna lindornas och de torrare ängarnes svaga växtlighet, men deremot i allmänhet lemna orörda de nya och i frisk växtkraft varande vallarne.

De jordbrukare, hvilkas lindor hemsöktes af gräsmasken, beslöto sig derföre hastigt att, till undvikande af den hotande totala missväxten på foder, upplöja de härjade fälten och deretter beså dem med hafre.

Det är denna omständighet, som medfört den lofvande utvecklingen i jordens skötsel, hvarpå häröfvan blifvit hänlyd.

Den skörd, som erhöles af den sent sådda hafren, var nemligen i allmänhet oväntadt god. Mången, som afbergade hafren grön, fick på sådant sätt sitt behof af foder i det närmaste fylldt. Andra, som läto den stå, erhöles en mogen hafreskörd. Förut har hafren inköpts från sydligare orter. Det har således blifvit en följd af gräsmaskens härjningar, dels att hafre allmänare införts såsom första årets säde, dels att jordbrukarne lärt sig att af den taga mogen skörd. Sedan dessa försök så oväntadt lyckats, sträfvar jordbrukaren numera att taga mogen skörd, hvilken äfven alla år utom det sista erhållits. Derigenom finnes nu eget utsäde i orten. Hafre från egen jord användes äfven numera till utfodring, utan att hädanefter penningar behöfva utläggas för detta i senare tid oundgängligt blifna foder. Den största vinsten härvid är dock, att ett i orten frambringadt frökorn förefinnes, som kan tidigare i jorden nedläggas och för afbergas, såsom hädanefter säkerligen blifver fallet, sedan numera acklimatiseringen af hafre inom länet är ett lyckligt faktum.

Genom det gynsamma resultatet af denna genom omständigheterna framtvingna allmänna hafreodling har jordbrukaren erhållit nya och påtagliga bevis för nyttan af ett vaxelbruk med lämplig omloppstid och växtföljd, likasom för nödvändigheten att öka inegovidden, för att mer och mer blifva oberoende af de osäkra skördarne från myrslätterna och de sämre ängarne. Med fog kan ock påstås, att den jordbrukande befolkningen i kusttrakterna skyndat att följa denna erfarenhets anvisningar och att den under de senare åren nedlagt allt trägnare arbete såväl på att föröka jordens växtkraft som på ökandet af den odlade jordens vidd. Såsom yttringar häraf förtjenar anföras, att jordblandningar, medelst påförande af dyjord, blifvit allmänare, likasom beredning af gödsel genom densammans blandning med myr- och dyjord, granris och dylika ämnen, kompostläggning m. m.

En bättre och fullständigare *dikning* har derjente börjat införas, och framförallt har *uppodling* i stor skala af utväxta ängsmarker verkstälts, förutom betydande ängsröjnings-, sjösänkings-

och myrutdikningsföretag, hvilket allt väsentligen ökat den odlade markens areal och i hög grad gynnats af de senare årens ovanligt långa och milda höstar. Dessa odlingar visa ett betydande framsteg derutinnan, att de omfatta den bördigaste och mest lättbrutna marken, i stället för att förut allt odlingsarbete nedlagts på högt liggande, stenig, vanligen mullfattig, men mindre frostländig mark. Då härtill lägges, att för första gången större odlingsförsök å myrar och mossar kommit till utförande i olika delar af länet, förnämligast i Jockmocks socken genom ett trävarubolags förtjenstfulla verksamhet, samt att dessa myrar, på hvilka förts sand och jordblandningar, derefter burit förvånande rikliga skördar af såväl säd som foder, så torde den uppfattningen icke sakna fog, att dermed ett beaktansvärdt och länge efterlängt uppslag är gifvet af ojemförlig vikt för jordbrukets utveckling i detta af dylika marker uppfyllda län. Bekräftas dessa framgångsrika försök, som sträckt sig från kusten långt in i Lappmarkerna, genom ytterligare odlingar på än vidsträcktare trakter och visas derunder, att endast en del af skogslandets ofantliga myrmarker äro odlingsbara och kunna förvandlas till bördig jord med rika skördar, så är dermed den viktigaste frågan rörande länets framtid löst på ett sätt, som bådardenna framtid i ljusare dager, än hvad man tillföre vägat hoppas.

Hufvudsädet är, såsom ofvan anmärkts, korn. Allt mera börjar dock råg vinna insteg såsom det för frosten säkraste sädet och såsom i korntal mest gifvande.

Skörden af korn har derföre visat ringa ökning. Enligt de statistiska uppgifter, som af Hushållningssällskapet insamlas rörande skörden, har deremot rågskörden nära fördubblats från 28,851 kubikfot, som den var 1881, till 52,809 kubikfot år 1885, oaktadt sistnämnda år var ett svagt sädesår. Ännu mer har likväl hafreskörden tillväxt i följd af det ändrade brukningsätt, som här ofvan angifvits vara framkalladt af gräsmaskens uppträdande, uppgående denna skörd till 67,516 kubikfot år 1885 eller nära sexdubbelt mot 1881, då den var 11,875 kubikfot. Samtidigt har dock skörden af potatis och rotfrukter visat en minskning, härledande sig af för detta säde ogynsam väderlek under de senare åren. Till belysande af nämnda förhållande bifogas här följande tabell:

År.	Skördebelegget (utan utsädes afdrag).										
	Råg		Korn.	Hafre. ¹⁾	Blandsäd.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Lin och hampa.		Gräs och andra foderväxter till	
	höst.	vår.						frö.	spånadsämne.	grönfoder.	hö.
			K u b i k f o t.								
1881	28,851	—	1,175,633	11,875	—	715,170	15,655	85	635	27,100	3,093,000
1882	60,691	515	1,341,781	23,934	—	585,030	18,685	90	685	38,485	3,891,420
1883	39,327	390	1,112,790	42,830	1,200	791,200	21,010	80	725	43,150	3,324,000
1884	51,596	410	1,327,528	68,116	1,789	582,246	16,650	—	720	50,395	3,560,030
1885	52,809	340	1,199,431	67,516	1,591	546,703	14,620	—	720	39,415	3,045,200

¹⁾ Oberäknadt grönfoder.

I vanliga år torde sädesskörden inom länet vara fullt tillräcklig för den jordbrukande befolkningen och i goda år jemväl lemna något öfverskott till den lösa befolkningen. En import

af dessa födoämnen har derföre på sista tiden visat sig nödvändig under alla förhållanden. Detta synes utvisa, att åkerbruket, särskildt sädesproduktionen, icke hållit jemna steg med befolkningens tillväxt, enär det enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga berättelser såväl 1817—1821 som under 1840- och 1850-talen intygas, att i vanliga år vid medelmåttig skörd hela den behöfliga sädesmängden då frambragtes på länets åkrar och att, om någon import derutöfver egde rum, denna betäcktes af motsvarande export, särdeles till Vesterbottens län.

Denna företeelse torde förklaras af det hastigt ökade, jemförelsevis stora antalet arbetare och den dermed följande tillväxten af den lösa befolkningen, som funnit utkomst och arbete vid den i stor skala utvidgade trävarurörelsen, äfvensom af det billiga priset på mjöl och spanmål, hvilket föranledt en ändring i förhållandet emellan produktionen af sädes- och af foderväxter. För öfrigt torde här, såsom i andra skogrika orter, jordbruket med sitt tyngre och för stunden mindre gifvande arbete få stå tillbaka, så länge skogarne lemna en lätt vunnen utkomst.

Storleken af spanmålsimporten framgår af nedanstående uppgift på införseln till länet af omalen spanmål och mjöl:

År	Omalen spanmål.			Mjöl.		
	från utrikes ort.	från inrikes ort.	Summa.	från utrikes ort.	från inrikes ort.	Summa.
	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kg.	Kg.	Kg.
År 1881 ..	776	1,027 ³	1,803 ³	234,518	5,729,366 ⁷	5,963,884 ⁷
» 1882 ..	1,128	3,328	4,456	322,678	7,137,351 ⁹	7,460,029 ⁹
» 1883 ..	65	2,290 ⁴	2,355 ⁴	1,991,889	7,273,967 ²	9,265,856 ²
» 1884 ..	329	2,809 ⁵	3,138 ⁵	2,343,221	7,174,101 ⁶	9,517,322 ⁶
» 1885 ..	3,611 ⁷	1,113 ³	4,725	4,253,971	6,825,184 ³	11,079,155 ³
Summa	5,909 ⁷	10,569	16,478 ⁷	9,146,277	34,139,971 ⁷	43,286,248 ⁷
Medeltal ..	1,181 ⁹	2,113 ³	3,295 ⁷	1,829,255 ⁴	6,827,994 ³	8,657,249 ⁷

Denna tabell angifver sannolikt icke hela importen, då en del, af hvad med egna ångfartyg hemtagits, icke kan numera uppgifvas. Om detta mjöl förvandlas till kubikfot, under antagande, att 35 skålpund mjöl motsvara en kubikfot, så skulle i medeltal årligen hafva införts 581,272 kubikfot eller 60,747 kubikfot mera än under förra perioden, då införseln var 520,525 kubikfot mot 291,785 kubikfot under femårsperioden 1871—1875. Denna betydliga stegring härleder sig dels från 1881 års underhålliga sädesskörd och missväxten 1885 och dels af de svaga foder-skördarne, som nödgat till användning af hafre och mjöl vid utfodring af kreatur, dels antagligen äfven från ett i allmänhet bättre och rikligare lefnadssätt och från en jemförelsevis minskad sädesproduktion, sedan den forna afsättningen af säden på stället och till grannlänet blifvit genom billigare import mindre lömande.

Emellertid synes intresset för jordbrukets alla grenar på sätt ofvan anmärkts, oafbrutet hafva stegrats, synnerligast beträffande afdiknings-, sjösänkings- och andra odlingsföretag, som särskildt afse den höbarande markens ökande och frostländighetens minskande, hvilket torde bevisas bland annat deraf, att jordbrukarne flitigt begagna sig af de tillfällen till *agronomiskt biträde*, som statens landbruksingenjörer meddela.

Omfattningen af deras arbeten framgår af följande summariska uppgift på agronomiska förrättningar i Norrbotten, utförda af statens landbruksingenjörer:

År.	Uppgjorda planer för											Summa. Hektar.				
	Antal förrättningsställen.		Antal förrättningsdagar.		odling af högländt mark.	omläggning af åkerjord genom öppen afdikning.	myr eller kärrutdikning		sjösänkning, hvarigenom beräknats vinnas.	ängsvattningens anläggningar.	Summa. Hektar.					
	Hektar.	Ar.	Hektar.	Ar.			för beredning af odling.	för fredande mot frost.					Hektar.	Ar.		
1881.....	32	50	79	04	13	50	508	16	16	28	566	79	67	01	1,250	78
1882.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1883.....	24	50	—	—	—	—	300	—	508	82	990	67	—	—	1,798	99
1884.....	32	39	—	—	—	—	1,825	—	45	—	2,700	—	672	—	5,242	—
1885.....	22	32	—	—	—	—	379	—	256	—	670	—	378	—	1,683	—
Summa	110	171	79	04	13	50	3,012	16	825	60	4,927	48	1,117	01	9,974	77

Ehuru landbruksingenjören stundom haft en stipendiat till medhjelpare, har dock hans biträde icke kunnat lemnas åt mer än en del af dem, som derom gjort ansökan. Tiden för hans verksamhet bestämmes af vederbörande vanligen till 2½ å 3 månader årligen. Men som de långa afstånden och de besvärliga resorna mellan förrättningsställena upptaga mycken tid, kvarstå till sjelfva förrättningarna ofta blott 40 å 50 dagar, hvadan en betydlig rest å det requirerade dagantalet uppstått af understundom ända till 100 dagar.

Till följd häraf och då landbruksingenjören endast vistas inom länet under sommartiden samt ofta ombytes och sålunda svårligen kan blifva så förtrogen med alla de förhållanden, hvarunder landbruket i detta län idkas, som om han härstädes vore bofast, har länets landsting, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes af Hushållningssällskapets anhållan framkallade förslag, anvisat lön åt en *länsagronom*, som sedan år 1881 varit oafbrutet anlitad för uppgörande af dikningsplaner, ängsvattnings-, sjösänkings- och torrlägningsföretag, och som i öfrigt tillhandagått med råd och upplysningar angående bättre metoder för odlingsverkställande och jordens brukande, torrlagda markers och sjöbottnars behandling, äfvensom rörande ladugårdsskötseln och mejerihandlingen.

Enligt länsagronomens berättelse hafva under perioden de i efterföljande förteckning upptagna förrättningar förekommit:

År.	Uppgjorda planer för											Summa. Hektar.					
	Antal förrättningsställen.		Antal förrättningsdagar.		indelnings till vextbruk.	odling af högländt mark.	omläggning af åkerjord genom underdikning.	myr eller kärrutdikning		sjösänkning, hvarigenom beräknats vinnas.	ängsvattningens anläggningar.		Summa. Hektar.				
	Hektar.	Ar.	Hektar.	Ar.				för beredning af odling.	för fredande mot frost.					Hektar.	Ar.		
1881...	12	30	—	—	50	—	—	30	—	—	207	—	60	—	347	—	
1882...	31	36	—	—	5	—	—	50	—	75	195	30	312	88	637	68	
1883...	30	53	10	—	4	—	—	479	32	5	316	43	1,499	79	2,314	54	
1884...	50	64	—	—	23	69	—	200	—	22	285	84	661	29	1,193	03	
1885...	46	66	30	60	59	44	5	394	22	4	603	68	646	—	1,743	81	
Summa	169	249	40	60	142	13	5	1,153	54	106	21	1,608	20	3,179	46	6,236	06

Utaf de fonder, som Riksdagen årligen ställt till Eders Kungl. Maj:ts disposition för understödjande dels medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, och dels medelst lån till befrämjande af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, hafva under perioden blifvit anvisade de belopp, hvilka finnas uppgifna i nedanstående Tab. Litt. E.

Af detta statsbidrag utgöra 58,000 kronor anslag och 35,300 kronor lån. Vid jämförelse med föregående period, under hvilken erhöles 115,110 kronor, deraf 20,000 kronor lån, framgår, att dessa understöd de två sista åren af perioden väsentligen förminskats, i följd hvaraf myrutdikningsarbetena i den närmaste framtiden i någon mån torde komma att afstadna. Orsaken härtill är att söka icke i någon minskad lust hos befolkningen

att utföra dylika arbeten, utan i de förändrade vilkor, 1883 års Riksdag uppställt för statsbidrags erhållande genom sina beslut, dels derom att ställa en fond till Kungl. Maj:ts förfogande till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, hvilka, utan att kunna med fördel odlas, sprida frostskador öfver omgivande nejd, dels derom att en odlingsfond skulle bildas, från hvilken lån kunde erhållas till afdikning och odling af odlingsdugliga, sankta marker. Häraf har blifvit en följd, att flertalet af de afdikningsförslag, hvilka under en följd af år utaf statens landbruksingeniörer upprättats, hit återsändts såsom numera ofullständiga, på det att intressenterne uti företagen måtte, i händelse de sådant åstundade, låta dem genom samme tjänstemän kompletteras, innan de kunde ånyo framläggas för erhållande af det sökta statsunderstödet.

Tab. Litt. E.

Beviljade anslag till afdikningar åren 1881—1885.

	Vattenbefriad areal; hektar och kvadratref.	Beräknad kostnad.		Beviljad statsbidrag.		Tiden, då bidraget beviljades.
		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	
Aftappning af sjön Valkeajärvi, tillhörande Korpilombolo by i Korpilombolo socken..... Hela den till detta företag beräknade kostnaden är 4,800 kronor, och har till det samma utgått från odlingsfonden ett belopp af 1,200 kronor. Samman af den torrlagda arealen är 89'03 hektar (1,010 kvadratref).	61'35 har = 696 kv.ref.	2,400	—	800	—	Enl. K. brefvet d. 2 ^o 1881.
Afdikning af myrtrakten Tervajänkä i Neder-Torneå socken.....	359'39 har = 4,077 kv.ref.	11,100	—	3,700	—	d:o d:o
Sänkning af Tällträsket i Piteå socken.....	104'83 " = 1,189'20 "	8,100	—	2,700	—	d:o d:o
Sänkning ¹⁾ af Mulkerträsket i Elfsby kapellförsamling.....	33'69 " = 382'20 "	1,000	—	500	—	d:o d:o
Aftappning af sjön Valkeajärvi i Korpilombolo socken.....	27'68 " = 314 "	2,400	—	1,200	—	d:o d:o
Aftappning af Långsjön, tillhörande hemmanet Långås i Piteå socken....	22'08 " = 250'50 "	2,128	—	1,000	—	d:o d:o
Aftappning af sjön Lambur i Arvidsjaurs socken.....	287'21 " = 3,258'27 "	10,800	—	3,600	—	d:o d. 3 ^o 1882.
Aftappning af Kallboasjön, tillhörande Unby och Råbäckens byar i Öfver-Luleå socken.....	57 " = 646'65 "	6,700	—	2,200	—	d:o d:o
Aftappning af sjön Kalajärvi, tillhörande Espinåra by i Neder-Kalix socken	41'69 " = 472'95 "	5,140	—	1,700	—	d:o d:o
Aftappning af sjön Vänsjärv, tillhörande krononybygget Vänsjärv i Öfver-Kalix socken.....	37'60 " = 427 "	5,470	—	1,800	—	d:o d. 4 ^o 1882.
Sänkning och reglering af Keräsajoki vattendrag inom Karl Gustafs och Neder-Torneå socknar.....	414'69 " = 4,704'30 "	22,974	—	7,650	—	d:o d. 4 ^o 1883.
Afdikning af vattenskadad mark, tillhörande hemmanen Bäck och Vännäs i Öfver-Kalix socken.....	144'11 " = 1,634'75 "	4,010	—	2,000	—	d:o d:o
Aftappning af sjöarne Norra, Södra och Lilla Saptējaur samt Södra Skilfejaur, tillhörande hemmanet Fjellbonäs i Arvidsjaurs socken.....	136'20 " = 1,545'20 "	4,364	—	1,450	—	d:o d:o
Afdikning af frostförande mark, tillhörande hemmanet Sunderbyn i Neder-Luleå socken.....	57'18 " = 648'65 "	2,200	—	1,100	—	d:o d:o
Aftappning af Hemträsket, Lillgodträsket, Kattträsket och Bredträsket, tillhörande Himmingsmarks by i Piteå socken.....	311 " = 3,528 "	28,560	—	20,000	—	d:o d:o
Aftappning af sjön Norsjärvi inom Rödups by i Öfver-Kalix socken.....	335'31 " = 3,804 "	19,130	—	9,500	—	d:o d:o
Utdikning af Grundträsket tillhörande Grundträsk hemman i Neder-Kalix socken.....	29'17 " = 331 "	3,020	—	1,500	—	d:o d. 4 ^o 1883.
Sänkning och reglering af Keräsajoki vattendrag i Karl Gustafs och Neder-Torneå socknar..... Hela den till detta företags utförande beräknade kostnaden uppgår till 135,000 kronor och har dertill af 1883 års fond utgått ett anslag af 7,650 kronor. Arenen som skall torrläggas uppgår till 2,488'03 hektar (28,225 kvadratref).	1,658'68 " = 18,816'09 "	87,026	—	29,000	—	d:o d. 4 ^o 1884.
Afdikning af den vattensjuka och frostspridande Vuonopåtan, tillhörande Vuono och Haparanda byar i Neder-Torneå socken.....	32 " = 363'01 "	5,700	—	1,900	—	d:o d. 4 ^o 1885.
Summa	4,150'86 har = 47,088 kv.ref.	232,222	—	93,300	—	
¹⁾ Som intressenterne i detta företag afsagt sig dem beviljade bidraget, minskas ofvanstående summa med respektive.....	33'69 " = 382'20 "	1,000	—	500	—	

Med den ringa utveckling, jordbruket inom länet i allmänhet hunnit, och den brist på nödigt förlagskapital, som i följd deraf är allmän bland såväl hemmansegare som nybyggare, är det icke möjligt för desse att företaga sig utdikningsarbeten, hvilka omfattas af mark, som ej är duglig till odling, och hufvudsakligen afse minskande af frostländigheten. Lika litet är det att antaga, att länets jordbrukare skola finna med sin fördel förenligt att tillita lån ur odlingsfonden, emedan länets natur och aflägsenhet, dess brist på afsättning och samfärdsmedel gör det omöjligt att från en nyodling härstädes så hastigt hemta medel till odlingskostnadens amortering, att de för återbetalningen bestämda vilkoren kunna genom afkastningen från företaget fyllas. Då emellertid utdikning af frostförande myrar och sumpmarker, hvilka omgifva byarne och intaga en ovanligt stor del af länets yta, såsom förut är omnämndt, utgör, jemte samfärdsmedlens förbättrande, det verksammaste och oundgängligaste medlet för jordbrukets utveckling, vore det högeligen att beklaga, om dessa i alla riktningar välgörande arbeten skulle aftaga, sedan hägen för dem allmänt blifvit väckt och erfarenhet om deras lyckliga och vidsträckta verkningar öfverallt vunnits från de i stor skala redan utförda utdikningarna.

De af Hushållningssällskapet årligen anordnade *landbruksmötena* hafva visserligen under föregående tider icke kunnat motsvara alla med dem afsedda ändamål, i det dels mötena, till följe af de stora afstånden inom länet, i allmänhet icke kunnat vara så talrikt besökta som önskligt varit, dels utställningsföremålen af samma orsak vanligen varit fåtaliga, och om än ett sådant förhållande äfven under denna femårsperiod i åtskilliga afseenden egt rum, så bör dock framhållas, att deltagandet uti dessa möten under de senare åren tilltagit. Detta ökade intresse för landbruksmötena har i ej ringa mån framkallats af Hushållningssällskapet genom viktiga ändamålsenliga anordningar samt genom de, i förhållande till de inskränkta tillgångarna, ej obetydliga penningeuppföringarna till utdelande af belöningar.

De med dessa möten förenade *utställningarna* hafva omfattat icke blott djur och landbruksredskap utan äfven landmannaprodukter, spånad, väfnader och husslöjdsalster, hvarjemte understundom praktiska förevisningar i täckdikning, profplöjning m. m. derunder anordnats.

De af sällskapet härvid anslagna och utdelade belöningarna jemte omkostnader hafva utgjort för hornboskap: 2,042·81 kronor, enligt längre fram intagen tabell, och 2,025 kronor för öfriga utställningsföremål, eller tillsammans 4,067·81 kronor.

Länets landbruksskola har under perioden fortfarande varit förlagd till Åminne egendom, som uppkallats till minne af dess höge grundläggare, framlidne konung Carl XV, och som af det bolag, hvilket egde densamma, skänkts år 1869 till länets Hushållningssällskap.

Undervisning har i denna skola lemnats i alla de läroämnen, hvilka författningsenligt böra i lägre landbruksskolor meddelas, dervid de delar deraf särskildt framhållits, som äro tillämpliga på ortens säregna förhållanden. Som skolbildningen hos eleverna vid deras inträde vanligen varit svag, har undervisningen äfven omfattat ämnen, som egentligen tillhöra folkskolan. Genom utsträckning af undervisningstiden till fullt nio månader under året med 3½ till 4 timmars daglig lektionstid har man sökt godtgöra detta menliga förhållande. För att der-

jemte blifva förtrogne med samtliga arbeten vid ett gårdsbruk, hafva lärlingarna i tur tjänstgjort såsom rättare, redskapsrättare, biträde i ladugård och stall m. m., hvartill kommit förande af diverse rapporter, såsom vid profmjölkningar m. m.

De under perioden antagne lärlingarnes antal har uppgått till 50, af hvilka 25 efter fullständigt genomgången kurs utexaminerats. Större delen af desse lärlingar har varit söner till jordbrukare, hvilket ej alltid förut varit fallet.

Jordbruket vid landbruksskolan har under de första åren af denna period jemväl lidit af de ogynsamma skördeförhållanden, som derunder inträffade i länet. Olägenheterna härav voro så mycket känbarare, som en betydande del af de utväxta gamla gräsvallarne ännu icke hunnit upplöjas och bringas i full häfd, och de nya rödjningslanden ej heller kommit i växtlighet. Åtgärder hafva fortfarande vidtagits för att snart få de gamla vallarne uppbrutna och lagda i lämpligt vaxelbruk med ny växtföljd, hvilket under nästföljande period antages kunna fullständigt uppnås, synnerligast då på egendomen finnes god dyjord i tillräcklig mängd, hvarmed åkerjorden under trädesberedningen kan blandas. Genom den på detta sätt och genom fortsatta ångsröjningar ökade höfkastningen är det att hoppas, att landbruksskolans jordbruk snart skall fylla det dermed ursprungligen afsedda ändamålet att blifva en föresyn för jordbruket inom länet.

Stattorparessystemet är inom länet okänt. Då länets jordbrukare enligt rådande sed och föreställningssätt endast undantagsvis befinnas villiga att under eganderätt afsöndra eller på viss tid upplåta mark till vanliga jordtorpare, så äro de för sin jordskötsel hänvisade till sin egen och sitt husfolks arbetskraft, som vid and- och skördetid flerstädes understödjes af legde backstugusittare eller så kallade inhysingar, hvilkas fästande vid jorden såsom torpare säkerligen skulle, såsom förut blifvit anmärkt, kraftigt bidraga till ökad odling och välstånd samt i följd deraf minskad fattigvård.

Tjenstefolkets löner äro i regel icke höga. Visserligen inträffade en betydlig förhöjning genom de vid skogsafverkningarna och sågverken erhållna höga förtjensterna under föregående perioder, men sedan lägre konjunkturen härför uppstått, hafva tjenare-lönerna äfven åter sjunkit. I det inre landet betalas för en duglig dräng i husbondes kost ungefär 100 till 150 kronor i årslön och för en piga från 50 till 70 kronor, förutom öfriga sedvanliga förmåner. Vid kusten och närheten af städerna utgå dessa löner med ända till 50 procents förhöjning.

Trädgårdsskötseln befinner sig fortfarande i allmänhet på låg ståndpunkt, hvilket till stor del är att tillskrifva klimatet, som icke tillåter fruktträd att härstädes på kalljord gå till och trivas. En märkbar förbättring har likväl äfven härutinnan inträffat, hvilket hufvudsakligen är att tillskrifva den gagneliga verksamhet, som inom detta område utvecklats af den 1876 bildade Norrbottens läns Trädgårdsförening i Luleå. Denna förening har under perioden åtnjutit understöd af såväl Landsting som Hushållningssällskap, mot skyldighet att afgiftsfritt lemna frön, plantor, buskar och träd till folkskolor i länet, som derom anhålla, samt att uppgöra planer till och utstaka trädgårdar vid folkskolorna, när sådant biträde äskas. Föreningen har derjemte hvarje sommar anordnat en undervisningskurs i trädgårdsskötsel för de lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor i länet, som dertill anmält sig, hvarjemte Landstinget anvisat medel till

reseersättning åt de lärare och lärarinnor, som bevistat denna undervisningskurs. Att större intresse för trädgårdsskötseln genom dessa medel blifvit väckt, gifver sig redan tillkänna genom de trädgårdsanläggningar, som blifvit utförda icke blott vid flere folkskolor och af enskilda ståndspersoner utan äfven af allmogesmän, och i hvilka trädgårdar förekomma såväl köksväxter som blommor och prydnadsväxter. En annan glädjande yttring af samma intresse äro de planteringar af löfträd i grupper och alléer, hvilka på sista åren mångenstädes utförts till trefnad och prydnad omkring gårdsplanerna, vid hvilka befolkningen förut icke gerna tillät träd att qvarstå.

B) Boskapskötsel. Likasom kreaturens antal under perioden 1876—1880 i följd af de ogynsamma foderskördarne betydligt nedgick, så har äfven under ifrågavarande period kreaturstocken inom vissa delar af länet af samma anledning minskats, ehuru denna lokala minskning så motvägts af den normala tillökningen i länets öfriga delar, att kreatursantalet i dess helhet visar sig stadt i en ringa, men jemn stigning, med undantag för renhjordarne.

Denna ökning ådagalägges af nedanstående tabell, som angifver antalet vid nedanstående års slut underhållna kreatur:

	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Pår.	Getter.	Svin.	Renar.
	öfver 3 år.	under 3 år.								
År 1881	7,327	1,048	34	950	30,574	6,056	27,836	1,425	1,152	155,350
» 1882	7,772	1,027	47	980	31,269	6,273	29,144	1,474	1,240	194,180
» 1883	8,073	955	44	1,011	31,724	6,356	33,735	1,414	2,143	185,525
» 1884	8,184	1,086	41	1,065	33,239	6,668	34,269	1,411	3,109	171,500
» 1885	8,469	1,103	45	1,143	34,746	6,943	34,436	1,530	3,224	141,300

Häraf framgår, att i länet finnes i förhållande till befolkningen en häst å ungefär hvar 12:e, en ko å nära hvar 3:e och likaledes ett får å hvar 3:e person; ett förhållande hvilket, ehuru icke så tillfredsställande som länets naturliga förutsättningar för en högt uppdrifven boskapskötsel betinga, likväl visar en jemn förbättring äfven under den ogynsamma tid, hvarom här är fråga.

Hästrasen, som ursprungligen är en blandning af ångermanländsk och finsk ras, har alltmere förbättrats, dels genom korsning med den jemtlandska och norska rasen, hvaraf afvelsdjur af utmärkt beskaffenhet på senare tider funnits tillgängliga, dels genom en bättre och omsorgsfullare skötsel samt en rikligare utfodring, hvari hafre allt mera ingår, sedan numera mogen skörd häraf inom orten allmännare tages och sedan befolkningen lärt sig använda detta bättre och bekvämare foder såväl vid skogsafverkningen som andra tyngre körslor. Denna vård och detta särskilda intresse för hästen, som i åtskilliga delar af länet till och med påstås menligt inkräkta på ladugårdens utfodring, gäller hufvudsakligen den svenska befolkningen, då deremot hästarne i de finsktalande socknarne vanligen åtnjuta sämre omvårdnad och ofta behandlas såsom en bytesvara, hvaraf man söker taga all den kraft och inkomst som är möjlig, utan synnerlig hänsyn dertill, att hästen på sådant sätt blifver försvagad och fort utkörd.

Visserligen lennar den befintliga hästrasen, oaktadt sin stora hårdighet och lämplighet för orten, ännu åtskilligt öfrigt att önska i afseende på former och storlek, men en förbättring häruti är redan märkbar, sedan jordbrukarne mera allmänt börjat inse vigten af att sjelfva uppföda hästar af fullgod beskaffenhet såväl till eget bruk som till afsalu samt att för detta ändamål endast använda prisgilla hingstar och felfria moderston. Åtskilliga exemplar af senare tiders inhemska hästafvel hafva jemväl visat så framstående egenskaper, att de till höga pris försålts till södra delarne af riket.

Otvifvelaktigt är denna, om ej stora, så dock märkbara, förbättring af hästrasen att till väsentlig del tillskrifva de täflingsmöten för prisbelöning af hästar, som ärligen äfven under den senaste perioden hållits på tvenne ställen inom länet, nemligen dels i sammanhang med landbruksmötet, dels omvexlande i Piteå, Luleå, Kalix och Tornea floddalar, och till hvilka möten medel, dels af staten, dels af Landstinget och Hushållningssällskapet anslagits. Samtidigt med dessa täflingsmöten hafva äfven prisbelöningar utdelats åt goda arbetshästar, hvilka pris anslagits af Hushållningssällskapet. I socknar, der förut goda beskällare saknats, hafva genom uppvisningarna af prisgilla hingstar fördringarna på afvelsdjuren stegrats och sådana af framstående egenskaper anskaffats, hvarigenom deltagandet i dessa täflingsmöten varit stort och i stigande. Beloppen af dessa pris ses af nedanstående tabell:

År	Hingstar.						Fölston.						Unghästar.						Resekostnader m. m.	Sammanlagt belopp af pris och kostnader i kronor.			
	Antal i täfling deltagande.		Sammanräknadt belopp af penningpris i kronor.	Utdelade medaljer.		Deras värde i kronor.	Antal i täfling deltagande.		Sammanräknadt belopp af penningpris i kronor.	Utdelade medaljer.		Deras värde i kronor.	Antal i täfling deltagande.		Sammanräknadt belopp af penningpris i kronor.	Utdelade medaljer.		Deras värde i kronor.					
	Antal	Antal prisbelönade.		Af silver.	Af guld.		Antal	Antal prisbelönade.		Af silver.	Af guld.		Antal	Antal prisbelönade.		Af silver.	Af guld.						
År 1881	16	10	750	4	27	20	23	4	200	—	—	—	—	15	10	—	10	68	—	389	95	1,435	15
» 1882	8	6	650	—	—	—	9	3	200	—	—	—	—	13	7	—	7	47	60	438	94	1,336	54
» 1883	12	11	850	3	20	40	17	2	100	—	—	—	—	19	12	40	12	81	60	535	58	1,627	58
» 1884	13	10	750	3	20	40	17	2	100	—	—	—	—	16	3	—	3	20	40	556	54	1,447	34
» 1885	12	7	850	—	—	—	16	3	200	—	—	—	—	9	9	—	9	61	20	296	99	1,408	19
Summa	61	44	3,850	10	68	—	82	14	800	—	—	—	—	72	41	40	41	278	80	2,218	—	7,254	80

Hornboskapen i länet består af den inhemska så kallade »fjellrasen», hvilken inom några trakter blifvit uppblandad af de afvelsdjur af Strömsholms, Ayrshire- och Allgauer-ras, hvilka varit uppställda på Afva och Åminne landbruksskolor samt hos en och annan enskild jordbrukare. Resultatet af dessa krosseringsförsök anses emellertid icke hafva utfallit så fördelaktigt, att den deraf uppkomna, blandade rasen synes vara att föredraga framför fjellrasen, hvars djur äro mera härdiga och mjölk-gifvande samt lemna mjölk af större fetthalt i förhållande till den utfodring, som af jordbrukets nuvarande utveckling är be-tingad. I Torneå fögderi, der fjellrasen är oblandad, erhållas i allmänhet omkring 80 till 100 spålpund smör årligen efter hvarje ko till afsalu, och vid god utfodring med användande af kraftfoder än högre produkt. Befolkningen i detta fögderi egnar också större omvårdnad åt ladugården, än hvad fallet är i öfriga fögde-rier, och erhåller till följe deraf en vida större afkastning af densamma. Hushållningssällskapet har också på grund häraf och under antagande, att den inhemska fjellrasen med god ut-fodring och skötsel samt ändamålsenligt urval vid påläggandet skall kunna uppbringas till en högre mjölkafkastning, i förhål-lande till det använda fodret, än kor af främmande, ädlare raser, beslutit att hädanefters vid landbruksskolans egendom Åminne efterhand uppställa goda mjölkkor af inhemska ras, för att få uttrönt, huruvida icke på sådant sätt en för orten mest lämplig och inbringande ladugårdsbesättning kan erhållas.

I samma syfte har Hushållningssällskapet jemväl under denna femårsperiod låtit årligen anordna *täflingsmöten för prisbelöning af afvelsdjur* bland hornboskapen på tvenne ställen i länet och på enahanda sätt som för hästpremieringen. De härför erforderliga medlen hafva anvisats af Landstinget och Hushållnings-sällskapet med hälften hvar. De härvid utdelade prisen med omkostnader hafva uppgått till de belopp, som visas i nedan-stående redogörelse:

	Tjurar.		Kor.		Qvigor.		Resekostnader till besigt-ningsmännen i kronor.		Sammanlagt belopp af pris och kostnader i kronor.		
	Antal, som tilldelats pris.	Summa belopp af pris i kronor.	Antal, som tilldelats pris.	Summa belopp af pris i kronor.	Antal, som tilldelats pris.	Summa belopp af pris i kronor.	Antal, som tilldelats pris.	Summa belopp af pris i kronor.	Antal, som tilldelats pris.	Summa belopp af pris i kronor.	
År 1881	5	200	—	3 120	—	2 50	—	100	13	470	13
» 1882	2	110	—	4 140	—	4 75	—	97	50	422	50
» 1883	2	150	—	2 120	—	2 60	—	165	63	495	63
» 1884	1	75	—	3 150	—	1 30	—	91	35	346	35
» 1885	2	75	—	3 105	—	4 85	—	43	20	308	20
Summa	12	610	—	15 635	—	13 300	—	497	81	2,042	81

Mjölkhushållningen står vid periodens slut på ungefärligen samma ståndpunkt som vid dess början. Försök till inrättande af bymejerier hafva visserligen under perioden gjorts af åtskilliga byar, men dessa mejeriers tillverkning har varit obetydlig och afbruten samt icke i alla afseenden egnad att uppmuntra till efterföljd. Sålunda hafva de i Öjebyn, Gran och Rognäs anlagda mejerierna afstannat och det i Ängesbyn icke kommit till önskvärd utveckling. De enskilda mejerierna å Björkfors, Rutvik och Rosfors hållas fortfarande i gång under de tider, deras

egare anse sådant, med sin fördel förenligt. Utom det nyss-nämnda vid Björkfors, har intet försök till bymejerirörelse gjorts inom Kalix och Torneå fögderier. Hushållningssällskapet har likväl under den förflutna perioden genom prisutdelningar på sina sammankomster vid sommarmötena sökt väcka intresset för en ändamålsenligare mjölk-hushållning genom mejerihandteringens allmännare införande, men utan att dessa bemödanden kröntes af synnerlig framgång. Landstinget har jemväl anvisat medel till understöd för nya mejeriers inrättande, utan att något af dessa medel kunnat under perioden utdelas.

Anledningen till denna till utseendet ringa lifaktighet för mejerirörelsen, som med skäl måste anses såsom en vigtig lifs-fråga för det norrländska jordbruket, är att söka i de dåliga höskördar, som erhållits under föregående femårsperiod och de tre första åren af den ifrågavarande, hvilket haft till påföljd, att kreatursbesättningarna i de bästa och rikaste jordbruks-distrikten i länet varit i oafbruten nedgående, samt att i öfriga delar af länet kreaturen i allmänhet under denna tid varit satta på mer eller mindre förknappad utfodring, hvarigenom deras mjölkafkastning lemnat ringa eller intet öfverskott utöfver ega-rens egna behof. Sedan genom något bättre höskördar under de två sista åren af perioden gynsammare förhållanden härutinnan inträdt, är det all anledning att antaga, att länets jordbrukare skola i den närmaste framtiden följa det exempel, som gifvits inom andra norrländska län, der mejerihandteringen vunnit stor utbredning, synnerligast som insigten om frågans vigt numera hunnit blifva allmännare och uppmärksamheten länge varit fäst på dess utveckling i grannlandet.

Smörberedningen sker vid en del egendomar och hemman, särdeles i närheten af städerna, på ett fullt tidsenligt sätt; och i allmänhet kan sägas, att den öfverallt i länet verkställes omsorgsfullare än förut, till följe af det större afseende, som af köparen numera fästes vid varans beskaffenhet. Den del af den betydande smörproduktionen, som från de finsktalande socknarna årligen afyttras till Norge, uppskattas till 35 å 40,000 skålpund, hvilket anses vara ungefär en tiondedel af hvad som derifrån utföres till södra orterna, ehuru denna export icke kan blifva känd, då ångbåtsrederierna icke äro skyldiga att uppgifva hvad de utföra af denna vara.

Af nedanintagna importlista (*Tab. Litt. P*) framgår, att enligt tulljournalerna af denna vara till Norrbotten importerats under år 1885 från utrikes ort 125,878 kilogram (295,813·3 skålpund). Ehuru det af nyssangifna skäl icke kan ådagaläggas, huru mycket smör från Norrbotten utförts, är det dock visst, att en vida större kvantitet än den införda exporterats till Stock-holm och andra inrikes orter samt att hela importen till Hapa-randa, som för år 1885 utgör ej mindre än 86,958 kilogram (204,351·3 skålpund), på sådant sätt användts.

Fårens antal har, likasom hornboskapens, inom vissa delar lidit minskning i följd af de felslagna foderskördarne, ehuru an-talet inom hela länet varit i en jemn stigning under hela femårs-perioden. Fårrasen är ännu inom Lappmarken och det inre landet småväxt och sträfullig. Deremot har den inom kustlandet fler-städes förbättrats genom korsning med af Hushållningssällskapet hemtagna afvelsdjur af cheviotras, hvaraf på åtskilliga ställen flockar finnas till fortsatt spridning.

Svinafveln inom länet har intill de sista åren varit obe-tydlig. Under den senast förflutna femårsperioden har en lycklig

förändring häri inträdt, i det denna inbringande och för åkerbruket vigtiga afvel allt mer börjat omhuldas af jordbrukarne inom kustlandet, särdeles inom Piteå fögderi, hvilket häri, likasom tillföre i andra grenar af jordbruket och dess binäringar, gått i spetsen vid förbättringars införande. Svinens antal, som vid periodens början utgjorde 1,152, har härigenom ökat till 3,224 vid dess slut och sålunda nära tredubblats. Afvelsdjur och grisar hafva införskaffats af svensk, finsk och engelsk ras, hvilken sistnämnda hittills visat sig mest förmånlig och lämplig.

Renarne hafva under de senare åren till antalet förminskats. Knappast inom någon annan gren af näringarne äro dock sifferuppgifter så otillförlitliga och så svåra eller rättare omöjliga att insamla, emedan ren-egarne sällan vilja och understundom icke ens kunna uppgifva det rätta antalet af denna egendom. Efter de upplysningar, som kunnat samlas, utgjorde renarnes antal vid periodens början 155,350 och vid dess slut 141,300, hvilka siffror dock antagligen äro för låga. Orsakerna till förminskningen äro de vanliga för denna djurart, nemligen dels kalla, stormiga vårar under några af periodens år, hvarigenom de nyfödda kalvarne förfrusit, synnerligast som hjordarne vid denna tid måst lemna skogarnes skydd och redan befunnit sig på fjellet, dels milda, regniga höstar, hvarunder bildats så kallad »flen» eller isskorpa på marken, hvarigenom renarne hindras att åtkomma renmossan.

Såväl 1883 års vår som isynnerhet 1884 års höst voro i detta hänseende särskildt ogynnsamma och hafva hufvudsakligen bidragit till den decimering af renhjordarne, som uppgifves hafva inträffat. Till någon del är densamma äfven förorsakad af vargar, ehuru i mindre grad, emedan deras antal och skadegörelse varit ringare än vanligt. I öfrigt har förminskningen af renarnes antal i länets södra Lappmarker fortgått derigenom, att dels flere Skogslappar efterhand öfvergå till nybyggare eller torpare samt upphöra med renskötseln, dels att den svenska befolkningen allt mera slutat drifva renskötsel genom Lappar, åt hvilkas vård de förut öfverlemnats sina renar, såkallade »sytningsrenar», i temligen betydlig mängd.

Tab. Litt. F. Uppgift å landtmannaprodukter m. m. som under år 1885 införts till Piteå, Luleå och Haparanda tullkamrar.

	Till Piteå.	Till Luleå.	Till Haparanda.	Summa.
Hästar	3	8	287	298
Nötkreatur	172	38	59	269
Får	—	6	—	6
Svin	411	224	—	635
Kött	11,398	10,210	124,530	146,138
Fläsk	—	425	591	1,016
Fisk, saltad	300	47,850	90,224	138,374
D:o färsk	—	—	36,135	36,135
Smör	19,203	19,717	86,958	125,878
Potatis	9	—	—	9
D:o	—	—	299	299
Talg	51	255	377	683
Hudar och skinn	—	—	20,715	20,715
Fiskredskap	—	163	—	163

Till följe af den ökade bosättningen och odlingen i Tromsö amt i Norge, hafva der belägna områden, inom hvilka de nordligaste Lappmarkernas nomader, med ungefär hälften af länets renar, förut från urminnes tid fått fritt begagna betet, icke blott blifvit allt mera förminskade, utan tvistigheter mellan de bofaste och Lapparne hafva derstädes under femårsperiodens första år i ökad grad uppstått, särdeles vid flyttningsvägarne, hvilka af Lapparne icke kunna begagnas utan att skada förorsakas af renarne på den närbelägna odlade jorden, utängsslåttern och betesmarken m. m., till hvilken den bofasta befolkningen ansett sig hafva uteslutande besittningsrätt, och hvilken den derföre med alla medel sökt att skydda, understundom på våldsamt sätt genom nedskjutandet af de inträngande rendjuren.

Rättigheten för de svenska Lapparne, hvilka efter gränsspärrningen 1853 mellan Norge och Ryssland till en del utgöras af hit inflyttade norska och finska Lappar, att med sina hjordar uppehålla sig på de trakter inom det nuvarande Norge, hvilka de efter gammal sedvana hittills besökt, har visserligen varit erkänd och jemväl traktatsenligt uttryckt i kodicillen till gränstraktaten af 17 oktober 1751 mellan Sverige och Danmark, men de deri intagna bestämmelserna äro otydliga och föga tillämpliga på det inbördes förhållandet mellan de nuvarande bofasta byggarne och Lapparne, hvilka deri förbjudas göra landets egna invånare någon skada på skog, åker, äng, hjortronmyrar eller annat, vid laga plikt och skadans ersättande.

De svårigheter, hvarmed de till Norge flyttande Lapparne tillfölje här af länge haft att kämpa, nådde sin höjd, sedan i tvenne mål, hvilka amtmannen i Tromsö amt, för att skydda Lapparne, vid domstol anhängiggjort mot bofaste Norrmän, som nedskjutit svenska Lappars renar, de tilltalade blifvit 1882 frikända såväl i Overret som Höiesteret, hvarigenom den lagförklaring måste anses gifven, att hvarje norsk jordegare egde rätt att nedskjuta andras renar på sin mark, då dessa icke på annat sätt kunde aflägnas. Härigenom skulle de flyttande Lapparnes betesrätt i Norge faktiskt hafva blifvit till större delen upphäfd och deras årliga flyttningar dit hardt nära omöjliggjorts, derest icke, sedan Riksdagen och Stortinget godkänt ett i ärendet afgifvet nådigt förslag, Eders Kungl. Maj:ts nådiga förordning den 6 juni 1883 utfärdats och dymedelst dessa tvistefrågor mellan de bofaste och Lapparne reglerats medelst detaljerade bestämmelser om hvarderas rätt, att gälla under en tid af femton år från den 1 januari 1884.

Allmänt erkännes bland Lapparne och af tjenstemän, att denna lag medfört en väsentlig förbättring icke blott i Lapparnes förutvarande, ohållbara ställning i Norge utan äfven i deras vård om renarne, hvilken på senare tider flerstädes försummats. Att lagen icke kan undanrödja alla anledningar till missnöje och konflikter, ligger i sakens natur, hvarförutom en så pass omfattande ny lagstiftning som den ifrågavarande erfordrar en viss längre tid, för att blifva till sina skilda delar fullt genomförd. Sålunda hafva, enligt klagomål från Lapparne, den nya lagens bestämmelser, att de gamla flyttningsvägarne för dem skulle göras tillgängliga, vare sig genom utläggning af nödig mark, stängsels uppförande för inegor eller inlösen af gårdar, som stänga dylika vägar, icke ännu i erforderlig omfattning bragts till genomförande inom Tromsö amt, likasom ej heller föreskrifterna om klubbning af hundar. Hvad angår den nya lagens bestämmelser om skadeersättnings utgörande och om proceduren i

dylika frågor, så hafva, enligt hvad Lapparne andragit samt deras ombud, Overrettsagförelse P. Kjershow, i sin till undertecknad Landshöfding afgifna berättelse för år 1885 jemväl vitsordat, desamma inom Tromsö amt med stränghet och i vissa fall jemväl med obillighet, stundom orättvist, gjorts gällande mot Lapparne, men samme tjänsteman har ansett sig ega skäl för den tro, att parterna, hvilka å ömse sidor genom lagen erhållit rättsmedel, efterhand skola lära sig visa mera tillmötesgående mot hvarandra till undvikande af ömsesidigt obehag.

Afvittringen, som har till ändamål dels att afskilja enskilda hemman eller bysamhälligheter och kronans marker, dels att af dessa utbryta nyhemman till uppodling och bebyggande, afhjelper den derförutan rådande osäkerheten i eganderättsförhållandena i afseende på jorden, hvilken osäkerhet måste verka synnerligen förlamande på företagsamheten och fliten vid jordbruksnäringens bedrivande. Då afvittringen sålunda utgör ett af de första och verksammaste medlen för jordbrukets höjande, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig böra, i likhet med hvad tillförene skett, under denna afdelning underdånigst meddela de hufvudsakliga arbeten, som härför under perioden utförts.

Såsom uti föregående berättelse omnämndes, hade under förra femårsperioden afvittringen uti länets kustland blifvit i det närmaste afslutad.

De med afvittringen derstädes i sammanhang stående och under nu senast tilländagångna perioden handlagda arbetena hafva hufvudsakligen afsett dispositionen af de efter den egentliga afvittringen uppkomna öfverloppsmarkerna i Piteå landsförsamling med Elfsby kapell, Neder-Luleå, Råneå, Neder-Kalix och Neder-Torneå socknar.

Dispositionen af dessa marker i Piteå och Elfsby församlingar är under denna period slutligt genomförd, sedan den i förra berättelsen såsom osåld upptagna öfverloppsmarken om 8,550⁵⁵ kvadratref år 1882 blifvit å auktion för 1,000 kronor försåld samt år 1883 de för dispositionen erforderliga utstaknings- och rörlägningsåtgärder faststälts.

Angående användandet af kronans återstående, icke disponerade öfverloppsmarker i Neder-Luleå, Råneå, Neder-Kalix och Neder-Torneå har Eders Kungl. Maj:ts meddelat bestämmelser genom nådiga bref den 30 april 1881 samt den 22 februari och 15 november 1884. Nedanstående tabell visar, huru dessa marker inom de särskilda socknarna i enlighet dermed disponerats:

Socknen.	Öfverloppsmarker å fastlandet, afsatta till kronoparker.	Skärgårdsholmar, försålda med skogsranta, der sådan blifvit åsatt.	Q v a d r a t r e f.			
			Skärgårdsholmar, bibehållna till lotsverket, men med allmänheten förbehållen fri fiskerätt i tillgränsande vatten.	Skärgårdsholmar, upplåtna till lotsverket, med allmänheten förbehållen fri fiskerätt i tillgränsande vatten.	Skärgårdsholmar, bibehållna såsom upplagsplatser för kronans skogseffekter, med allmänheten förbehållen fri fiskerätt i tillgränsande vatten.	Skärgårdsholmar, bibehållna för kronans räknung såsom för allmänheten tillgängliga fiskesplatser.
Neder-Luleå	—	2,523 ³⁷	4,405 ⁰¹⁵⁸	126 ¹⁸	5,471 ⁶⁹⁹	
Råneå ¹⁾	16,410 ¹	130 ¹¹³	—	—	1,338 ⁶⁶²	
Neder-Kalix	14,247 ⁶²⁵	8,431 ²³⁷⁵	254 ⁹⁷⁵	658 ¹⁷⁵	3,644 ⁴⁷⁵	
Neder-Torneå	997 ⁵	—	4,566 ¹⁷⁵	—	—	
Snmma		31,655 ²²⁵	11,094 ⁷²⁰⁵	9,226 ¹⁶⁵⁸	784 ³⁵⁵	10,454 ⁷⁷⁶

¹⁾ Den s. k. Luckholmen skall fortfarande mot afgift få disponeras af lotsverket, med kronolotsarne förbehållen uteslutande rätt till fisket vid holmen.

Beträffande dispositionen af öfverloppsmarkerna i Pajala moderförsamling samt Tarendö och Muonionalusta kapellförsamlingar har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande efter föregångna undersökningar den 2 februari 1884 afgifvit underdåniga förslag, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvilka Eders Kungl. Maj:ts i nådiga skrivelser af den 24 oktober 1885 lemnat slutliga bestämmelser i fråga om användandet af dessa öfverloppsmarker.

I enlighet härmed hafva samtliga öfverloppsmarkerna afsetts till kronoparker, hvilka med inräkning af den, enligt nådiga brevet den 11 maj 1866 före afvittringen af Pajala socken, der förut afsatta parken, 365,136⁸ kvadratref, nu utgöra en areal af 2,310,353⁰⁴ kvadratref eller 203,657⁶² har.

De på grund af nådiga brevet den 12 augusti 1864 i sammanhang med afvittringen verkställda laga skiftena i Öfver-Torneå och Hietaniemi socknar samt Korpilombola kapellförsamling, af hvilka vid förra periodens slut endast skiftet i Pello by af Öfver-Torneå socken kvarstod såsom oafslutadt i följd af egotvist med gränsdelegare i Finland, äro, sedan detta skifte 1884 faststälts, fullständigt afslutade.

Handläggningen af de genom nådiga brevet den 10 november 1865 i sammanhang med afvittringen påbudna laga skiftena i Pajala socken med Tarendö och Muonionalusta kapell har under perioden fortgått.

Laga skiftet i Muonionalusta kapellförsamling var, såsom anmärkts i den näst föregående berättelsen, då afslutadt och fastställt. Vid nu förevarande periods slut hade samtliga skiftes-tilldelningar i Pajala och Tarendö församlingar afslutats. Af skiftena hade då 23 vunnit laga kraft och anmälts till fastställelse. Återstående 9 skiftesförrättningar voro vid periodens slut föremål för besvär.

Rågångarne mellan dels Muonionalusta kapellförsamling och Pajala moderförsamling dels och sistnämnda församling och Tarendö kapellförsamling fastställdes genom nådigt bref den 19 maj 1885.

Afvittringsarbetena i länets *Lappmarker* hafva under perioden fortgått i enlighet med för hvarje år fastställda planer.

Efter afslutad afvittringsberedning kunde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 30 juni 1883 fälla utslag rörande afvittringen i Arvidsjaurs socken. Detta utslag, som i vissa delar öfverklagats, har dock oförändradt vunnit slutlig fastställelse. Sedermera har afvittringen i nämnda socken omfattat utstakning, bredhuggning och rörläggning af skifteslinier, hvilka arbeten vid periodens utgång i det närmaste bragts till slut.

Gellivare lappmarkssocken, som vid föregående periods slut till största delen undergått mätning, har, sedan denna afslutats, taxerats och var vid denna periods slut så långt för afvittring beredd, att vederbörande afvittringsstyresman då kunde påbörja författandet af sitt utlåtande öfver afvittringen af socknen.

Afvittringen af Jockmocks och Arjepluogs lappmarkssocknar, som under perioden påbörjats, hade vid nämnda tids utgång fortskridit derhän, att den förra blifvit fullständigt afmätt och delvis taxerad och den senare till större delen undergått afmätning.

Underdånigt förslag till den i nådiga kungörelsen den 13 juli 1883 omförmälda gräns mellan de delar af Lappmarken, som äro till odling tjenliga, och den mark, der nybyggesanläggningar

icke må tillåtas, är af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgifvet för Gellivare socken den 2 februari 1884, hvarefter Eders Kungl. Maj:t i nädig skrifvelse den 18 april 1884 fastställt detta förslag. Den härigenom bestämda odlingsgränsen sträcker sig från Kajtumelfvens utlopp i Kalix elf i rät linie till Harrijaur, der den brytes i sydvestlig riktning till Unna Kuoratsvaara, ungefär 23,000 fot vester om Puoitaks hemman på Gellivare Malmberg, derifrån den sträcker sig 40,000 fot vester om Gellivare kyrka, för att derifrån riktas ofvan Abborträsk by och öfre ändan af Muddusjaur till en punkt på Jockmocks sockengräns belägen 85,000 fot öster om Porjus hemman.

Enligt föregående berättelse skulle *kronoparkernas* i länet areal utgöra 18,942,918 qv.ref.

Härtill komma under denna period enligt

Kungl. bref den 30 april 1881: af öfverloppsmarker i Neder-Kalix, Råneå och Neder-Torneå socknar	24,791.025	»
enligt Kungl. bref den 11 febr. 1881: Jäfre Sandön i Piteå socken	2,955.67	»
enligt Kungl. Kammarkollegii skrifvelse den 6 april 1882: ett utskogsskifte, tillhörigt försälda bostället Tureholm i Öfver-Torneå socken	6,071.98	»
enligt Kungl. bref den 22 febr. 1884: en öfverloppsmark i Råneå socken	1,867.6	»
enligt Kungl. bref den 15 november 1884: öfverloppsmarker i Neder-Kalix socken	4,996.6	»

samt enligt Kungl. brefvet den 24 oktober

1885 af öfverloppsmarker i Pajala, Tärendö och Muonionalusta församlingar 1,945,216.24 qv.ref.

Summa kvadratref 20,928,817.115 eller 1,844,875.22 har = i det närmaste 161.5 kvadratmil.

Kronoparkernas areal skulle således under denna period hafva tillökts med 1,985,899,115 kvadratrefvar eller 175,057 har.

Såsom en fortsättning af afvittringsverket utgöra *laga skiftesförrättningarne* ett vilkor och en kraftig häfstång för jordbrukets befrämjande. Framgången af dessa förrättningar är af så mycket större vikt för Norrbottens län, som egoblandningen härstädes understundom är synnerligen stor, särskildt i afseende på de vanligen aflägsna naturliga ängarne och myrslätterna, samt egovidderna äro jemförelsevis stora i följd af impedimenternas utsträckning. Det är derfore en så mycket mer glädjande företeelse, att skiftesverket under perioden tagit ett väsentligt steg framåt, i det flere betydande byaskiften fullbordats och derjemte de skiftesförrättningar afslutats, som omfattat hela Pajala socken och Tärendö kapell, och som i sammanhang med afvittringen verkstälts af dess tjenstemän, hufvudsakligen på statsverkets bekostnad. Härigenom hafva under perioden icke mindre än 113.27 mantal undergått laga skifte, i det antalet af de mantal, som inom länet skiftats, ökats från 415.16 till 528.43.

Till närmare belysande häraf meddelas följande af förste landtmätaren i länet benäget upprättade uppgift öfver skiftesverkets ställning i Norrbottens län den 31 december 1885:

Socken.	1880 den 31 december hade följande mantal undergått fastställt enskifte eller laga skifte eller ock storskifte, som troligen ej rubbas.						1885 den 31 december. Förmedlade, der förmedling egt rum, men eljest oförmedlade mantal, hvilka											
	undergått fastställt enskifte eller laga skifte eller ock storskifte, som troligen ej rubbas.			den 31 december 1885 voro föremål för laga skifte.			troligen komma att undergå laga skifte.			troligen icke komma att undergå laga skifte.								
	Alla egor.	Inegor.	Utegor.	Alla egor.	Inegor.	Utegor.	Alla egor.	Inegor.	Utegor.	Alla egor.	Inegor.	Utegor.	Alla egor.	Inegor.	Utegor.			
<i>Inom kustlandet.</i>																		
Piteå och Elfsby	58.09	4.90	—	65.87	4.90	—	15	—	—	48.65	—	—	76.87	—	4.90			
Neder-Luleå	77.09	5.55	—	84.29	5.55	1.70	6.70	—	—	2.81	—	—	2.87	—	3.85			
Öfver-Luleå	53.08	—	—	58.04	—	—	1	—	—	8.06	—	—	75.10	—	—			
Råneå	48.78	—	—	48.78	—	—	1.38	—	—	9.40	—	—	61.35	—	—			
Neder-Kalix	49.35	1.07	0.96	49.35	1.07	0.96	1.85	—	—	3.26	0.96	—	25.40	—	1.07			
Öfver-Kalix	10.59	5.79	—	14.09	5.79	—	—	—	—	15.16	—	—	18.66	—	5.79			
Neder-Torneå	18.14	—	—	27.59	—	—	—	—	—	—	—	—	0.84	—	—			
Karl Gustaf	22	—	—	22	—	—	—	—	—	0.58	—	—	0.18	—	—			
Hietaniemi	33.33	—	—	33.33	—	—	—	—	—	—	—	—	1.12	—	—			
Öfver-Torneå	27.90	—	—	29.71	—	—	—	—	—	—	—	—	0.65	—	—			
Korpilombolo	11.24	—	—	11.24	—	—	—	—	—	8.75	—	—	—	—	—			
Pajala	—	—	—	58.55	—	—	—	—	—	—	—	—	1.20	—	—			
Tärendö	—	—	—	20.02	—	—	—	—	—	—	—	—	0.28	—	—			
Muonionalusta	5.57	—	—	5.57	—	—	—	—	—	—	—	—	1.12	—	—			
<i>Inom Lappmarken.</i>																		
Arvidsjaur	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27.66	—	—	8.50	—	—			
Arjeplog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.20	—	—	8.95	—	—			
Jockmock	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.76	—	—	25.43	—	—			
Gellivare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14.68	—	—	21.65	—	—			
Jukkasjärvi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.74	—	—	1.52	—	—			
Enontekiä	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.96	—	—	0.38	—	—			
Summa	415.16	17.31	0.96	528.43	17.31	2.66	25.93	—	—	169.67	0.96	—	331.57	—	15.61			

Jemte denna uppgift har han upplyst, att en del af de hemman, som hänförts under mantal, hvilka antagligen icke komma att skiftas, dock möjligen framdeles komma att skiftas, i mån af befolkningens tillväxt och hemmanens klyfning; och

att mantalet inom lappmarkssocknarne, utom Arvidsjaur, der afvittringen faststälts, icke ännu blifvit genom afvittring bestämdt, hvadan uppgifterna derom torde komma att betydligt förändras.

Kronans kostnader i och för afvittringen och för de med denna i sammanhang stående laga skiften hafva utgjort:

år 1881 kronor	104,648.
» 1882 »	97,289·31.
» 1883 »	86,612·40.
» 1884 »	111,276·43.
» 1885 »	107,404·89.
	eller tillsammans kronor	507,231·03.
Medeltal »	101,446·21.

Såsom utflyttningsunderstöd efter laga skiften äro under perioden af statsmedel utbetalta:

år 1881 kronor	412·50.
» 1882 »	1,950·00.
» 1883 »	0·00.
» 1884 »	562·50.
» 1885 »	337·50.
	Summa kronor	3,262·50.

C) **Skogshushållning.** I den senast afgifna underdåniga femårsberättelsen har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anför, att kronoparkernas ytvidd, som framdeles torde komma att uppgå till 230 å 240 kvadratmil, vid periodens slut utgjorde 18,942,918 kvadratref eller 146·06 kvadratmil. Under föregående afdelning och i sammanhang med afvittringen är här ofvan redogjort, hurusom i mån af dess fortgång nya områden hafva till kronoparker afsatts till sådan omfattning, att dessa vid 1885 års slut utgjorde 20,928,817·11 kvadratref eller i det närmaste 161·5 kvadratmil eller 1,844,875·22 har.

Uti Kungl. Domänstyrelsens årsberättelser för åren 1881 och 1882 är arealen af skogarne inom länet upptagen till 9,675,387 har, deraf de publika skogarne skulle utgöra 3,136,772 har samt de enskilda återstoden eller 6,538,615 har. Enligt meddelande af skogsinspektören m. m. F. V. Berg, hvilken till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande benäget lemnat åtskilliga af de under denna afdelning förekommande uppgifter, stämmer dock nämnda uppgift icke öfverens med de af jägmästarne uti deras årsberättelser meddelade, enligt hvilka arealen af ensamt kronoparker, krono- och öfverloppsmarker samt kronoholmar och skär utgjort:

år 1881	3,708,214·30 har,
» 1882	3,489,562·85 »
» 1883	4,521,264·58 »
» 1884	4,522,051·69 »
» 1885	5,384,485·57 »

deruti inberäknade kronan tillhörande skoglösa fjellmarker inom länet, hvartill jemväl borde komma nedan upptagna arealer för

till bergsbruket anslagen skog, sockenallmänningar samt stockfångst- och boställsskogar.

Inom länet förekommer endast *en* till bergsbruket anslagen skog med en areal af 14,109·65 har. Sockenallmänningsarnes areal har utgjort:

år 1881	52,923·04 har,
» 1882	64,018·10 »
» 1883	79,092·50 »
» 1884 och 1885	86,904·00 »

Arealen af boställsskogarne inom länet uppgifves hafva utgjort:

år 1881	25,786·20 har,
» 1882	26,075·03 »
» 1883	28,227·81 »
» 1884	28,635·49 »
» 1885	28,305·71 »

Kronohemmans och nybyggens skogar jemte deruti inberäknade försålda öfverloppsmarker och kronoholmar med inskränkt dispositionsrätt till skogar, äro uppgifna till:

år 1881	685,246·55 har,
» 1882	640,671·23 »
» 1883	823,323·84 »
» 1884	808,417·60 »
» 1885	793,890·82 »

hvaruti dock icke ingå inom Jockmocks revir belägna kronohemman och nybyggen, om hvilkas areal särskilda uppgifter icke blifvit meddelade, utan är densamma sannolikt inbegripen uti revirets kronomarker.

Skattehemman med inskränkt dispositionsrätt till skogen äro uppgifna till:

år 1881	26,260·68 har,
» 1882	46,268·34 »
» 1883	39,925·89 »
» 1884	47,984·04 »
» 1885	58,350·21 »

Någon uppgift om arealen af öfriga skattehemmansskogar inom länet kan enligt jägmästarnes redogörelser icke lemnas, då de fleste i detta afseende iakttagit tystnad. Att här upptaga hvad de af ekonomiska karteverket utgifna häradsbeskrifningarne meddela i detta hänseende skulle vara af föga nytta, då dylika beskrifningar ännu saknas för stora delar af länet.

Beträffande tillförlitligheten af härofvän meddelade arealuppgifter torde böra erinras, att desamma endast i afseende å till bergsbruket anslagen skog, sockenallmänningar och stockfångstskogar efter år 1883 samt i afseende å kronoparkerna stödjå sig på fullt exakta uppgifter, hvaremot, då uppgifterna om öfriga slag af skogar omfatta sådana, som äro belägna inom ännu icke afvittrade trakter, de härför upptagna summorna äro till en del approximativt beräknade.

Uti följande tabell är arealen af under skogsstatens förvaltning stående skogar år 1885 närmare framsteld.

Revir.	Kronoparker, kronomarker och d:o öfverloppsmarker samt kronoholmar och skär.		Till bergshandteringens understöd anslagna skogar.		Söckenallmänningar.		Stockfångstskogar.		Boställskogar.		Kronohemmans- och nybyggeskogar.		Skattehemmansskogar med inskränkt dispositionsrätt till skogen.		Summa.	
	H	a	r.													
Pajala.....	1,002,141	99	14,109	65	52,923	04	—	—	3,999	35	131,873	10	20,399	40	1,225,446	58
Torneå.....	91,757	50	—	—	—	—	22,270	28	3,280	01	28,685	25	3,034	29	149,027	33
Tärendö.....	1,225,620	—	—	—	14,456	88	—	—	—	—	114,476	16	—	—	1,354,553	04
Kalix.....	235,170	60	—	—	—	—	28,462	30	1,483	26	60,279	—	—	—	325,395	16
Gellivare.....	264,150	—	—	—	—	—	—	—	902	—	74,248	—	34,570	—	373,970	—
Råneå.....	149,989	97	—	—	—	—	8,275	73	798	44	59,526	28	—	—	218,590	42
Luleå.....	129,381	88	—	—	—	—	13,388	13	2,132	86	43,573	65	—	—	188,476	52
Jockmocks.....	445,175	30	—	—	—	—	—	—	4,976	10	—	—	—	—	450,151	40
Norra Piteå.....	183,345	47	—	—	—	—	25,465	82	2,935	38	35,417	69	—	—	247,164	36
Södra Piteå.....	110,881	63	—	—	—	—	10,000	08	292	26	20,296	45	346	52	141,816	94
Norra Arvidsjaurs.....	485,442	05	—	—	—	—	—	—	—	—	23,536	05	—	—	508,978	10
Södra Arvidsjaurs.....	190,400	—	—	—	11,712	58	17,624	89	1,346	97	79,183	59	—	—	300,268	03
Arjeplogs.....	871,029	18	—	—	7,811	50	—	—	6,159	08	122,795	60	—	—	1,007,795	36
Summa	5,384,485	57	14,109	65	86,904	—	125,487	23	28,305	71	793,890	82	58,350	21	6,491,533	19

Redan under tiden 1874—1880 hafva ej obetydliga arbeten blifvit utförda till *flottledernas förbättring* inom länet, dels med ett på sådant sätt lemnadt understöd, att vid försäljning af virke från kronoparkerna å priset för detsamma beräknats ett afdrag, motsvarande det värde, hvartill i flottlederna erforderliga byggnads- och rensningskostnader uppskattats skola uppgå, dels endast med understöd af det till byggnaderna erforderliga virket, dels ock slutligen utan någon slags ersättning af det allmänna. Samma slags arbeten hafva äfven i ganska stort omfång bedrivits under tiden 1881—1885 samt utförts dels på redan nämndt sätt, dels ock sålunda, att, sedan virke från kronoskogarne blifvit utbudet med skyldighet för köparen att verkställa rensningar och byggnader uti uppgifna vattendrag efter derför uppgjord plan, har han berättigats, sedan byggnads- och rensningsarbetena blifvit afsynade och godkända, att af den erlagda köpeskillingen uppbära det belopp, hvartill kostnaden för arbetena förut blifvit beräknad. Derutöfver hafva uti några få vattendrag byggnads- och rensningsarbeten af mindre omfattning blifvit under jägmästarens tillsyn utförda med medel, hvilka Kungl. Domänstyrelsen dertill särskildt anvisat.

De vattendrag, hvarest dylika arbeten blifvit utförda före år 1881, äro Tväran inom Öfver-Kalix socken; Stora och Lilla Luleå elf, Appoelfven, Görjeån, Lina-, Luttauri- och Kosakbäckarne inom Luleå och Jockmocks socknar; Piteå elf, Nedre Tväran, Sikån, Ljusträsk-, Abboträsk- och Tjartjebäckarne samt Apmoelf, alla tillhörande Piteå elfs vattensystem inom Elfsby, Jockmocks och Arvidsjaurs socknar; Vestra Kikkijaur, Långträsk- och Svärdelfven, tillhörande Byske elfs vattensystem inom Arvidsjaurs socken, samt vattendraget emellan Dellejaur och Kakel äfvensom Norra och Södra Båtsabäckarne, tillhörande Skellefteå elfs vattensystem inom Arjeplogs socken. Under åren 1881—1885 hafva mer eller mindre omfattande byggnader och rensningar af flottleder egt rum uti Parkajoki, Nedre Kihlangijoki och Kolkojoki inom Pajala samt Vikevåjoki inom Öfver-Torneå socken, tillhörande Torneå och Muonio elfs vattensystem, uti hvilka sistnämnda vattendrag äfven något rensningar blifvit

utförda; uti Kalix elf samt dess tillflöden Ängesån, Tväran, Bönelfven, Nitsån, Skräfelfven, Kattån, Arrobäck, Lahnaån, Limmingoån, Teurajoki, Lehtinäjoki, Riesujoki och Narkån inom Öfver-Kalix, Gellivare, Korpilombolo och Tärendö församlingar; uti Råneå elfs vattensystem tillhörande Råneå elf samt Spik- och Livaselfvarne inom Råneå och Gellivare socknar; uti de Luleå elfs vattensystem tillhörande Harrejaur- och Piatisbäckarne samt Perlelfven inom Jockmocks socken; uti Piteå elf med dess tillflöden Kallträskbäcken, Lillpite elf, Brattforselfven eller Vistån med Stjäggejaur- och Slengbäckarne, Varrisån med Sikån och Hvitbäcken, Grundträskbäcken, Pilträsk- och Skällejaurbäckarne, Abaur-, Rakkor- och Rebraurbäckarne inom Piteå, Elfsby, Jockmocks, Arvidsjaurs och Arjeplogs socknar; uti Åby elf med Granträsk-, Njokojaur-, Idträsk- och Sebikbäckarne inom Arvidsjaurs socken; uti de Byske elfs vattensystem tillhörande Djupbäcken, Trappån och Nuortejaurbäcken inom sistnämnda socken; samt uti Skattån, Galak-, Selak- och Båtsabäckarne, tillhörande Skellefteå elfs vattensystem inom Arvidsjaurs och Arjeplogs socknar.

Såvidt det nu varit möjligt att utreda, hafva de uti virkesköpen från kronans skogar inbegripna och beräknade kostnader för upprensning af flottleder från dessa skogar uppgått till:

inom Pajala revir.....	kronor	23,651·25.
» Torneå d:o.....	»	832·50.
» Tärendö d:o.....	»	728.
» Kalix d:o.....	»	9,474·25.
» Gellivare d:o.....	»	57,507.
» Råneå d:o.....	»	11,947.
» Luleå och Jockmocks d:o.....	»	325,000.
» Norra Piteå och Norra Arvidsjaurs d:o.....	»	190,331·20.
» Södra Arvidsjaurs d:o.....	»	19,768·91.
» Arjeplogs d:o.....	»	8,711·16.

Summa kronor 647,951·27.

Vid denna beräkning af kostnaderna för flottledernas iordningställande bör dock anmärkas, att bidraget för Luleå och Jockmocks revir, här beräknadt i enlighet med det ursprungliga kostnadsförslaget, genom senare virkesförsäljningar till nedsatt pris, motiverade af de i sjelfva verket långt högre arbetskostnaderna för rensningarna, utgått med ett belopp, som kan antagas hafva varit omkring dubbelt så stort, som det här upptagna; lika som ock, att uti en del här anförda belopp icke är inberäknadt allt det virke, som från kronoskogarne afgiftsfritt afhemtats till byggnaderna.

Uti de flesta revir hafva härutöfver icke obetydliga arbeten till flottledernas förbättring blifvit på de flottandes bekostnad utförda, delvis med kostnadsfritt användande af kronans virke, utan att dock något värde för dessa rensningar är beräknadt af andre än jägmästarna uti Pajala, Råneå och Södra Arvidsjaurs revir, uti det första af hvilka dessa kostnader äro antagna till 9,849 kronor 13 öre, inom Råneå till 37,825 kronor samt inom Södra Arvidsjaurs revir till 4,000 kronor, af hvilka summor dock den sistnämnda är alldeles för lågt beräknad. Med tillägg till ofvan angifna utgifter af det virkes-understöd, som lemnats, torde samtliga kostnader för ofvan uppräknade i virkesköpen föreskrifna flottledsarbeten öfverstiga en million kronor.

En del af dessa flottleder, nemligen de i hufvudfloderna samt vattendragen inom oafvittrade trakter, eller der afvittring skett enligt afvittringsstadgan den 30 maj 1873, äro i regel att såsom allmänna flottleder anse. En större del af samma flottleder, som äro belägna i orter, der afvittring tidigare fullbordats utan förbehåll af allmän flottning i vattendragen, hvilkas strand- och vattenrätt tillhör enskilda byar och hemman, torde deremot ännu böra betraktas såsom varande af enskild natur. För flottlederna i hufvudfloderna, utom Kalix elf, äro flottningsreglementen fastställda, men för öfriga flottleder, vare sig nya eller gamla, hafva icke några flottningsreglementen blifvit föreslagna eller fastställda enligt flottningsstadgans föreskrift, hvarigenom således i dessa flottleder bestämmelser ännu saknas rörande flottningskostnadernas fördelning, flottledernas underhåll och amortering, flottningsförening och syssloman m. m.

Inom ett län af så stor omfattning som Norrbottens måste naturligen *skogarnes beskaffenhet* vara mycket vexlande, beroende såväl på olika växtförhållanden som på det olika sätt, hvarpå de varit behandlade. Hvad särskildt det egentliga kustlandet vidkommer, måste det erkännas, i allmänhet bedömdt, att dess skogar äro i det närmaste uthuggna, så långt som flottleder eller billiga transportkostnader medgifvit tillgodogörandet af äfven mindre värdefullt exportvirke. Detta vårdslösa af kustskogarne leder emellertid sitt ursprung långt tillbaka i tiden och nådde sin höjd genom det allmänt öfverklagade sparrhygget, till hvars förhindrande den så kallade »*Norrbottnenslagen*» eller förordningen af den 29 september 1874 utfärdades. Genom denna förordning och ändringen i strafflagens stadganden om ansvar för skogsåverkan den 16 juni 1875 har likväl numera en betydlig förbättring inträdt. Länets skogsegare hafva mera allmänt insett nyttan af den förutnämnda förordningen och önska icke upphäfvande af förbudet att till afsalu afverka undermålig skog. Den nämnda ändringen af strafflagen har äfven medfört en glädjande och hastig förändring till ett bättre, lika mycket för de allmänna som enskilda skogarnes fredande från en åverkan, som

enligt befolkningens rättsuppfattning förut knappast ansågs såsom brott.

Inom det egentliga skogslandet, som, enligt hvad ofvan är anfördt, omfattar det inre landet och Lappmarkernas nedre delar, der skogen varit svåråtkomlig, finnas deremot ännu mycket stora trakter med vacker skog. En del af dessa skogar är dock något skadad af upprepade skogseldar, som fordom öfvergått milslånga sträckor, och en annan del har för längre tid tillbaka, innan forstmässig behandling derå hunnit införas, varit föremål för särdeles oregelbundna afverkningar på lättare åtkomliga trakter.

Såväl i kust- som skogslandet förekomma öfverallt spridda vidsträckta marker, hvilka efter de forna skogseldarne nu bära ungskog af vacker, tät och reslig beskaffenhet, hvilken i en närmare eller fjärmare framtid, allt efter olika ålder, lofvar att lemna ett virke af högre värde och i vida större mängd än de nuvarande, delvis af eld utglesnade skogarne.

Inom Lappmarkens öfre delar, der en karg natur i förening med det nordliga läget och en betydligare höjd öfver hafvet samverka till växtlighetens hämmande, hafva några afsevärda afverkningar i egentlig mening ännu icke egt rum, men synes skogstillgången härstädes hafva minskats dels genom skogseldar, dels genom det tillbakaskridande af skogsgränsen, hvaraf mångenstädes synas tydliga spår, på sätt här ofvan blifvit omnämndt. Närmast fjellen är landet helt och hållet skoglöst.

Om någon verklig *skogshushållning* inom detta län kan det egentligen icke talas, då till och med på kronoparkerna, kronomarkerna och öfverloppsmarkerna, hvilka i detta afseende borde utgöra exempel för de enskilda skogsegarne, det för närvarande enda möjliga afverkningssättet utgör timmergallring eller blädning jemte dermed förenade åtgärder att bota de missförhållanden, som forna tiders vanvård alstrat, på det att en kommande tid med talrikare befolkning, större tillgång på arbetskrafter och bättre kommunikationer måtte komma i besittning af ett rikare och bättre material för en rationellare skogshushållning än den nuvarande. De orsaker, hvilka ännu för lång tid omöjliggöra ett fullständigt tillämpande af skogshushållningens alla föreskrifter, åtminstone på kronans här belägna skogar, äro i främsta rummet att söka i skogarnes *aflägsenhet* från kusten och landets bebygda delar, hvarigenom endast sådana virkessortiment, som äro för export tjenliga, kunna derifrån afyttras, hvartill komma de med afverkningen förenade svårigheterna i de öde, på folk och dragare nästan blottade skogarne af många qvadratmils vidd samt den allmänna bristen på vägar till och igenom dessa obygdar, äfvensom på fullt rensade beqväma flottleder, som kunna nedföra det afverkade virket till kusten på samma år, i stället för att, såsom nu oftast är fallet, kvarhålla det i två till tre år.

I följd häraf har det under den sistförflutna perioden varit och måste jemväl för lång framtid vara den angelägnaste uppgiften för dem, som hafva vården om dessa skogar sig anförtrodd, dels att på de trakter, hvarest skogarne mera uteslutande bestå af sådana genom brandskador mindre värdefulla träd med ringa växtkraft, hvilka vid forna hyggen blifvit kvarlemnade, så anordna afverkningarna, att dessa träd varda borttagna, för att lemna rum för en kraftigare återväxt, dels att bereda verksamt skydd mot skogseldar och, om sådana ändock inträffa, ett skyndsamt tillgodogörande af den skadade skogen, dels att utvidga och förbättra flottlederna, hvarigenom det, då detta mål fullständigare än hittills uppnåtts, blifver möjligt att tillgodogöra sig

sådana skogseffekter, som nu i brist på billiga transportmedel måste lemnas att i skogarna förruttna. Till dessa hjälpmedel, som redan i stor omfattning användts, torde med största skäl böra läggas sådd af barrfrö på sådana trakter, som af skogseld förhärjats, hvilket hjälpmedel icke hittills kommit till användning inom länet.

Från kronoparkerna, odisponerade öfverloppsmarker och kronomarker hafva under femårsperioden försålts nedanstående virkespartier af nedanupptagne mängd och slag, nemligen:

	Bjelkar.	Sågtimmer-träd och sågtimmer.	Hus-timmer och sparrar.	Torrskog och vind-fällen.	Diverse.	Summa.
År 1881	133·98	443,057·05	5,457·32	28,693·76	8,300·71	485,642·82
» 1882	36	487,261·46	2,144·25	4,990·75	16,362·66	510,795·11
» 1883	15·60	512,695·72	10,861	20,121·67	15,722·77	559,416·76
» 1884	2,002·75	430,710·65	25,764·92	10,981·95	26,182·66	495,642·93
» 1885	5,406·94	552,846·10	18,530·46	28,665·36	36,197·68	641,646·54
Summa	7,595·27	2,426,570·97	62,757·95	93,453·49	102,766·48	2,693,144·16

Virkesförsäljningen har skett dels årligen genom auktioner eller under hand på annat lämpligt sätt enligt nådiga cirkuläret den 3 december 1880, dels genom kontrakt om rätt till flerårig afverkning enligt utsyningsförordningen af den 18 september 1874, hvarvid virket alltid sålts å rot. Likasom det under föregående period tillåtits inom detta län, att alla till försäljning utbjudna virkespartier blifvit före försäljningen utstämplade, så har under den sista perioden, på grund af den vunna erfarenheten om de härmed förenade förmåner, jemväl allt virke före auktionen stämp-lats enligt Kungl. Domänstyrelsens föreskrift. Den stora för-delen vid detta tillvägagående består deri, att affären blifver begränsad och fullt bestämd för såväl köpare som säljare, att det utbjudna virkespartiet kan undersökas och granskas på för-hand, hvarigenom tvister, förluster och efterräkningar undvikas, oberäknadt den för skogsvården stora nyttan att äfven skadad skog blifver borttagen eller åtminstone fäld. Understundom har härvid vissa procent utöfver det antal träd, som utbjudits till försäljning, utstämplat såsom ersättning för möjligen blifvande vrak, men i några fall har ingen stämpling öfver förslaget för detta ändamål verkstälts.

De under flerårig afverkningsrätt af Domänstyrelsen för-salda virkespartierna, hvarom här nedan lemnas närmare upp-gift, hafva äfven delvis förut varit utstämplade, men till större delen hafva de efter kontraktets antagande blifvit efter hand utstämplade.

Hvilket af dessa försäljningssätt kan anses vara fördel-aktigast, är icke lätt att såsom allmän regel afgöra. Båda sätten synas Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande kunna med fördel för kronan tillämpas, då de omskiftande användas i den mån skogsvårdens och köparens behof fordra längre eller kortare af-verkningstid med hänsyn till det utbjudna virkets och den till afverkning afsedda skogens beskaffenhet och läge. Försäljningen med flerårig afverkningsrätt synes dock, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning, förmånligast för den större industriidkaren eller sågverksegaren, som är den hufvud-saklige afnämnaren af kronans virke. Han kan derigenom med

större säkerhet ordna sin affär och de därför nödiga anlägg-ningarna, då han vet, hvarest det behöfliga virket under en längre tid tryggt kan hemtas. Han kan derigenom i någon mån rätta den årliga afverkningens storlek efter de för handen va-rande konjunkturen för virkesexporten samt genom större af-verkning på en gång nedsätta utdrifnings- och flottningskost-naderna. Härförutan medför detta försäljningssätt för kronan den direkta fördelen, att en bättre skogshushållning småningom kan införas, att inkomsten från skogarna blifver jemnare, att behofvet af bevakningspersonal förminskas samt att flottleder på detta sätt med mindre uppoffringar kunna blifva upprepade från kronoparkerna, som derigenom ökas i värde. Om deremot de årliga utsyningsförslagen enligt utsyningsförordningens orda-lydelse i §§ 8 och 9 alltid skulle omfatta hvarje kronopark och der så inskränkas, att hvarje skogstrakt för framtiden kunde lemna enahanda årliga tillgång på till export dugligt virke, så skulle detta hafva till följd, att många små virkesbelopp blefve utbjudna och försålta från en mängd olika trakter, spridda här och der inom hela skogslandet, hvarigenom naturligen kostna-derna för afverkning och transport så skulle stegras, att endast ett ringa pris kunde såsom stubböre betalas. Utom denna och andra olägenheter vid virkesförsäljning med ettårig afverknings-rätt, hvilka föranleda till de jemförelsevis låga pris, som dervid erhållas, tillkommer en annan omständighet, som måste antagas derpå öfva ett menligt inflytande, nemligen den ringa konkur-rens, som inom länet förefinnes vid köp af skogsafverkningsrätt och hvilken brist länder till skada såväl för kronan som för den lösa befolkningen, hvilken har sin inkomställa hufvudsak-ligen från trävarurörelsen och hvars arbetskraft väsentligen måste stiga i pris, i den mån, genom ökad konkurrens, större efter-frågan efter densamma uppkommer.

Det verksammaste medlet att framkalla den saknade kon-kurrensen består emellertid, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befall-ningshafvandes uppfattning, utom i förbättrade transportmedel af alla slag, i försäljning på en gång af större virkespartier med flerårig afverkningsrätt. På annat sätt torde det nemligen icke vara möjligt för någon att öppna en ny trävaruaffär i denna ort, der den enskilda skogstillgången är ringa och delvis oafvittrad, samt stäld under skyddet såväl af nådiga förordningen af den 29 september 1874 som delvis äfven af nådiga förordningen den 29 juni 1866 rörande inskränkt dispositionsrätt öfver skogen. Då numera länet eger utsigt att inom en närmare framtid er-hålla jernvägsförbindelser, hvilka i sådan händelse komme att omgestalta dess vilkor och öka de flesta värden, torde det likväl böra ifrågasättas, huruvida icke de största försäljningarna med flerårig afverkningsrätt till dess borde hufvudsakligen uppskjutas, då sannolik anledning derigenom förefinnes ej blott till erhål-lande af väsentligen högre värden å kronovirket utan äfven till vinnande af en större och jemnare konkurrens i virkeshandeln.

Till hvad ofvan är anfördt torde här böra tilläggas den an-märkningen, att trävarurörelsen inom länet temligen allmänt uppgifves icke hafva skänkt större vinst eller förmögenhet åt sina fleste idkare, såsom i södra Norrland ofta varit fallet, samt att desse häri se ett talande bevis derpå, att de betalade prisen på virket varit jemförelsevis höga.

Af ofvan meddelade beskrifning om trävarurörelsens till-stånd i länet, särskildt hvad beträffar virkestransporten, torde de hufvudsakligaste orsakerna vara att finna till rörelsens under-

stundom mindre gynsamma resultat äfvensom till det i viss mån berättigade i exportörernes nämnda åsigt. Att de fleste flottleder så länge fått förblifva illa eller alls icke upprensade, torde lika mycket kunna tillskrifvas kronan som de enskilde, men utgör ensamt för sig ett tillräckligt hinder för att möjliggöra en lönande virkeshandel.

De efter auktion på ettårig afverkning försålda virkespartier af duglig eller mindre skadad skog från kronoparker, odisponerade öfverloppsmarker och från de trakter uti Lappmarkerna, derifrån virke kan hemtas och der uteslutande utsyningsrätt icke tillkommer hemmans- och nybyggesinnehafvare, hafva under berättelseåren uppgått till nedanstående antal samt betingat vidstående köpeskilling:

	Sågtimmer. Stycken.	Kronor.	
År 1881	301,196	356,081	32
» 1882	312,069	357,400	67
» 1883	331,082	389,064	53
» 1884	372,409	336,280	76
» 1885	373,326	349,589	18
Summa	1,600,082	1,788,416	46
Medeltal	338,016	357,683	29

Under föregående period utgjorde det på auktion försålda sågtimmerantalet i medeltal 208,990 stycken mot en auktionskilling för detta och öfriga virkesslag af likaledes i medeltal 274,556³⁵ kronor, hvilket visar en ökning under den sista perioden af i årligt medeltal 129,026 sågtimmer.

Försäljning under hand af ved, vindfäld, torr och mera skadad skog samt tjärurvirke, hvilka vanligen icke vid auktions-tillfällena inför länsstyrelsen plägat utgöra föremål för spekulation till följd af de i föregående berättelser anförda orsaker, har under perioden omfattat rätt betydliga virkesmängder, nemligen 93,453¹⁹ kubikmeter eller i medeltal 18,690⁶⁴ kubikmeter årligen.

De härför infutna medlen hafva i allmänhet af revirförvaltarne uppburits och af dem till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande direkte insändts.

Af skog, försåld *med flerårig afverkningsrätt*, hafva under perioden afverkats betydande kvantiteter virke. Genom kontrakt af den 24 november 1873 har till Luleå ångsnickeriaktiebolag under en tid af tolf år, räknadt från den 1 januari 1874, upplåtits afverkning af minst 800,000 och högst 1,100,000 skadade och öfvermogna träd, minst 11 decimaltum sex fot från roten, på vissa vilkor och mot en afgift af 1 krona 8 öre för hvarje dugligt träd. Genom kontrakt den 8 juni 1876 har till samma bolag mot samma afgift upplåtits afverkningsrätten till de skadade mindre sågtimmerträd intill en dimension af 9 decimaltum sex fot från roten, hvilka kunna samtidigt med de större träden afverkas, under en tid, som efter prolongation bestämts till den 1 januari 1886, dock att antalet sådana träd icke finge öfverstiga 250,000. Genom kontrakt af den 1 mars 1880 har bolaget ytterligare berättigats afverka skadad skog af sistnämnda mindre dimension till ett antal af högst 319,000 mot en afgift af 25 öre för träd. Vid periodens början voro af dessa träd afverkade 454,933, af hvilka dock bolaget fått eftergift af 20,000 träd,

hvidan den stadgade betalningen erlagts för 434,933 träd. Under perioden hafva enligt nämnda båda kontrakt ytterligare afverkats 911,445 stycken träd, hvidan 483,961 stycken träd, deraf 252,417 stycken enligt 1873 års kontrakt och 231,544 enligt 1880 års kontrakt, återstodo att afhemta. Med anledning häraf har bolaget efter ansökan enligt nådiga brefvet af den 18 december 1885 berättigats att afhemta dessa träd mot kontraktsenlig likvid af 330,496 kronor under en ytterligare förlängd tid af 3 år, räknad från den 1 januari 1886, mot vilkor bland annat att under tiden ansvara för flottledernas underhåll och möjligen inträffad brandskada å den utstämplade skogen.

Genom kontrakt af den 2 februari 1878 har till »The new Gellivare company limited» för en tid af 8 år, räknad från 1 januari 1878, upplåtits rättighet att å ömse sidor om Piteå elf från Storforsen till Apmoelfven afverka 290,000 träd om minst 11 decimaltums diameter sex fot från roten mot vissa vilkor och flottningsbyggnadsskyldigheter samt en afgift af 55 öre för hvarje träd. Vid periodens början voro 125,000 träd afverkade, hvarefter under densamma afverkats 179,030 träd enligt i viss mån ändrade vilkor jemlikt Skogsstyrelsens skrivelse den 2 juli 1882.

Genom kontrakt af den 11 november 1880 har hr C. H. J. Matton för en tid af 8 år, räknad från den 1 december 1880, berättigats att från kronopark i Jockmock invid Stora Luleå elf afverka 500,000, dels friska, dels mer och mindre skadade träd om minst 11 decimaltum, hvad den friska, och 10 decimaltum, hvad den skadade skogen beträffar, sex fot från roten, mot en afgift af 1 krona 50 öre för träd. Vid periodens början voro 70,000 träd till köparen utstämplade och betalte. Under perioden hafva 397,000 träd afverkats och gäldats, hvidan 33,000 träd ännu återstå.

Genom kontrakt af 2 juni 1882 har »the new Gellivare company limited» erhållit rättighet att, utom den medgifna stockfångsten å den åt Ljuså sågverk utbrutna stockfångstskogen i Öfver-Luleå socken, afverka dels 18,555 skadade timmerträd mot en afgift af 40 öre för träd och dels 5,100 friska träd å 1 krona 5 öre pr träd, hvilka blifvit afhemtade och betalda.

Genom kontrakt har enligt Kungl. Domänstyrelsens skrivelse den 26 november 1883 samma bolag medgifvits rätt att inom Norra Arvidsjaurs revir afverka 95,400, dels friska, dels skadade träd mot ett pris af 1 krona, och hafva häraf 89,441 träd vid periodens slut blifvit utdrifna.

Genom kontrakt af den 18 september 1883 har hr C. H. J. Matton bemyndigats tillgodogöra ett antal af högst 100,000 skadade mindre sågtimmerträd af 8⁵ intill 9 decimaltums tjocklek sex fot från roten, som kunna finnas å det förut upplåtna afverkningsområdet å Jockmocks kronopark vid Stora Luleå elf, mot pris af 80 öre pr träd, hvilka alla blifvit afverkade före periodens slut.

Genom kontrakt af den 24 december 1881 har aktiebolaget Bergman, Hummel et compani berättigats att å Gellivare kronopark invid Kattån, under en tid af sex år räknad från 1 januari 1882, afverka 68,000, dels friska, dels mer och mindre skadade bjelk- och sågtimmerträd om minst 11 decimaltum, hvad den friska, samt intill 10 decimaltum, hvad den skadade skogen beträffar, räknadt sex fot från roten och emot ett pris af 1 krona 12 öre för träd. Under perioden hafva häraf utstämplats och betalts 49,132 träd.

Sammanställes den afverkning, som enligt ofvan uppräknade kontrakt blifvit under längre afverkningstid upplåten, så visar sig resultatet under perioden sålunda:

År	Antal träd.	Erlagd afgift. Kronor.	Restitution för lumpning m. m. Kronor.		Återstod. Kronor.
År 1881	303,125	327,255	—	2,047 44	325,207 56
» 1882	348,895	389,666	50	—	389,666 50
» 1883	341,594	403,440	42	1,622 16	401,818 26
» 1884	370,328	371,340	92	3,848 82	367,492 10
» 1885	385,761	311,004	89	3,958 82	307,046 57
Summa	1,749,703	1,802,707	73	11,476 74	1,791,230 99
Medeltal	349,941	—	—	—	358,246 20

Såväl trädantal som inkomst under denna titel har tredubblats i jämförelse med motsvarande siffror för näst föregående period.

Enligt privilegier tillkomma fortfarande vissa sågverk inom länet och 3 sågverk inom Vesterbottens län en stockfångst af 30,055 träd årligen från 17 stockfångstskogar, ehuru detta antal icke till fullo under perioden utstämplat, dels i brist af tillgång å den till stockfångst anslagna trakten på träd, som ega eller öfverstiga den bestämda minimidimensionen, dels till följd deraf, att de hemman, inom hvilkas område stockfångst varit sågverk anslagen, råkat i ödesmål och blifvit utdömda eller ock af andra orsaker.

Utstämpling af virke å hemmans- och nybyggesinnehafvare, hvilka hafva utsyningsrätt enligt § 2 i nådiga förordningen af den 18 september 1874 inom ett visst område omkring bostaden, äfvensom å egare af ännu ej i skatt ingångna hemman och nybyggen i de afvittrade socknarna å de områden, som dem vid afvittringen tilldelats, samt å egare af skattehemman inom kustlandet, med inskränkt dispositionsrätt öfver skogen enligt nådiga förordningen af den 29 juni 1866, har uppgått till följande antal sågtimmer:

År 1881	184,843 träd.
» 1882	152,519 »

År 1883	168,568 träd.
» 1884	205,669 »
» 1885	228,180 »

Summa 939,779 träd.

Medeltal 187,956 »

Under föregående femårsperiod uppgick motsvarande medeltal till 202,693 sågtimmer.

Åverknings af skog hafva under denna period varit obetydliga. Vid jämförelse mellan de i Tab. Litt. G upptagna beloppen af i beslag taget virke med samma tabeller från föregående perioder visar sig, att medan försäljningssumman under åren 1871—1875 utgjorde 197,966·96 kronor och de beslagtagna sågtimren 223,804 stycken, uppgick densamma under åren 1876—1880 till endast 18,262·81 kronor och sågtimren till 16,507 stycken mot 18,129·58 kronor och 13,607 sågtimmer under denna period.

Den förbättring, som inträdt, är, såsom redan ofvan anmärkts, en påtaglig följd af strafflagens ändring rörande ansvar för skogsåverkan, af bättre tillsyn genom ökad skogspersonal och af befolkningens förändrade uppfattning om brottsligheten af åverkan på andras skog. För användningen af åverkad virke lemnar Tab. Litt. G jemväl upplysning äfvensom om den del, som till följd af för låga anbud eller af annan anledning måst onyttiggöras m. m.

Större skogseldar hafva å allmänna skogar öfvergått en areal af

år 1881	1,399 har,
» 1882	767 »
» 1883	6,760 »
» 1884	3,215 »
» 1885	32 »

Summa 12,173 har.

Några smärre skogseldar, hvilka icke åstadkommit någon väsentlig skada, äro visserligen härutöfver angifna, dock utan uppgift om den areal, som af dem blifvit öfvergången.

Emot skogseldarne och af dem förorsakade härjningar har det på sista åren genomförda antagandet af brandrotmästare visat sig vara ett synnerligen verksamt medel, och torde nämnda institutions framtida utvidgande så, att brandrotmästare blefve

Tab. Litt. G.

I beslag tagna skogseffekter och deras användning.

År.	I beslag tagna skogseffekter.													Deraf onyttiggjorda, förkomna eller använda till strömbyggnader.										Försäljningssumma. Kronor.		
	Grantimmer.	Löttägt.	Tjårved.	Torra träd.	Bjälkar.	Undermåligt virke.	Sparrar.	Spiror.	Brånst.	Sågtimmerträd.	Sågtimmer.	Hustimmer.	Diverse virke.	Summa timmer.	Tjårved.	Bjälkar.	Undermåligt virke.	Sparrar.	Spiror.	Brånst.	Sågtimmerträd.	Sågtimmer.	Hustimmer.		Löttägt.	Summa.
1881	—	—	—	—	11	261	1,264	1	39	1,524	4,953	751	24·07	3,881·69	—	3	235	195	—	36	937	798	179	—	1,116·75	4,483·09
1882	—	18·32	—	—	17	51	4,019	—	5	1,939	3,499	228	—	3,118·31	—	—	—	88	1	8	349	871	176	15·67	599·3	3,887·07
1883	—	—	—	33	14	118	869	—	26	1,534	1,826	125	—	1,808·12	—	4	—	91	—	—	384	1,306	29	—	405·7	2,764·98
1884	—	—	27	—	45	106	2,605	—	83·2	1,359	2,680	132	105·72	3,070·68	—	8	—	112	—	—	294	841	182	—	533·3	5,822·67
1885	6	—	96	249	10	517	321	—	34·75	682	649	68	—	1,052·98	7	—	—	73	—	—	137	230	36	—	325·5	1,171·77
Summa	6	18·32	123	232	97	1,053	9,078	1	187·95	7,038	13,607	1,304	129·79	12,991·78	7	15	235	559	1	44	2,101	4,046	602	15·67	2,980·55	18,129·58

anställd å hvarje byaskog, kunna anses såsom ett af de verksamaste medlen att för framtiden förekomma skador af skogseld, ej mindre å de allmänna, än ock å enskilda tillhörande skogar. Härvid måste derjemte erkännas, att befolkningens månhet om en dyrbarare blifven egendom samt dess ökade villighet att genast jemte skogsbevakningen skynda till yppade skogseldars släckning utgjort en verksamt bidragande orsak till den ringa skada, eldarne under perioden gjort länets skogar. Detta utgör jemväl ett glädjande bevis derpå, att en annan anda härvid börjat göra sig gällande hos den lösa befolkningen, hvilken man förr ofta misstänkte hafva förorsakat skogseldarne blott för att genom afverkning af de eldhärjade trakterna bereda sig tillfälle till ökad arbetsförtjenst, ty hade med uppsåt utsläppta skogseldar på senare tider förekommit lika ofta som förr och hade befolkningen varit ovillig att offra en dyrbar tid på eldsläckningsarbete, så hade säkerligen både de fåtalige skogsbevakarne och brandrotmästarne ej mäktat att, såsom nu, för eldhärjningar skydda länets vidsträckta skogar.

Svedjande har under senare decennier icke förekommit inom länet.

Sedan de förordnade *strömningsundersökningarna* för utredning af kostnaden för underlättande af skogseffekters flottande efter länets vattendrag blifvit under en föregående period fullbordade, hafva de i samband dermed bedrifna uppskattningarna af skogstillgångarne efter hvarje floddal under år 1881 afslutats. Genom dessa viktiga utredningar har det blifvit utrönt, att skog i vida större utsträckning än tillföre kan till afverkning upplåtas på för ömse parterna mera förmånliga vilkor, hvilket haft till följd såväl att den afverkade virkesmassan under perioden varit större än tillföre och utgjort 2,693,144¹⁶ kbm, enligt hvad ofvan visats, som att årliga bruttokomsten från länets allmänna skogar i medeltal uppgått till 800,963⁰¹ kronor eller den högsta, som under någon period hittills influtit, såsom närmare synes af den längre fram intagna tabellen öfver i ränteriet influtna skogsmedel.

Lika viktiga som nämnda utredningar äro de *undersökningar i vissa växtfysiologiska och forstliga afsvenden*, hvilka enligt Kungl. Domänstyrelsens förordnande under åren 1884 och 1885 utförts inom länets skogsland vid Skellefteå, Byske, Åby och Piteå elfvar samt i fjellskoglandet vid Skellefteå, Piteå och Luleå elfvar, för att utreda det inflytande, breddgrad och höjd öfver hafvet vid markens olika beskaffenhet kunna utöfva på skogsbeståndets slutenhet och tillväxt samt trädens växtform, i hvad mån timmerafverkning i fjelltrakter kan ske, utan att skogsbältets tillbakaskridande äfventyras, hvilken slutenhetsgrad fröbeståndet bör å olika växtplatser erhålla vid timmerblädning, för att återväxt må lättast uppkomma och fortleva, vid hvilken ålder trädet å olika växtplatser afslutat sin hufvudsakliga tillväxt, huruvida affall efter timmerafverkning visat sig hindra eller främja återväxten m. m. Resultaten af dessa undersökningar hafva ännu icke kunnat offentliggöras.

För att vinna full insigt i alla dessa frågor, som äro af stor betydelse för skogsrörelsen och länets ekonomi, torde mera omfattande och under längre tidsperiod bedrifna undersökningar antagligen vara erforderliga, hvarför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vågar uttrycka önskvärdheten af deras fortsättning med hänsyn jemväl till den ofvanberörda frågan om förloppet vid skogsgränsens tillbakaskridande och möjligheten att i de när-

liggande skogarne återväcka den derstädes vanligen upphörda återväxten.

Såvidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, hafva inga utgifter af skogsmedel inom länet under perioden användts för beredande eller underhåll af *vägar inom kronoparkerna*. Visserligen bilda floderna och vattendragen de naturliga utfartsvägarne för skogens produkter och till dem kunna dessa produkter med tillhjälp af vinterföre på bekvämaste sätt nedfraktas. Men i och för utförandet af upprensningarna i flottlederna, afverkningen, bevakningen och tillsynen föranledes en betydande trafik, som utan röjda vintervägar fördryras och vissa tider omöjliggöres. Storartade kvantiteter foder, proviant, verktyg m. m. erfordras för arbetare och dragare, hvilka stundom icke kunna framkomma, utan att vintervägar ställvis blifva uppröjda och broade m. m. Enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes erfarenhet bidraga dylika för skogshushållning och afverkning nödiga vägarbeten i väsentlig grad till höjande af det befintliga virkets värde. Då de af skogsegaren emellertid underlåtas, måste de understundom till någon del utföras af virkespekulanten, hvilken i lägre virkespris gör sig betald för de provisionela och derföre snart värdelösa röjningsarbeten, som skogsegaren sålunda ändock icke undgår att gälda, ehuru han derför icke erhåller valuta. Ofta underlåter äfven spekulanten att vidtaga några åtgärder i detta syfte, särdeles om afverkningen är ringa och kortvarig, men han måste äfven då på priset afdraga kostnaderna för de försvårade och vid snöfattiga eller milda vintrar tidtals omöjliga transporter. Det torde derföre få anses befogadt och önskligt, att någon mindre summa af skogarnes rika afkastning årligen användes för att göra dessa något mera framkomliga, på samma gång dylika åtgärder skulle lätta rörelsen i allmänhet och gagna den härvarande glesa befolkningen, hvilken med nu gällande lagstiftning är hårdt tryckt af skyldigheten att utan bidrag från kronans jord bygga och underhålla de allmänna vägarne både öfver egna jemförelsevis små egor och kronans vidsträckta skogsmarker.

Af *militie- och ecklesiastika boställens* skogar äro 16 undersökta och vederbörliga interimshushållsplaner deröfver under perioden upprättade och fastställda, nemligen:

År 1881	indragna kaptensbostället Andholmen	173 ⁸⁵	har.
»	» kyrkoherdebostället Räfnalet (Öfver-Luleå)		
»	» d:o i Neder-Luleå		
»	» komministersbostället i d:o		
»	» klockarebostället i d:o	1,741 ⁴⁷	»
»	» kyrkoherdebostället i Råneå		
»	» komministersbostället i d:o		
»	» klockarebostället i d:o		
År 1882	indragna löjtnantsbostället Tureholm	478 ⁴⁹	»
»	» komministersbostället i Neder-Kalix		
»	» d:o i Piteå	262 ⁹⁵	»
»	» d:o i Björklunda (Piteå)		
År 1883	indragna militiebostället Gyllengård	223 ⁰²	»
»	» d:o d:o Vilhelmsdal		
År 1884	kyrkoherdebostället i Öfver-Kalix	1,225 ¹⁰	»
»	» kapellpredikantsbostället i Korpilombolo		

De enskilda skogarne hafva, på sätt ofvan redan anförts, genom nådiga förordningen af den 29 september 1874 blifvit

fredade från den öfverdrifna afverkning af ungskog, hvarför de under lång tid förut varit utsatta, och ett ytterligare skydd af måhända ännu verksammare art har beredts dem genom förr berörda ändring i strafflagens stadgande om ansvar för skogsåverkan. I följd af såväl dessa nya skyddsmedel, hvarmed belåtenheten är lika allmän som stor, som ock skogarnes förhöjda värde kan det hos skogsegarne spåras någon, om än ringa förbättring i vårdnaden och sparsamheten med skogen. Vindfäld och torr skog börjar inom flere orter af kustlandet mer och mer uppsökas till fyllande af bränslebehovet, och den lösa befolkningen, som förut ansåg sig nästan lika berättigad som egaren att anlita skogen till sitt husbehof och understundom till och med till afsalu, börjar åtminstone inom kustlandet att allt mera afstå från denna urgamla sedvana.

Men oakadt denna börjande förbättring i skötseln af de enskilda skogarne, kan det dock icke förnekas, att befogade anmärkningar i flere hänseenden fortfarande måste framställas mot det sätt, hvarpå dessa skogar inom de flesta orter af länet ännu gagnas. Den på landsbygden flerstädes bibehållna seden att uppföra en särskild byggnad för hvarje behof af olika uthusutrymme eller dylikt förvaringsrum, ofta illa ombonade bostäder med deruti använda bränsleödande eldstäder, hvartill inom en del af länet komma badstugor och rior, äfvensom den i samma trakter öfliga dagliga brödbakningen, föranleda tillsammans en åtgång af skogsprodukter till husbehof, som är öfverdrifvet stor. Det sätt, hvarpå detta husbehof på flere orter uttages, ökar de skadliga följderna af denna misshushållning. Enligt gammal vana hemtas nemligen behofvet ännu i en del trakter ur den för hemforsling bekvämast belägna skogstrakten, utan att afseende alltid fästes derpå, huruvida den derstädes växande skogen kunde och borde sparas för erhållande af värdefullare virkes-sortiment. För den rätt betydliga tjärutillverkningen, som inom länet bedrivnes, måste härförutom så kallad »löptägg» tagas af i bästa växtkraft varande granstammar, hvilka deraf förstöras, vanligen utan att komma till annan nyttig användning. Då emellertid en sträfvan för en bättre skogsvård numera med stöd af lagstiftningen äfven hos länets mindre skogsegare börjat vinna något insteg inom de flesta mera utvecklade orterna i länet, synes man med fog kunna hoppas, att en förbättring i den enskilda skogsvården smäningsom skall spridas äfven till öfriga delar af länet.

Försäljning af *utstämplat* undermåligt virke har förekommit från kustreviren i Piteå, Luleå, Råneå och Kalix. Denna afverkning, som visat sig vara i tillväxt, har nemligen utgjort:

År 1881	105,445 träd,
» 1882	26,005 »
» 1883	15,393 »
» 1884	65,605 »
» 1885	91,490 »

Summa 303,938 träd,
eller i medeltal 60,788 träd årligen.

Under förra perioden uppgick denna afverkning i medeltal till endast 17,677 träd årligen. Utom hvad som föranledts af åkerodling och af skogseldar, som tvungit till nedhuggning af derigenom skadad ungskog, torde orsaken till denna förhöjning vara att söka, dels i den indelning af åtskillig skog, tillhörig bolag, till orduad hushållning, som försiggått, dels äfven i den

omständigheten, att i följd af ökad uppsigt vid lastageplatserna de skogsegare, som önskat utskeppa undermåligt virke, sett sig tvungna att noggrannare iakttaga lagens bestämmelser om förutgående utstämpling.

Skogsköpen eller arrenden af skog med afverkningsrätt under längre eller kortare tid hafva på senare åren nästan upphört. De, som ännu ega bestånd, härleda sig från den tid, då exporten af sparrar och undermåligt virke bedrefs i stor utsträckning från skogarne invid kusten och nedre sträckorna af de bekväma vattendragen.

Den stora utsträckning, trävarurörelsen tagit under den sista tiden, måste naturligen utöfva ett mäktigt inflytande, såväl på befolkningens välmåga och sedlighet, som ock på alla öfriga näringar inom länet. Visserligen klagas det ofta öfver, att jordbruket lider hinder och intrång af den stora trävaruindustrien, hvilken under utdrifning, flottning, försågning och skeppning upptager de bästa arbetskrafterna i och för sitt ofta helsovådliga och derföre högt aflönade arbete, hvarigenom den bidrager att öka den lösa befolkningens antal samt utöfvar på denna genom arbetets art ett i sedligt afseende menligt inflytande, hvarigenom bördan af fattigvården tilltager, särdeles under tryckta tider. Att jordbrukets intressen härvid komma i strid med skogsrörelsens, är uppenbart deraf, att jordbrukaren, som icke kan täfla med den sistnämnde om de dyrlegda arbetskrafterna, ser sig derigenom beröfvad den nödiga hjälpen, såväl vid skötseln af den redan odlade jorden, som isynnerhet vid nyodlingarna och jordförbättringarna. De tillfälliga stora förtjensterna locka för öfrigt icke blott den lösa befolkningen, utan äfven hemmans-egarens egne söner, från jordbruket samt förleda ofta jordbrukarne sjelfve att, med tillbakasättande af jordbruket och odlingen, egna sig åt skogskörslor eller virkeshandel, hvilket ofta slutar med att göra dem helt och hållet beroende af denna affär. Det är derföre en i skogslandet icke sällsynt företeelse, att den hemmanssegare, som aldrig befattar sig med skogsrörelsen och deraf flytande biförtjenster, utan helt och hållet egnar sig åt skötseln af sitt hemman, framstår såsom den mest burgne och sjelfständige bland sina grannar, hvilka icke utan inkomsterna från skogen kunna lifnära sig och sina hushåll.

Men å andra sidan är det obestridligt, att denna rörelse för jordegaren medför ökadt värde på hans egendom, samt att den lemna tillfälle till lönande afsättning af hans jordbruksalster och till en för honom särdeles lämplig och värdefull biförtjenst genom körslor de tider under den långa vintern, som kunna vara från jordbruksarbetet lediga. En jmförelse mellan den jordbrukande befolkningens vilkor och lefnadssätt inom länets skogsland nu och för endast 25 år sedan ådagalägger obestridligen betydande förbättringar härutinnan. Visserligen synes ingen nämnvärdare kapitalbildning i allmänhet hafva egt rum hos befolkningen genom denna rörelsens inflytande, men dess ställning har blifvit i många hänseenden förändrad till det bättre, och de ofvannämnda förmånerna äro delvis att tillskrifva den ökade penningomsättning, som skogsrörelsen medfört.

Såsom i den föregående underdåniga berättelsen anmärktes, är det egentligen endast den jordbrukande befolkningen i kustlandet, som har full sysselsättning och utkomst ensamt af jordbruksarbetet. Inom skogslandet behöfver deremot ännu i allmänhet både den fasta och lösa befolkningen jemte jordbruket någon biförtjenst af skogsrörelsen, intilldess jordbruket hunnit

en större utveckling. Då nu härtill kommer, att afverknings af kronans skogar knappast är möjlig, än mindre lönande, utan med bistånd från den odling och de kommunikationer, som af denna befolkning inom och i närheten af kronoparkerna underhållas, så torde det vara uppenbart, att staten icke kan och icke bör sköta hushållningen å länets allmänna skogar uteslutande med afseende på ett lysande resultat för ögonblicket, utan att den dervid jemväl måste taga hänsyn till befolkningens behof af de arbetsförtjenster, vid hvilka den uppammats, på det att den icke måtte tvingas att afbryta eller delvis öfvergifva den redan lofvande odlingen. Samma hänsyn måste jemväl tagas till de nuvarande idkarne af trävarurörelsen och de härstädes anlagda träförädlingsverken, hvilka äro beroende af virke från kronans skogar. Under sträfvan att öka konkurrensen ibland dessa är det i främsta rummet nödvändigt att förse och uppehålla de redan befintligas rörelse, äfven om under tryckta konjunkturer inkomsten skulle derigenom något nedsättas.

Sågverkens antal under föregående period uppgafs till 53, deraf några nedlagda. För närvarande finnas 45 sågverk, deraf 16 ångsågar och 29 vattensågar. Flere af dessa senare kunna fortfarande sägas vara nedlagda, då en del af dem endast undantagsvis äro i gång och blott användas till försågning af den stockfångst, som vid dem är bunden.

Enligt tullkamrarnes uti länet benäget meddelade uppgifter hafva i efterföljande tabell upptagna skogseffekter under perioden från länet ut- och införts.

Export.	Spiror.	Bjelkar och sparrar.	Plankor och bräder.	Tjära.
	Kubikmeter.			Kilogram.
<i>Till utrikes ort.</i>				
År 1881	83 ⁵	71,814	167,987	1,823,793
» 1882	126	83,856	243,485	2,192,865
» 1883	83 ⁵	60,459	210,560	2,421,624
» 1884	47 ⁵	74,224	218,792	5,520,018
» 1885	29	67,694	254,460	4,386,472
Summa	369 ⁵	358,047	1,095,294	16,344,772
<i>Till inrikes ort.</i>				
År 1881	—	31 ⁵	4,286 ⁸	2,114,307 ¹
» 1882	—	398 ⁴	12,924 ⁵	1,938,819 ¹
» 1883	—	15 ⁹	4,081 ¹	920,172 ⁹
» 1884	—	142	3,483 ⁶	1,511,062 ⁸
» 1885	—	1,559 ⁹	5,672 ⁴	3,935,389 ²
Summa	—	2,147 ⁷	30,448 ⁴	10,419,751 ¹
Summa export	369 ⁵	360,194 ⁷	1,125,732 ⁴	26,764,523 ¹
Import.				
Under perioden har importerats:				
Från utrikes ort	—	2,136	753	340,869
Från inrikes ort	—	—	476	1,018,117 ³
Summa	—	2,136	1,229	1,358,986 ³
Öfverskjutande export	369 ⁵	358,058 ⁷	1,124,503 ⁴	25,405,536 ⁸

Jemföras dessa uppgifter med den föregående perioden, så befinnes, att utförseln af trävaror i sin helhet under perioden ökats med 6,873,066⁸ kubikfot, och med 9,335,056⁸ kubikfot öfver den, som egde rum åren 1871—1875.

Inkomsten från de allmänna skogarne inom länet har under perioden uppgått till högre belopp än någonsin tillföre och visas i nedanstående tabell:

	Försäljningsmedel för skogseffekter.		Betesmedel samt försäljningsmedel för grässlåtter och löftägt.		Räntor.		Summa.	
	K r o n o r.							
År 1881	670,788	81	2,268	96	9,624	54	682,682	31
» 1882	776,041	99	401	25	9,032	80	785,476	04
» 1883	791,321	72	2,545	69	8,352	84	802,220	25
» 1884	982,971	58	2,413	89	7,857	60	993,243	07
» 1885	731,037	23	3,032	96	7,123	17	741,193	36
Summa	3,952,101	33	10,662	75	41,990	95	4,004,815	03
Medeltal	790,432	27	2,132	55	8,398	19	800,963	01

Jemföres detta medeltal med förra femårsperiodens, som utgjorde 458,932¹³ kronor, så befinnes, att medelinkomsten under denna ökats med 342,030⁸⁸ kronor eller nära 74 procent. Denna förhöjning af inkomsten är så mycket mer beaktansvärd, som konjunkturerna för exporten under hela perioden, särdeles dess tre sista år, varit tryckta, hvadan förhöjningen är att tillskrifva ökad virkesmängd.

För utgifterna till skogsstatens i länet aflöning och för kostnaderna för skogsförvaltningen redogöres i nedanstående tabell:

	Enligt särskilda bestämmelser.	Skogsstatens ordinarie aflöning med ålders-tillägg.	Skogsförvaltningskostnader.		Uppbörds-kostnader.	Summa.
			Arfvoden.	Till revirförvaltarenes disposition.		
År 1881	—	—	—	—	—	118,030 ¹⁶
» 1882	4,607 ²³	78,847 ⁰⁹	6,529 ¹⁴	22,741 ⁵⁰	264 ⁴⁰	112,989 ³⁶
» 1883	5,437 ⁶²	77,709 ²⁴	3,905 [—]	22,953 ⁶⁸	1,456 ²⁰	111,461 ⁷⁴
» 1884	5,650 ⁹⁶	77,571 ⁶⁶	5,268 ⁷⁵	24,273 ³⁰	441 ²²	113,205 ⁸⁹
» 1885	25,009 ⁴¹	78,736 ³⁴	4,350 [—]	24,701 ⁵⁵	198 ⁸³	132,990 ¹³
Summa	40,705 ²²	312,864 ³³	20,052 ⁸⁹	94,670 ⁰³	2,360 ⁶⁵	470,653 ¹²
S:a sammanräknade	—	—	—	—	—	588,092 ²⁸
I medeltal	—	—	—	—	—	117,738 ⁴⁶

Anm. 1. Då för skogsmedlen nytt redovisningsätt inträd från och med 1882, uppgifves för år 1881, derunder medlen redovisades såsom statsmedel, hela utgiftsbeloppet 118,039 kr. 16 öre, deraf 79,538 kr. 46 öre utgjorde ordinarie aflöning med ålderstillägg.

Anm. 2. Enär vid 1881 års utgång således i ränteriet icke funnos några skogsmedel, utassignerades och remitterades från Kungl. Statskontoret under 1882: 56,000 kronor, hvaremot till Statskontoret remitterats

under år 1882	kronor	520,000.
» » 1883	»	890,000.
» » 1884	»	801,000.
» » 1885	»	555,000.

Summa kronor 2,766,000.

Anm. 3. Öfverskottet å de till revirförvaltarenes disposition anslagna och uppburna medel har till ränteriet återlevererats med

under år 1882	kronor	531 ⁶⁴ .
» » 1883	»	1,019 ⁵¹ .
» » 1884	»	1,172 ¹⁵ .
» » 1885	»	2,338 ¹⁸ .

Summa kronor 5,061⁴⁸.

Innan denna afdelning afslutas torde en kort redogörelse böra lemnas för de *häradsallmänningar*, som under ifrågavarande femårsperiod inom länet blifvit vid afvittringen utaf skogsanslaget afsatta att förvaltas och användas för samförlid räkning för vissa bestämda ändamål.

Vid afvittringen af Pajala socken blef genom nådigt bref den 17 mars 1876 bestämdt, att en fjerdedel af det skogsanslag, som dervid tilldelades hvart mantal i socknen, skulle afsättas till en eller flere häradsallmänningar att förvaltas efter de grunder, som framdeles blefve bestämda.

Sedan vid afvittringen härefter Pajala socken blifvit fördelad i Pajala moderförsamling samt Tarendö och Muonionalusta kapellförsamlingar, har, jemlikt föreskriften i berörda nådiga bref, till häradsallmänningar inom dessa församlingar afsatts en areal af 764,380⁵⁸ kvadratref, fördelad i fyra skiften inom Pajala moderförsamling och ett inom hvardera af kapellförsamlingarna.

För förvaltningen af dessa allmänningar har Eders Kungl. Maj:t i nådig skrifvelse den 21 april 1882 fastställt vissa grunder, i enlighet med hvilka reglementet för förvaltningen af de från allmänningarna härflytande medel, hvilka bilda en fond under namn af Pajala, Tarendö och Muonionalusta församlingars skogsmedelsfond, af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande efter allmänningsdelegarnes hörande den 4 oktober 1882 blifvit fastställt. Besvär öfver detta reglemente anfördes hos Eders Kungl. Maj:t, men blefvo enligt nådiga brefvet den 30 mars 1883 lemnade utan afseende.

Beträffande Arvidsjauras häradsallmänning så har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 9 november 1877 föreskrifvit, att af det skogsanslag, som vid afvittringen inom Arvidsjauras lappmarkssocken komme att tilldelas byar, hemman och nybyggen, en fjerdedel skulle afsättas till allmänning att förvaltas efter de grunder, som Eders Kungl. Maj:t framdeles ville bestämma; på grund hvaraf vid afvittringen inom nämnda socken till allmänning en areal af 243,610³⁰ kvadratref blifvit afsatt i fyra skiften. Genom nådigt bref den 12 september 1884 fastställde Eders Kungl. Maj:t särskilda föreskrifter för förvaltningen af denna häradsallmänning.

I enlighet med föreskriften i samma nådiga bref, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derefter uppgjort förslag till reglemente för förvaltningen af inkomsterna från allmänningen, hvilket förslag, sedan detsamma af delegarne i allmänningen godkänts, underställdes Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning, hvar-efter uti nådig skrifvelse den 17 april 1885 blefvo fastställda vissa härnedan intagna allmänna grunder för förvaltningen af skogsmedelsfonden, med rätt för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att på delegarnes framställning fastställa reglemente för den närmare vården och förvaltningen af skogsmedelsfonden.

Sådant reglemente är ock af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under den 15 juni 1885 fastställt och äro deruti jemväl införda ofvanberörda föreskrifter, hvilka, då de äro för båda de nybildade häradsallmänningsarna i väsentliga delar lika, här intagas och äro af följande lydelse:

»Om all användning af fondens afkastning, der ej här nedan bestämmelse är meddelad, beslutar länsstyrelsen efter förslag af kommunal- och kyrkostämman.

Sedan kostnaderna för allmänningarnes bevakning, der sådan, utöfver den, staten genom sina tjenstemän bestrider, kan pröfvas nödig, för fondens förvaltning och för granskningen af dess räkenskaper samt för alla härmed i samband stående åtgärder blifvit afdragna, skola, i mån som fonden dertill lemnar tillgång, bestridas å jordbruksfastigheterna i socknen hvilande onera i följande ordning: utskylder till kommunen, hvilka angå endast i mantal satt jord, efter fastighetsbevillning utgående landstingsskatt, vägunderhållet, så länge detsamma uteslutande hvilat på jorden, samt för jordbruksfastigheterna bestämda bidrag till skjutsentreprenaderna och till presterskapets aflöning.

Af den behållning å årsafkastningen, som, sedan alla här ofvan omförmälda utgifter blifvit bestridda, kan komma att uppstå, skola fyra tiondedelar afsättas till bildande af en fond i och för befolkningens understöd vid missväxtår genom beredande af arbetsförtjenst för befolkningen vid för delegarne nyttiga och nödiga arbeten, såsom väganläggningar, strömrrensningar i de vattendrag, som genomrinna allmänningarna m. m.

När understödsfonden uppgått till 100,000 kronor, eger ej vidare afsättning till densamma rum. I den mån berörda belopp kan komma att genom anlitaudet förminska eller helt och hållet användas, skall denna fond genom årliga afsättningar, på sätt ofvan berördt är, till förutnämnda kapitalbelopp återbringas.

Återstående delen af fondens afkastning användes till andra för kommunen nyttiga ändamål, såsom läkarevård, fattigvård, folkundervisning, jordbrukets förbättring genom utdikningar och annorledes, anläggning eller omläggning af vägar, strömrrensningar med mera dylikt; kunnande likväl fondens afkastning icke användas för sådant kommunalt ändamål, för hvilket kommunens medlemmar enligt lag äro underkastade uttaxering, med mindre än att hela utskyldsbeloppet för samma ändamål och således jemväl den del deraf, som belöper på icke jordegande medlemmar af kommunen, tages af fondens afkastning.»

Genom sju särskilda kontrakt af den 6 oktober 1882 hafva olika sågverks- och exportfirmor berättigats att från Pajala pastorats häradsallmänning afverka tillsammans 555,782 träd under 8 års tid, räknad från nämnde dag, med 11 decimaltums diameter, hvad den friska, och 10 dec.tums diameter, hvad den skadade skogen beträffar, 5 fot från roten mot en afgift, varierande från 1⁴⁸ kronor till 0⁶⁰ kronor pr träd.

Den afverkning, som under perioden verkstälts från häradsallmänningen uppgår till följande virkesmängd:

år 1881	kubikmeter	386 ³⁰
» 1882	»	26,992 ⁵⁰
» 1883	»	33,479 ⁹⁵
» 1884	»	112,177 ⁹⁷
» 1885	»	113,594 ⁷⁰

Summa kubikmeter 286,631⁴²

eller 224,877 träd mot ett stubböresbelopp af 288,743²⁶ kronor.

Det penningebelopp, som influtit till nämnda pastorats skogsmedelsfond, utgjorde:

år 1882	kronor	427 ⁷⁷ .
» 1883	»	35,913 ²⁶ .
» 1884	»	180,857 ⁶³ .
» 1885	»	75,046 ⁵⁸ .

Summa kronor 292,245²⁴.

Fondens behållning uppgick den 31 december 1885 till 282,196³⁵ kronor.

Genom fyra särskilda kontrakt af den 25 oktober 1884 hafva lika många trävarufirmor berättigats att från Arvidsjaurs häradsallmänningar afhemta inalles 306,044 träd af 11 decimaltums diameter, hvad den friska, samt 10 dec.tums diameter, hvad den skadade skogen beträffar, 5 fot från roten, under en tid af 8 år, räknadt från nämnde dag, mot en afgift varierande mellan 2⁰³ och 1⁴⁰ kronor pr träd. Enligt sagda kontrakt skulle den första stubbresliqviden ske i juli 1886, på grund hvaraf inga medel till Arvidsjaurs skogsmedelsfond influtit under här ifrågasvarande period.

D) **Jagt.** Nedanstående tabell upptager antalet dödade rofdjur och de därför författningsenligt utbetalade skottpenningar.

	Antal björnar.	Antal vargar.	Antal järfvar.	Belöningarnes belopp. Kronor.	
År 1881	19	23	68	2,205	—
» 1882	6	6	65	1,100	—
» 1883	8	12	48	1,180	—
» 1884	21	16	33	1,780	—
» 1885	14	11	62	1,595	—
Summa	68	68	276	7,860	—

I jmförelse med föregående uppgifter i samma ämne visar sig, att antalet dödade rofdjur af de slag, som i tabellen finnas upptagna, aftagit, hvilket med fog kan anses antyda, att deras talrikhet inom länet äfven minskats. Endast antalet dödade björnar visar en stigning, ehuru känt är, att björnen förekommer vida sparsammare än förut.

Hvad angår *jagtvården* inom länet, lär den befinna sig på samma ståndpunkt som tillföre. Något intresse för vildafvelns bevarande eller förökande kan icke sägas förefinnas. Jagt och djurfångst pågår å annans mark och med jordegarens tysta begifvande, ofta under fridlysningstiderna. Endast invid städerna och ute i skären, der jagtarrenden förekomma temligen talrikt, vårdas jagten och efterhållas tjufskyttarne.

Tillgången på allt nyttigt vildt synes vara i ständigt aftagande, särskildt hvad hönsfoglarne beträffar. Den rika källa till hjälp i hushållen och inkomst genom afsättning, som den alltid säljbara behållningen af jagten fordom lemnade länets invånare, har nästan alldeles upphört, i det skogs- och sjöfogeln numera sällan förekommer rikligt, utan de flesta år anses hafva »flyttat», hvarjemte haren äfven mera allmänt utjagats. Äfven ripan, som för endast 25 år sedan förekom i stor myckenhet och ofta försåldes säckvis, förefinnes numera vanligen sparsamt. Vissa år är jagten å ekorre eller »gråverk» riklig och derunder lönande i följd af skinnets utmärkta beskaffenhet. Orsakerna till den allmänna minskningen i vildafveln torde hufvudsakligen vara att söka hos den del af befolkningen, hvilken oförståndigt utödar allt nyttigt vildt, som kan öfverkommas, i de bättre gevären och fångstmetoderna, särskildt de så kallade »takflakarne» för skogsfogel, samt antagligen mest i räfvens ökade antal efter skottpengarnes borttagande för detta djur, samt i den stora massa hundar, så kallade »pelshundar», hvilka allmogem

underhåller för det ändamål namnet angifver, och hvilka sommartid mest få lifnära sig på egen hand i skogen genom att uppäta ägg och ungar.

Ett nytt djurslag har under de senaste decennierna emellertid uppträdt på Norrbottens jagtbana och detta djurslag är *elgen*. Det påstås, att detta djur fordomdags tillhört länets skogar, der lemningar af elghorn sägas hafva anträffats, men visst är, att traditionen derom inom länet var förgäten, då för något öfver 20 år sedan de första elgarne visade sig på gränsen af Vesterbottens län. Sedan dess hafva de spridt sig öfver hela länet till Kalix elf och ehuru deras förekomst ännu är sparsam, finnas dock här och der goda elgstånd. Så anmäles, att å kronoparker i Öfver-Kalix finnes en samling af omkring 60 dylika djur. Orsaken till detta lyckliga resultat och snabbheten i elgens utbredning ligger antagligen i befolkningens ovana vid elgjagt, fullständig brist på goda elghundar, äfvensom deri att jagt på elg varit långa tider helt och hållet för länet förbjuden, såsom fallet varit under hela denna femårsperiod. Detta förbud upphör med 1886 års slut, men torde böra ytterligare förlängas, för att be-trygga stammens bestånd.

E) **Bergs- och Brukshandtering.** Dessa näringsgrenar hafva under den senaste tiden fört ett tynande lif, trots länets rika förutsättningar för deras uppblomstring; men under det tidskifte, som är föremål för denna redogörelse, har en tilldragelse inträffat, som måste anses vara af den allra största betydelse ej blott för bergshandteringen inom Norrbottens län, utan äfven för detta läns öfriga näringsgrenar, ja till och med för hela öfre Norrlands framtid. Eders Kungl. Maj:t har nemligen den 8 december 1882 i nåder beviljat koncession å en jernvägsanläggning från Luleå stad till riksgränsen i närheten af sjön Wassijaur, att sedan fortsättas till Ofoten i Norge. Denna jernväg berör några af länets viktigaste malmdepoter, dem i Gellivara, Kiirunavara och Luossavara; och möjligheten att kunna tillgoda dessa, något som i långliga tider varit ett önskningsmål för bergbruksidkarne i Norrbotten, blir eller kan åtminstone sålunda blifva verklighet inom en ej aflägsen framtid. Anledning torde derfore förefinnas att, enär något egentligt grufarbete ej, till följe af bristen på kommunikationer, kunnat förekomma eller ens varit att förvänta, här i korthet redogöra för hvad som beträffande dessa malmfyndigheter tilldragit sig under periodens lopp äfvensom för namnen å de personer, i hvilkas händer dessa, numera så viktiga malmfälts öden lågo vid slutet af den ifrågasvarande femårsperioden eller vid utgången af år 1885.

Denna redogörelse är benäget meddelad af bergmästaren m. m. Abr. Trysén.

Gellivara malmfält.

Vid nämnde tidpunkt innehades på detta malmfält:

210 inmutade områden af Gellivara aktiebolag. För dessa områden hade bolaget år 1883 den 31 augusti af Kungl. Kommerskollegium erhållit tvenne års hvilostånd, hvilket således tilländagått den 1 augusti 1885. Sin rättighet att bryta malm härstädes hade dock bolaget öfverlätit på »The Northern of Europe Railway Company limited», hvilket den 28 november 1884 erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att utöfva nämnda, på sig öfverlättna rätt, så länge jernvägsbolaget är laglig innehafvare af kon-

cessionerade jernvägen Luleå—Riksgränsen, dock ej längre än till den 1 januari 1938:

12 inmutade områden af aktiebolaget Bergman, Hummel & kompani, hvilket för dem erhållit hvilostånd intill den 1 augusti 1885;

4 inmutade områden af bruksegaren C. J. Sohlberg i Kengis;

52 inmutade områden af disponenten J. A. Wikström i Luleå; samt

361 inmutade områden af öfverstelöjtnanten m. m. C. O. Bergman å Bodträskfors.

Å Gellivara malmfält funnos sålunda vid slutet af femårsperioden 639 inmutade områden, af hvilka 222 ditintills varit försvarade medelst hvilostånd.

Kiirunavara malmfält.

Härstädes funnos den 31 december 1885 26 utmål, lagda år 1882 för majoren m. m. R. Schough och af honom genom hvilostånd försvarade intill den 1 maj 1885;

13 utmål, lagda år 1884 och för hvilka med. doktorn m. m. A. Ljunggren erhållit hvilostånd intill den 1 augusti 1887; samt

24 områden, å hvilka mutsedlar den 31 oktober 1884 blifvit utfärdade för ingenjören S. R. Wibel i Stockholm.

Luossavara malmfält.

Å detta, så vidt hittills känt är, till omfånget minsta af dessa trenne malmfält, innehades vid ifrågavarande tidpunkt:

8 utmål, lagda år 1882, af majoren R. Schough, som den 30 april 1883 för dem erhållit hvilostånd intill den 1 maj 1885;

1 utmål, lagdt 1884, för hvilket doktor Ljunggren erhållit hvilostånd till den 1 augusti 1887; samt

14 områden, å hvilka ingenjören Wibel erhållit mutsedlar år 1884.

Invid Luossavara ligger ett annat jernmalmsfält, benämndt *Haukivara*, hvilket dock i jemförelse med de redan omnämnda för närvarande måste anses vara af underordnad betydelse. Detta har, likasom de förra, varit föremål för inmutning, och funnos å detsamma vid slutet af år 1885 9 utmål under hvilostånd samt 7 år 1884 inmutade områden.

På något afstånd från den projekterade jernvägen ligger inom Jukkasjärvi socken det redan från medlet af 1600-talet för sina koppargrufvor kända och redan då bearbetade *Svappavara* med sitt väldiga, mellan kopparmalmsfyndigheterna inskjutande jernmalmslager. För dessa malmfyndigheter hafva 6 utmål blifvit utlagda år 1884 och innehafvas dessa af kronolänsmannen M. Ström i Öfver-Torneå under hvilostånd, som tilländagår den 1 augusti 1887.

Såsom äfven beläget några få mil på sidan om bemälde jernväg, torde ock här bära omnämnas *Schiangeli* invid riksgränsen befintliga kopparmalmsfält. De här förekommande malm-lagren kunna ej, med den kannedom man om dem eger, tillmätas någon vigt. Dock hafva de under ifrågavarande perioden upprepade gånger blifvit inmutade och till och med utmålsläggning för dem har blifvit ifrågasatt, fastän sådan förrättning ej, till följe af tillfälliga omständigheter, kommit till utförande.

Ehuru långt skildt från de förra, har dock det från början af 1600-talet kända och för Piteå Lappmarks forntida utveckling betydelsefulla *Nasafjell* vid periodens början fäst flere särskilda grufvespekulanter uppmärksamhet och ej mindre än 21

år 1881 utfärdade mutsedlar bära derom vittne. Bland dessa spekulanter erhöill numera sognepräst O. T. Olsen i Norge nämnde år den 21 oktober nådigt tillstånd att bearbeta 4 å detta bly-, silfver- och zinkmalmsfält inmutade områden, och har denne tid efter annan anmält sig hafva genom försvarsarbeten uppehållit sina rättigheter.

Att, såsom lätt förklarligt är, det redan omnämnda jernvägsföretaget skulle väcka till lif en mer än vanlig spekulation i grufvor, framgår dessutom af följande tabell öfver antalet af de under femårsperioden utfärdade mutsedlarne, genom hvilken tabell ådagaläggas, att de fleste mutsedlar uttogos år 1883 eller året efter det att koncessionen å Luleå—Ofotenbanan blifvit i nåder meddelad. I sammanhang härmed torde kunna omnämnas, att ingen inom länet bruten malm under ifrågavarande perioden kommit till användning, ehuru enligt uppgift, vid verkställandet af försvarsarbeten, 4,680 centner jernmalm blifvit utsprängd å Gellivara malmfält.

Mutsedlar utfärdade.	Å jernmalm (bergmalm).	Å guld-, silfver- o. blymalm.	Å kopparmalm.	Å nickel-malm.	Summa.
År 1881	38	21	38	—	97
» 1882	94	5	6	6	111
» 1883	391	10	55	1	457
» 1884	45	—	42	—	87
» 1885	—	—	4	—	4
Summa	568	36	145	7	756

Sedan genom Kungl. Kommers-Kollegii utslag den 24 december 1884 *masugnarne* Junosuando, Gyljen och Korpfors blifvit förklarade för nedlagde, kvarstå såsom sådana inom länet endast följande fem, nemligen: Torneåfors, Törefors, Afvafors, Selet och Rosfors. Af desse senare är Torneåfors masugn obrukbar. Selets och Rosfors masugnar hafva stått obegagnade, den förre sedan år 1879 och den senare sedan 1868, och det är således endast de vid Törefors och Afvafors uppförde, som under perioden varit i verksamhet, dervid tillverkats 374,321.07 centner tackjern, bestående af sådant, afsedt för smide, dels ock gjutgods och fördeladt i afseende å tiden för tillverkandet som här nedan följer:

	Antal begagnade masugnar.	Blåsningstid.		Uppgifven tillverkning.					
				Smides-tackjern.		Gjutgods.		Summa.	
		Dygn.	T.r.	Centner.	℔.	Centn.	℔.	Centner.	℔.
År 1881	2	253	6½	60,364	40	1,879	78	62,244	18
» 1882	1	348	15	87,255	—	2,567	28	89,822	28
» 1883	2	246	13	54,006	40	1,805	53	55,811	93
» 1884	2	392	10	81,027	75	1,469	60	82,497	85
» 1885	2	336	3	82,256	40	1,688	93	83,945	53
Summa	9	1,576	23½	364,909	95	9,411	12	374,321	07
Medeltal pr år	1.8	315.95	—	72,981	99	1,882	22	74,864	21

Utom ofvannämnda tillverkning af 9,411.12 centner gröfre gjutgods, som erhållits direkte från masugn, har vid ett vid Al-tappens sågverk uppfördt gjuteri genom omsmältning erhållits 6,904.39 centner diverse finare gjutgods. Denna anläggning vid

Altappen har dock ej varit i Kungl. Kommers-Kollegium anmäld. Länets enda, anmälda gjuteri har varit uppfördt vid Rosfors bruk, men har sedan år 1874 ej varit i gång och torde böra betraktas såsom numera nedlagdt.

Stångjernsverkens antal inom Norrbottens län uppgick vid 1885 års utgång till åtta, sedan år 1884 Hvitåfors och Rehn-sunds bruk blifvit af Kungl. Kommers-Kollegium förklarade för nedlagda. Bland dessa åtta stångjernsverk nedbrann det vid Kengis år 1879 och har sedandess ej blifvit å nyo uppfördt; stångjernsverken vid Törefors och Rosfors hafva under perioden stått obegagnade och de vid Melderstein, Selet och Alter hafva inskränkt sin verksamhet till hufvudsakligen tillverkning af smältstycken, hvilka sedan vid Altappens valsverk blifvit utsträckta, dels till stångjern, dels till så kalladt finjern. Endast vid Degerfors har stångjernstillverkningen bedrifvits i förut vanlig ordning. Det tackjern, som vid Degerfors förbrukats, är hemtadt från sydligare delar af landet, hvaremot de öfriga stångjernsverken, de så kallade Gellivaraverken, fått sitt behof i berörda hänseende fyllt från masugnarne vid Törefors och Afvafors.

För tillverkningen af såväl stångjern som smältstycken under hvarje särskildt år i perioden redogöres i nedanstående tabell:

	Begagnade		Uppgifven tillverkning.					
	verk.	hårdar.	Stång- och ämnesjern.		Smältstycken.		Summa.	
			Centner.	℔.	Centner.	℔.	Centner.	℔.
År 1881	5	13	18,606	77	44,647	47	63,254	24
» 1882	5	13	28,799	60	57,297	20	86,096	80
» 1883	5	13	35,980	92	53,764	34	89,745	26
» 1884	5	12	46,642	13	55,931	73	102,573	66
» 1885	5	12	43,878	16	47,709	27	91,587	43
Summa	25	63	173,907	58	259,350	01	433,257	59
Medeltal pr år	5	12.6	34,781	52	51,870	—	86,651	52

Såsom af nedanstående tabell framgår har *jernmanufaktur-tillverkning* utöfvats på fem ställen med ett sammanlagdt tillverkningsbelopp af 114,122.79 centner. Häraf hafva 109,512.12 centner utgjorts af finjern, produceradt vid Altappens valsverk, och återstående 4,610.67 centner, som bestått i spik, redskaps-smide och diverse annan manufaktur, hafva erhållits vid Kengis, Meldersteins, Selets och Degerfors manufakturverk.

	Antal begagnade manufakturverk.	Uppgifven tillverkning.									
		Spik.		Redskaps-smide.		Diverse annan manufaktur.		Finjern.		Summa.	
		Centn.	℔.	Centn.	℔.	Centn.	℔.	Centner.	℔.	Centner.	℔.
År 1881	5	296	80	401	35	357	10	31,477	60	32,532	85
» 1882	5	417	89	215	85	305	53	25,602	58	26,541	85
» 1883	5	301	72	255	48	523	36	21,120	81	22,201	32
» 1884	5	275	57	182	59	676	16	9,901	13	11,035	45
» 1885	5	137	84	103	37	160	11	21,410	—	21,811	32
Summa	25	1,429	82	1,158	59	2,022	26	109,512	12	114,122	79
Medeltal pr år	5	285	97	231	72	404	45	21,902	42	22,824	56

I och för den här ofvan omförmälda bruks- och bergverks-rörelsen hafva öfver hufvud hvarje år 230 personer varit sysselsatta, deraf dock 12 mera tillfälligt, enär de angifvas hafva utfört de å malmfälten verkställda försvarsarbetena. Ifrågarande *arbetsstyrka* har nemligen varit följande:

	Vid grufvorna.	Vid jernverken.			Summa arbetare.
		Masugnar.	Stångjernsverk.	Manufakturverk och gjuteri.	
År 1881	12	47	155	26	240
» 1882	16	29	152	22	219
» 1883	10	47	144	31	232
» 1884	3	47	138	29	217
» 1885	20	45	154	23	242
Summa	61	215	743	131	1,150
Medeltal pr år ...	12.2	43	148.6	26.2	230

Efter denna kortfattade öfversigt af bergshandteringen, dess ståndpunkt och utveckling under femårsperioden 1881—1885, torde det vara af intresse att kasta en blick tillbaka äfven till de perioder, som närmast föregått den nu ifrågarande. Gör man detta, finner man, att beloppen af bruten malm och erhållna bruksprodukter under de sista trenne qvinvennierna varit följande:

	Perioden 1871—1875.		Perioden 1876—1880.		Perioden 1881—1885.	
	Centner.	℔.	Centner.	℔.	Centner.	℔.
Bruten jernmalm	129,260	—	6,920	—	4,680	—
Tillverkadt tackjern	55,202	48	315,351	41	374,321	07
Gjuteriprodukter erhållne	1,020	75	1,169	61	6,904	89
Tillverkadt stång- och ämnesjern ..	26,927	55	120,097	06	173,907	58
» smältstycken	—	—	113,923	72	259,350	01
» spik	3,036	81	3,891	43	1,429	82
» diverse annan manufaktur	5,373	32	7,046	23	3,180	85
» finjern	—	—	30,031	89	109,512	12

Söker man slutligen, med anledning af de i förestående tabell intagna siffror, en förklaring öfver den betydliga tillökningen i produktionen af tackjern, stång- och ämnesjern samt finjern, så finnes en tillfredsställande sådan, dels i uppförandet af den nya masugnen vid Törefors, dels ock i inrättandet af Altappens valsverk samt den i sammanhang dermed stående tillökningen i smälthärdarnes antal vid Meldersteins, Selets och Alters bruk, hvilka samtliga åtgärder på senare tider blifvit för bergshandterings befordrande vidtagna af respektive egarne till Törefors bruk och de så kallade Gellivara-verken.

F) Fabriker, manufaktur och handverk. Under den ifrågarande perioden har den industriela rörelse, som är att till denna afdelning hänföra, icke vunnit någon utveckling, utan synes stå på samma ståndpunkt som tillföre och i enstaka fall hafva till och med gått tillbaka. Orsaken till fabriksväsendets ringa utveckling i länet får naturligen i främsta rummet sökas i den tryckta affärsställning, som sträckt sig till alla grenar af nä-

ringslivet, såväl inom, som utom landet under hela femårsperioden, samt derjemte i de för länet egendomliga anledningarna dertill, nemligen i dess afskilda läge med bristfälliga kommunikationer, brist på kapital och arbetskraft, hvilka, i den mån de finnas, äro upptagna af länets naturligaste industri eller trävarurörelsen.

Den förnämsta fabriken inom länet är *Luleå ångsnickeri-aktiebolags* fabrik för förfärdigande af snickerigods och hyflade trävaror, hufvudsakligen för export till utrikes ort, men äfven till försäljning inom orten och till andra inrikes orter. Dess verksamhet har under perioden varit mindre omfattande och under dess sista månader afstagnad. Den har eljest i medeltal hållits i gång under tiden från och med maj till och med november månader med ett arbetareantal af ungefär sextio personer. Tillverkningsvärdet har under perioden uppgått till 350,000 kronor eller i medeltal 70,000 kronor mot 189,294 kronor under föregående period.

Hvarken *skeppsbyggeri* eller *bränsbränning* har under perioden egt rum. Den i förra berättelsen omnämnda *tobaksfabriken* i Haparanda har blifvit nedlagd.

En mindre *mekanisk verkstad* i Luleå har öfvertagits och under de fem sista åren hållits i gång af ett derför bildadt aktiebolag. Verkstaden har sysselsatt 16 å 20 arbetare med ett tillverkningsvärde af i medeltal 21,600 kronor.

Ett bolag, som inköpt *Piteå mekaniska verkstad*, har förändrat denna, och deri år 1885 inrättat ett *ölbryggeri*, som drifves med 20 arbetare och en ångmaskin af 8 hästkrafter.

Norrbottens bryggeribolag har hållit sitt i Luleå belägna ölbryggeri i gång under periodens alla år.

Piteå båtbyggeri, som förfärdigar skeppslupar och segelbåtar, har sysselsatt 12 arbetare och i medeltal haft ett årligt tillverkningsvärde af 8,000 kronor.

Såvidt af kronofogdarnes rapporter kunnat inhemtas och i öfrigt till länsstyrelsens kunskap kommit, hafva följande till fabriks- och manufakturörelsen hänförliga nya inrättningar kommit till stånd, nemligen:

Storfors ångvarn, tillhörig Storfors aktiebolag, belägen i Piteå socken vid inre Piteåfjärden å prins Carls varf, drifves af en 130 hästars ångmaskin, med ett årligt tillverkningsvärde af ungefär 400,000 kronor;

ett *tegelbruk* invid Luleå stad, som först vid periodens slut blifvit färdigt;

ett nytt *boktryckeri* i Piteå stad under år 1885, ett i Luleå och ett i Haparanda. Förut har funnits ett tryckeri i hvardera af nämnda städer. Från de nu befintliga sex tryckerierna hafva utgått lika många tidningar, nemligen Norrbottens-Posten och Nordstjernan i Piteå, Norrbottens-Kuriren och Malmberget i Luleå samt Haparandabladet och Haaparannan-Lehti i Haparanda, den sistnämnda på finska språket.

Till *binäringar* kunna hänföras tjärubrännning, limkokning, salpeter- och pottasketillverkning, båtbyggeri, kolning samt tillverkning af kör- och åkerbruksredskap.

Tjärubrännningen har denna period bedrifvits i större omfattning än under de närmast föregående åren äfven inom orter, der den förut nästan kommit ur bruk. Orsaken härtill är helt och hållet den minskade arbetsförtjensten vid trävarurörelsen. Denna binäring, hvilken för länets invånare är synnerligen lämplig och naturlig, der den rätt bedrifves, medför likväl, der den går till öfverdrift, ofta enahanda olägenheter för jordbruket som trä-

varurörelsen, i det att den dermed sysselsatte jordegaren för- anledes att på en för jordens skötsel dyrbar tid åsidosätta hemmansbruket för tjärans tillverkning och isynnerhet för dess tidsödande transport eller flottning, på sätt jemväl i äldre underdåniga femårsberättelser tillföre uttalats. Beträffande tillökningen i tjärubrännningen kan meddelas att, enligt uppgift från kronofogden i Kalix fögderi, densamma derstädes ökats från 3,000 till 14,000 tunnor årligen och, efter hvad af den förut intagna tabellen angående utförsel och införsel af skogseffekter framgår, hafva 25,406,536:s kilogram (59,705,300 skålpund) tjära exporterats mot 38,324,600 skålpund föregående period. Af denna tjära har dock någon del kommit från finska sidan af Torneå elf, ehuru dess kvantitet icke kan uppgifvas.

Limkokning, som i länet verkställes uteslutande af renhorn och blott bedrifves i Lappmarken, anses hafva lemnat en tillverkning af ungefärligen enahanda belopp som tillföre.

Salpeterstillverkningen har numera nästan helt och hållet afstagnat, sedan det genom nådigt beslut af den 16 april 1880 blifvit bestämdt att inlösen för kronans räkning af den inom Norrbotten tillverkade salpeter skulle efter ingången af år 1883 upphöra.

Pottasketillverkningen kan likaledes anses vara i det närmaste upphörd till följe af de låga pris, som inträdt för denna produktion.

Husslöjden inom länet är ännu outvecklad. Detta gäller dock egentligen husslöjd af sådana varor och föremål, som kunde vinna större afsättning inom och utom länet. Hvad som deremot hör till hemmets behof, såsom tyg för arbetsdräkten, klädsömnad, husgeråd och åkdon, tillverkas för det mesta i den jordbrukande befolkningens hem, om än på enklaste sätt. Slöjdskickligheten är för öfrigt mera allmän och utvecklad bland qvinnorna än bland männen, såsom öfverallt vanligt är.

Hushållningssällskap och Landsting hafva jemväl vidtagit sådana åtgärder till slöjdens upphjelpande, att man eger befogenhet antaga, att en bättre framtid förestår densamma inom detta län, der den är än mera af nöden i ekonomiskt och sedligt hänseende än annorstädes, i följd af isynnerhet vinterns stränghet, längd och mörker, hvaraf utarbete försvåras. De ofvan antydda åtgärderna bestå i understödandet medelst anslag af *slöjdskolor* i Öjebyn, Haparanda och Äminne samt af de undervisningskurser i slöjd, hvilka för länets folk- och småskolelärare årligen anordnas af Norrbottens läns Slöjdförening i Luleå för att dy-medelst få slöjden införd såsom undervisningsämne i folkskolorna och de fasta mellanskolorna. Till uppmuntrande här af äro medel anslagna till utdelning vid hvarje skola, som inrättar en slöjdkurs, äfvensom till ersättning af resekostnad för lärare under slöjdkursen.

G) **Fiske** idkas såsom en väsentlig och för en del af Norrbottens invånare vigtig näringsgren, hvarifrån betydande inkomster hemtas och en icke obetydlig utförsel till andra orter eger rum. Detta lönande fiske bedrifves i hufvudfloderna, i skärgården samt i de stora lappmarkssjöarne.

Laxfisket intager härvid första rummet och är af största betydelse i Torneå elf, samt dernäst i Luleå och Kalix elf.

Fångsten under perioden af detta fiskslag har, såsom vanligt, varit ojemn och olika gifvande för de särskilda floderna under samma år, men kan i det hela anses hafva varit fullt medel-

mättig. Under år 1884 var fångsten riklig endast i Luleå elf, hvarigenom priset på lax, som förut uppgått till 8 à 9 kronor för 20 skålpund, i denna ort sjönk till 4 à 5 kronor. En del af fångsten exporteras i is till utrikes eller inrikes orter, en annan del saltas eller rökes, hvarvid förbättrade metoder alltmer tillämpas, hvilka göra varan mera eftersökt och värdefull. Laxfisket i Torneå elf var äfven särdeles rikligt under år 1885, då det för de svenske arrendatorerne anses hafva inbringat 4,100 kubikfot salt lax, hvilket efter ett pris af 20 kronor motsvarar en bruttoinkomst af 82,000 kronor. Detta regala fiske, som är utarrenderadt till vissa strandegare på flodens båda stränder och eges af båda staterna, begagnas gemensamt efter vissa grunder samt utöfvas i 8 pator eller »Karsina»-fisken. Arrendet utgår år 1891. I Kalix elf uppgifves fisket under perioden hafva vexlat mellan 300 och 1,200 kubikfot. Dessa uppgifter äro dock så tillvida osäkra, att egarne ogerna lemna besked om fångstens verkliga storlek, hvilken derföre anses i vanliga fall af dem blifva underskattad.

Tvenne *fiskodlingsanstalter*, hufvudsakligen afsedda för lax, finnas inom länet. Den ena vid Fällforsen i Piteå elf inom Elfsby socken har årligen utsläppt 60,000 till 80,000 laxengel, såsom det uppgifves med märkbar framgång; den andra vid Gäddvik i Luleå elf, vid hvilken kläckningen misslyckats i följd af vattnets olämplighet för ändamålet.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Uti tabell N:o 2 är redogjort för de *allmänna vägarne och skjutsningen*. Uppgiften om vägarne längd är emellertid icke fullt tillförlitlig och kan svårigen blifva detta, utan att ny uppmätning sker. Härtill kommer, att hinder möta vid särskiljandet af de vägar, som äro att såsom häradsvägar eller sockenvägar anse, då desse sistnämnde, likasom häradsvägarne, vanligast underhållas af hela häradet, och då länets vägar vexla mellan 12 och 16 fots bredd, oberoende af om de sedan äldre tid varit af häradena underhållna eller blott af de intressenter, hvilka med bidrag af statsmedel på senare tider anlagt dem. Häraf förklaras ock anledningen dertill, att de från kronofogdarne lemnade uppgifterna om väglängderna för hvarje ny femårsberättelse förete sådana olikheter, som göra dem delvis oanvändbara och som icke kunna förklaras vare sig af tillkomna nya vägar eller verkställda nya vägdellningar, hvarigenom enskilda vägar blifvit i det allmänna vägenderhållet intagne. Såsom allmän landsväg har hittills endast den så kallade stora kustlandsvägen upptagits, hvilket äfven nu skett i tabell N:o 2, som visar längden af dylik väg oförändrad.

Genom anläggning af 9.89 mil nya häradsvägar samt 1.15 mil sockenvägar hafva vägarne ökats med en längd af 11.04 mil och utgöra nu 144.84 mil.

Under föregående period blefvo 19.25 mil häradsvägar och 2.37 mil sockenvägar brutna och fullbordade eller tillsammans 21.62 mil nya vägar.

Af tabell N:o 2 äfvensom af vidstående *Tab. Litt. H* visas de *anslag af allmänna medel*, som under perioden kommit länets vägväsende till godo, hvaraf synes, att en liflig verksamhet rådt på detta område samt att villigheten bland länets invånare att åtaga sig ökade bördor härför fortfarande varit stor. Anslag af

Fiskeritillsyningsmän hafva under perioden varit anställda i Torneå elf, som derför indelats i 13 bevakningsdistrikt. Dessas aflöning har till större delen blifvit bestridd med statsmedel och till återstående del af intressenterne.

En fiskeritillsyningsman har derjemte varit anställd i Kalix elf nedom Jock.

Sik och *siklöja* förekommer allmänt och fångsten deraf är fjerstades riklig såväl i skärgården och elfvarne som i lugnvattnen, särdeles i lappmarkssjöarne. Mest gifvande är sikfisket i Torneå elf. Äfven dessa båda fiskslag fångas i den mängd, att en del deraf kan afsättas till andra orter. Öfriga fiskslag såsom öring, röding, lake, gädda och abborre fiskas äfven i icke obetydlig mängd, men hufvudsakligen för eget husbehof eller till afsättning i grannskapet.

Strömmingsfisket idkas i icke obetydlig omfattning i skärgården såväl af särskilde fiskare i städerna och på landsbygden som ock af den del af den jordbrukande kustbefolkningen, som bor invid eller eger goda fiskeskär och som af ålder brukat egna sig åt denna näring. Den undervisning i en bättre insaltningsslagmetod, som Hushållningssällskapet anordnade under föregående år genom en undervisare från Gotland, har icke burit afsevärda frukter; enligt fiskarens uppgift, emedan befolkningen föredrager den strömming, som saltas efter den äldre metoden, vid hvilken den är van.

allmänna medel till omläggning eller förbättring af vägar hafva utgjort 193,040 kronor och omfattat en längd af 16.52 mil väg, som beräknats kosta 306,150 kronor. Enligt denna beräkning skulle häraf 113,110 kronor drabba länets vägbyggnadsskyldige invånare. Att så stora uppoffringar måste kännas mera tryckande för jordbrukarne inom detta län än för andra orters vägbyggnadsskyldige är påtagligt deraf, att befolkningen här är fåtaligare än annorstädes i riket i förhållande till längden af behöfliga vägar och till länets stora utsträckning, samt att länets jordbruk ännu är jernförelsevis nytt och derför mindre utveckladt än i äldre bygder med större folkmängd. Med hänsyn till de tryckta vilkor, hvari befolkningen inom länets väglösa trakter befinner sig, måste dess ådagalagda nit för vägväsendets utveckling utgöra ett talande bevis för det stora behofvet af nya vägar. Detta behof framgår jemväl deraf, att de ansökningar om bidrag af statsmedel till beslutade vägbyggnader inom länet, hvilka mot slutet af periodens sista år befunnos hvilande hos Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, omfattade ej mindre än 18 vägföretag med en längd af i jemnt tal 300 kilometer, hvilkas beräknade anläggningskostnad steg till 517,530 kronor. Efter fullbordade undersökningar hafva sedermera intressenterne delvis beslutat sex dylika företag med en beräknad anläggningskostnad af 155,060 kronor, hvarjemte ingifvits framställningar om undersökningar af nya behöfliga vägar till en längd af ungefär 600 kilometer, hvilkas blifvande byggnadskostnad torde komma att uppgå till omkring en million. Att så många och så omfattande vägföretag kunna på en gång vara erforderliga inom länet förklaras deraf, att inga andra vägar härstädes funnos än kustvägen jemte fyra till sju mil långa bivägar längs hvardera af hufvudfloderna ända till dess för ungefär 30 år sedan dessa se-

nare vägar började utsträckas inom Lappmarkerna, hvarigenom först år 1875 längden af de allmänna vägarne uppnådde 100 mil. Sedan dess hafva de intill slutet af denna femårsperiod ökat till 144.84 mil, motsvarande, då länets yta är 920.735 kvadratmil, en vägmil på 6.33 kvadratmil.

Öfver länets hufvudfloder saknas ännu brobyggnader.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts dom den 28 januari 1881 hafva emellertid de vägbyggnadsskyldige i Neder-Kalix ålagt att, så fort sedvanligt statsbidrag kan anvisas, utföra en bro öfver Kalix elf vid Månsbyn, beräknad till en kostnad af 107,000 kronor. Likaså hafva vederbörande för sin del beslutat att under samma vilkor uppföra en bro öfver Luleå elf vid Edefors, beräknad till

57,000 kronors kostnad. Äfven för Piteå elf är en brobyggnad föreslagen vid Sikfors, och beräknad till 27,000 kronor.

En del af de på senare tider utförde vägarne äro sådana *utfartsvägar*, hvilka med bidrag af statsmedel anlagts af de närboende, som af dessa vägar varit i största behof, antingen från en aflägsen del af en socken eller från större byar ut till befintlig allmän väg. Dessa vägar komma nemligen till stånd på det sätt, att de byar och hemman, som deraf äro mest intresserade, förbinda sig att anlägga och tillsvidare underhålla dem, utan betungande af häradet, hvilket eljest i många fall skulle söka förhindra företagens verkställande af fruktan för vägunderhållets deraf ytterligare ökade börda. Framdeles blifva emellertid

Tab. Litt. H.

Anslag af allmänna medel för väganläggningar.

	Beräknad arbetskostnad.		Anlagd eller förbättrad väglängd.	Beviljad statsbidrag.		Tiden, då bidraget beviljades.
	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	
Fullbordande af väganläggningen från Tarendö by förbi Korpilombolo by till häradsvägen mellan Pajala och Haparanda, medelst utförande af den del utaf detta vägbyggnadsarbete, som sträcker sig från rågången mellan Pajala och Korpilombolo socknar till Tarendö by	26,150	—	22.57 km. = 2.11 mil	17,000	—	Enl. Kungl. brefvet d. 29/10 1880.
Utförande af den del utaf väganläggningen från Elfsby kyrkby till Fynnäset, med biväg från Muskus till Visträsk, hvilken sträcker sig mellan Elfsbyn och Korsträsk	16,700	—	10.70 » = 1.00 »	11,100	—	d:o d:o
Fortsättning af väganläggningen från Elfsby kyrkby till Fynnäset med biväg från Muskus till Visträsk, medelst utförande af den del af detta vägbyggnadsarbete, som sträcker sig från Korsträsk till Muskusträsk ...	16,800	—	10.69 » = 1.00 »	11,200	—	d:o d. 23/12 1881.
Anläggning af ny väg mellan Luleå stad och Gäddviks by i Neder-Luleå socken	11,600	—	5.24 » = 0.49 »	7,700	—	d:o d:o
Fullbordande, efter en förbättrad plan, af väganläggningen mellan Matarengi och Turtola, hvilken vägsträckning numera allmänt kallas Haapakylä—Svanateinsvägen	15,000	—	1.34 » = 0.12 »	10,000	—	d:o d. 29/12 1882.
Fortsättning af väganläggningen från Elfsby kyrka till Fynnäset med biväg från Muskus till Visträsk, medelst utförande af den del af detta vägbyggnadsarbete, som sträcker sig från Muskusträsk till Manjärv	16,500	—	10.28 » = 0.96 »	11,000	—	d:o d:o
Omläggning af vägen vid Qvarnbäcken i Jockmocks socken	5,500	—	3.44 » = 0.32 »	3,500	—	d:o d:o
Omläggning och förbättring af den del utaf allmänna landsvägen inom Neder-Luleå socken mellan Antnäs och Persön, som sträcker sig från Antnäs till Gäddvik	16,700	—	5.58 » = 0.52 »	11,000	—	d:o d:o
Anläggning af ny väg från Bergsviks by till landsvägen mellan Piteå och Ojebyn	5,500	—	2.67 » = 0.25 »	3,600	—	d:o d:o
Anläggning af väg mellan Korpilombolo kyrkby och byn Vaktjärv, utgörande en del af tillämnad väg emellan Korpilombolo och Hedens by i Öfver-Kalix socken	33,500	—	1.42 nymil = 1.32 »	22,300	—	d:o d. 17/7 1883.
Utförande af den del utaf väganläggning från Elfsby kyrka till Fynnäset med biväg från Muskus till Visträsk, som omfattar sträckan från Manjärv till Fynnäset jemte bivägen till Visträsk	9,400	—	0.57 » = 0.54 »	6,260	—	d:o d. 25/1 1884.
Anläggning af väg mellan Antnäs och Selets byar i Neder-Luleå socken	21,250	—	1.74 » = 1.63 »	14,000	—	d:o d:o
Anläggning af väg från Åträsk by i Piteå socken till landsvägen mellan Piteå och Arvidsjaur i närheten af Sjulsnäs by af förenämnda socken	25,450	—	1.80 » = 1.68 »	12,720	—	d:o d:o
Fortsatt omläggning och förbättring af allmänna landsvägen inom Neder-Luleå socken mellan Antnäs och Persön, i hvad angår sträckan öfver Altersundet mellan de å plankartan utsatta punkterna E i närheten af Långmyrbäcken och D vid Persön	24,500	—	0.36 » = 0.33 »	10,660	—	d:o d:o
Anläggning af den del af ny väg mellan Korpilombolo kyrkby och Hedens by i Öfver-Kalix socken, som sträcker sig från byn Vaktjärv i Korpilombolo socken till byn Ansvar i Öfver-Kalix socken	30,050	—	2.05 » = 1.91 »	20,000	—	d:o d. 23/1 1885.
Omläggning af vägen mellan Selets och Afva byar i Neder-Luleå socken	11,050	—	1.08 » = 1.01 »	7,350	—	d:o d:o
Anläggning af den del af väg mellan Storbacken i Jockmocks socken och Edefors i Öfver-Luleå socken, som sträcker sig från Edefors till Storsands by i sistnämnda socken	20,500	—	1.42 » = 1.33 »	13,650	—	d:o d:o
Summa	306,150	—	17.69 nymil = 16.52 mil	193,040	—	
Utgörande således den beräknade anläggningskostnaden pr nymil i medeltal	17,306	39	
Och det för arbetenas utförande beviljade statsanslaget pr nymil i medeltal	10,912	38	

dessa utfartsvägar förlängda längre inåt landet eller tvärsöfver till annan floddal och utgöra i sjelfva verket första sträckningarna till blifvande stråkvägar eller tvärförbindelser i länets vägnät, som på detta vis småningom vinner sin naturliga och enda möjliga utveckling genom att fortskrida i mån af odlingens framsteg från socken till socken och från by till by. Då således dylika utfartsvägar ega enahanda natur med allmänna vägar, hvartill de, i mån af deras förlängning och ökade vikt, efter längre eller kortare tid formligen öfvergå äfven med hänsyn till underhållet, så synes det rättvist och för vägväsendets utveckling i detta län högst nödvändigt, att deras anläggande understödjes med statsmedel på samma vilkor som de allmänna vägarne.

Den tunga börda, som de vägbyggnadsskyldige åtaga sig i och med dessa vägars anläggning, ökas i väsentlig grad af tvånget att bygga och underhålla de vägdelar, som falla inom kronoparkernas områden, hvilka redan inom länet uppgå till 161½ kvadratmil och komma att omfatta en yta af 230 till 240 kvadratmil, emedan dessa vidsträckta parker icke få bebyggas, och icke heller på annat sätt bidra till byggande och underhåll vare sig af de nya eller af häradenas förut befintliga vägar. Enligt hvad vid redogörelsen för skogsväsendet blifvit yttradt, är det emellertid nödvändigt, för underlättandet af afverkningen å kronoparkerna och för höjande af prisen på kronans virke, att dessa parker göras framkomliga genom anläggning åtminstone af såkallade släp- eller vintervägar. Då åvägbringande af dylika samfärdsmedel på samma gång skulle i någon mån lätta befolkningens bördor för vägväsendet, synes billigheten lika mycket som det allmännas intresse fordra, att sådana arbeten varda utförda, helst som bruttoinkomsten till statsverket från kronoparkerna under perioden uppgått till 4,004,815⁰³ kronor.

Utom i tabellen uppgifne väglängder förefinnas *vintervägar* af sådan vikt, att skjutsstationer vid dem äro anordnade. En dylik väg är för 10 år sedan med statsmedel äfven anlagd och försedd med broar och fjellstugor från Jäckvik i Arjepluog till riksgränsen i riktning mot Saltenfjorden i Norge.

För att göra färden dels mellan Vittangi och Karesuando, dels mellan sistnämnda plats eller Torneådalen och Norge mera betryggad, äro *fjellstugor* under perioden på statsverkets bekostnad uppförda på Kummavuopio kronohemman vid Kögämä elf och vid Sapisadsi eller Hvilan på Sapisadsi fjelltrakt, hvarigenom i dessa öde fjellmarker nödig hjälp och skydd kan lemnas den vägfärande, hvilket synnerligast är af vikt vintertid, då trafiken på Norge icke är obetydlig. Till Kummavuopio måste hustimret fraktas omkring 13 mils väglängd. Flere dylika stugor äro dock af nöden för att på dessa långa, öde vägar göra transporten någorlunda säker, hvarföre ock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande härom gjort underdånig framställning i afseende på en fjellstuga vid Saarikoski, invid ofvannämnda elf.

Skjutsanstalternas och skjutsningens ordnande är äfven angifven i tabell N:o 2. Deraf visas, att skjutsanstalternas antal är 76 eller fyra flere än antalet under föregående period. Af de skjutsanstalter, der entreprenad egt rum, har gästgifveriernas antal emellertid ökats med 3 till 46, men skjutsstationerna minskats med 1.

Maximilegan är 1⁶⁰ kronor, hvilken är gällande vid största antalet skjutsanstalter eller 54. Lägsta legan, der entreprenad egt rum, är 1²⁰ kronor, som är antagen vid 4 anstalter.

Dessutom är genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag af den 6 december 1848 stadgadt, att hemmansägare och nybyggesinnehafvare är skyldig fortskaffa den på tjänstresa stadde embets- och tjänstemannen jemte biträden medelst skjutsning, lotsning och resgodsets bärande. För Torneå Lappmark är derjemte föreskrifvet, att renar skola tillhandahållas för sådana resandes fortkomst, dervid skjutslegan är beroende på ömsesidig öfverenskommelse, men får icke fordras högre än den för länet fastställda maximilegan 1⁶⁰ kronor för häst, 1 krona för roddare och 1 krona 25 öre för bärare, allt för mil räknadt.

Antalet till skjuts använde hästar är ock angifvet i tabell N:o 2, som visar, att en minskning fortfarande eger rum i detta antal, hvilket är omkring 9,000 hästar lägre än under föregående period. Då antalet resande icke kan anses hafva i anmärkningsvärd grad minskats, ligger den förnämsta anledningen till minskningen i den mer och mer utbredda seden att antingen begagna egen häst eller att färdas med betingsskjuts eller så kallad »långskjuts», som tillhandahålles af åkare, synnerligast från städerna. En annan orsak till minskningen i häståtgången torde vara den, att de resande mindre noggrannt anteckna sina namn i dagböckerna, hvilka dock utgöra den enda källan till uppgiften om utgångna hästar. Äfven om vederbörligt tillägg göres för den minskning i häståtgången, som af sistnämnda anledning kan hafva uppstått, återstår dock en anmärkningsvärd stor skilnad i antalet utgångna hästar under denna period i jämförelse med samma antal under den föregående, hvilken omständighet synes antyda, att skjutslegan i allmänhet varit för hög eller att den så mycket öfverstigit det gällande priset, att den resande haft fördel af att begagna egen häst eller betingsskjuts. Om denna förutsättning är riktig, så måste den höga legan derjemte medföra den olägenheten, att den onödigtvis höjer entreprenadbidragen. Ehuru en motsatt verkan kan synas böra följa på en hög skjutsersättning, så är det dock vid närmare eftersinnande naturligt, att en för hög skjutslega skall bidra till att minska entreprenörens inkomst, emedan densamma föranleder de resande att endast sällan begagna sig af de hästar, hvilka till bestämdt antal af entreprenören måste hållas i beredskap.

Skjutsentreprenadbidragen hafva under perioden utgjort sammanlagt 81,796⁷⁸ kronor från staten och 68,835⁹⁰ kronor från länet. Enligt den här nedan förekommande uppgiften öfver jordbruksfastigheternas taxeringsvärden och uppskattade inkomsten från andra beskattningsföremål erlades bevillning under år 1885 med 8,779 kronor för jordbruksfastighet och med 53,428⁷² kronor från andra beskattningsföremål.

Af länets bidrag till skjutsentreprenaderna utgingo således sagda år, då bidraget från jorden beräknas dubbelt emot öfriga beskattningsföremål, 4,529⁷³ kronor från jordbruksfastighet, 1,151⁴⁰ kronor från annan fastighet samt 8,213³¹ kronor från inkomst af kapital och arbete, på sätt framgår af följande tabell öfver bidragen till skjutsentreprenaderna:

	Inom länet utdebiterade belopp.											
	Af statsmedel.		Af jordbruksfastighet.		Af annan fastighet.		Af inkomst af kapital och arbete.		Summa.			
	K r o n o r.											
År 1881	13,917	64	3,863	70	985	78	7,434	50	12,283	98	26,201	62
» 1882	13,707	34	3,720	33	982	04	7,741	77	12,444	14	26,151	48
» 1883	18,316	60	4,460	53	1,166	36	9,360	38	14,987	27	33,303	87
» 1884	17,857	85	4,476	11	1,212	55	9,537	41	15,226	07	33,083	92
» 1885	17,997	35	4,529	73	1,151	40	8,213	31	13,894	44	31,891	79
Summa	81,790	78	21,050	40	5,498	13	42,287	37	68,835	90	150,632	68

Färjeställen inom länet finnas af ålder öfver Piteå, Luleå och Kalix elfvar för stora kustvägen samt öfver Torneå elf vid Haparanda. För häradsvägarne äro följande färjor sedan längre tid tillbaka inrättade, nemligen: öfver Piteå elf vid Böle by för Arvidsjaurvägen och vid Sikfors by för Elfsbyvägen; öfver Luleå elf vid Afva och vid Heden; öfver Kalix elf vid Forsbyn och Bränna; vid Pirtiniemi sjö i Korpilombolo; öfver Tarendö elf vid Junosuando; samt de under perioden tillkomna färjställen öfver Luleå elf vid Luleå stad samt öfver Tarendö elf vid Tarendö by.

Taxor äro för dessa färjor nädigst fastställda utom för de båda sistnämnda samt för färjorna vid Afva och Heden. För öfrigt finnas på sockenvägarne några färjor, som underhållas dels af ett eller flere byalag dels af de kommuner, inom hvilka de ligga.

Ett jernvägsföretag af den allra största betydelse för detta län har under denna period börjat utföras, med uppgift att åvägbringa en utfartsväg för länets malm tillgångar i Gellivara, Luossavara, Kiirunavara med flere malmberg såväl till Luleå som till Ofoten-fjorden i Norge. Beredandet af en utfartsväg för Gellivaramalmen har under mer än ett sekel utgjort ett önskningsmål för länet. Sträfvandet för dess uppnående har under de tre sista decennierna tagit form i många jernvägsförslag och en gång, år 1865, föranledt arbetets påbörjande i förening med Luleå elfs kanalisering. Då denna jernvägsförbindelse efter sin fullbordan uppenbart måste mäktigt bidraga till utvecklande af såväl länets industri som jordbruk och handelsrörelse, och då den derjemte såsom en ny internationel sammanbindningsbana mellan brödrarikena och hafven jemväl skall lända hela riket till båtnad, torde följande uppgifter derom här böra meddelas.

Sedan »The new Gellivara Company limited»s ansökan om erhållande af vissa förmåner i och för jernvägs anläggande emellan Luleå och Gellivara blifvit under år 1881 af Eders Kungl. Maj:t afslagen, har Eders Kungl. Maj:t den 8 december 1882 på ansökan täckts i nåder bevilja koncession åt hrr kaptenen och kommandören Hjerta, bankofullmäktigen och riddaren Arnberg samt doktorn och riddaren Ljunggren för byggande af jernväg från Luleå till norska gränsen i närheten af sjön Vassijaur för att derifrån fortsättas till Ofoten-fjorden i Norge, med rätt för dem att öfverflytta koncessionen på ingenjörfirman Wilkinson et Jarvis eller på af dem bildadt bolag, som i alla mål rörande jernvägen lyder under svensk lag och svarar vid svensk domstol.

Genom nädigt bref af den 18 april 1884 har Eders Kungl. Maj:t meddelat detaljföreskrifter i afseende på jernvägens byggnads-

sätt samt meddelat bestämmelser bland annat derom, att första sektionen af banan, nemligen sträckningen mellan Luleå och Gellivara, skall vara färdig senast vid 1887 års utgång och sedan i brukbart skick underhållas. Redan 1883 års höst vidtogos förberedande åtgärder för arbetets igångsättande, hvilka fortsattes under år 1884 medelst jernvägsliniens noggrannare undersökning och renstakning, kajbyggnad vid Luleå hamn, beredande af upplagsplatser derstädes medelst utfyllning, bankläggning och brobyggnad öfver Svartholmssundet jemte 4 kilometer terrasserings, omläggning af allmänna landsvägen vid Skutviken samt uppförande af diverse förrådshus. Under år 1885 fullbordades kajbyggnaden, 11 kilometer bana färdig-terrasserades, lokomotiv och vagnar uppsattes och 747 ton rails och större delen af behöfliga sleepers för bandelen till Gellivara upplades invid banan. De hinder, som under perioden mött arbetets kraftiga bedrivande, synas vid dess slut hafva blifvit undanröjda och anordningar vidtagna att med större skyndsamhet bringa det till ett lyckligt slut.

Under periodens sista år har undersökning för norra stambanans utsträckning genom länet till Luleå elf med anknytning vid Boden till Luleå—Ofoten-banan egt rum.

Post- och telegrafanstalter. Postanstalterna inom länet vid 1885 års slut voro följande, nemligen: 8 postkontor samt 21 poststationer, hvaraf en blifvit under perioden för allmänheten öppnad. I de öfre lappmarkssocknarna befordras posten ännu med gångpost på betydande sträckor, exempelvis mellan Pajala och Karesuando 20 mil.

Såsom exempel på det ökade anlitaudet af postväsendet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst hänvisa till följande tabell öfver antalet af de under år 1885 vid postkontoren i länets städer expedierade bref- och värdeförsändelser samt öfver uppbörden af postmedel vid samma kontor.

	Afgångna försändelser, alla slag, utom tidningar. Stycken.	Ankomna assurerade och rekommenderade bref och paket. Stycken.	Postmedels uppbörd. Kronor.
Piteå.....	112,842	6,806	13,239 36
Luleå	244,882	10,176	20,998 34
Haparanda	155,179	5,365	9,220 37

Telegrafverket har under perioden haft följande sex stationer inom länet nemligen: Piteå, Luleå, Råneå, Töre, Nederkalix och Haparanda. Under år 1885 äro följande antal telegram afsända och ankomna, nemligen:

vid Piteå	6,378	afsända,	5,478	ankomna,
» Luleå	7,461	»	7,749	»
» Haparanda	5,632	»	5,042	»

En allmän telefonledning har under perioden kommit till stånd mellan Piteå och Elfsby kyrkoby, hvilken ledning upplätits till allmänhetens begagnande i september 1885. På 1882 års landstings underdåniga framställning om upprättande af telegrafstationer i Elfsbyn, Boden, Bränna och Matarengi, har Eders Kungl. Maj:t, enligt Kungl. Telegrafstyrelsens förslag att i stället för telegrafstationer inrätta telefonförbindelser till sistnämnda orter utom Boden, sedan 1883 års landsting anvisat en under fem år utgående årlig afgift af 175 kronor för ledningarne till Elfsbyn och Bränna samt 225 kronor för den till Matarengi,

under förutsättning af lika stora bidrag från vederbörande kommuner till de två förstnämnda ledningarna, samt efter det Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ur nödhjulsfonden utfäst understöd för en gång af 1,300 kronor för ledningen till Elfsbyn, 1,200 kronor för den till Bränna samt 2,850 kronor för den till Matarengi, i nådigt bref den 13 mars 1885 medgifvit, att dessa ledningar må genom Kungl. Telegrafstyrelsens försorg anordnas samt att dertill nödiga stolpar må afgiftsfritt ifrån kronans skogar afhämtas.

B) Sjökommunikationer. Förbindelsen mellan länets större hamnar samt emellan dem och en del hamnar vid Bottniska viken, äfvensom hufvudstaden, har under perioden uppehållits med 6 ångfartyg, eller 1 mindre än under föregående period. Förbindelsen emellan Luleå och Piteå hamnar samt emellan dem och de söderom vid Bottniska viken belägna hamnarne till Sundsvall har deremot förbättrats genom inrättande af kustfart med ett särskildt därför anskaffadt ångfartyg.

På de inre segellederna hafva heller inga andra förändringar egt rum, än att en ny ångbåt har anskaffats för trafiken på Kalix elf mellan Räkfors och Bränna samt under högre vattenstånd efter Ängeså elf mellan sistnämnde plats och Gyljen. Denna ångbåt ombesörjer hufvudsakligen virkesbogseringen på den segelbara delen af Kalix elf från Nybyn till Räkfors.

Öfver de af kronan bekostade och underhållna anstalter, som för sjöfartens säkerhet vid slutet af periodens olika år funnos inom länet, äfvensom å antalet lotsplatser och lotsar samt de af kronolotsar verkställda lotsningar och därför influtna lotspengar meddelas här en från Lotskapensexpeditionen erhållen uppgift:

År	Sjömärken.						Lotsplatser.	Lotsar.	Antal lotsningar.	Inlutna lotsafgifter. Kronor.			
	Fasta.			Flytande.									
	Fyrar.	Känningsbåkar.	Stångmärken.	Bojar.	Kouprökar.	Remmare.					Vanliga grund- präkar.		
												Stenkumel.	
1881	3	3	12	2	8	—	49	408	9	40	1,180	29,959	66
1882	4	3	15	2	29	—	61	365	9	40	1,484	38,657	57
1883	5	4	15	2	29	—	67	367	9	37	1,085	31,060	92
1884	5	4	15	2	29	—	67	368	9	39	1,340	34,392	74
1885	5	4	15	2	29	—	70	368	9	40	1,297	36,086	28

Af tabellen framgår bland annat, att antalet fasta fyrar ökats med två från tre till fem.

Om *strömvrensningarne* är redogjort under afdelningen för skogshushållningen.

Uppgift angående inrikes sjöfarten under åren 1881—1885.

	1881.		1882.		1883.		1884.		1885.											
	Ankomna.		Afgångna.		Ankomna.		Afgångna.		Ankomna.		Afgångna.									
	An- tal.	Ton.	An- tal.	Ton.	An- tal.	Ton.	An- tal.	Ton.	An- tal.	Ton.	An- tal.	Ton.								
Haparanda	137	21,962.60	130	19,558.32	188	30,396.77	186	27,618.38	160	25,209.08	160	25,179.85	155	27,593.63	150	23,900.03	200	30,336.78	190	24,413.80
Neder-Kalix	52	15,647.58	52	15,647.58	66	21,047.22	59	20,191.76	59	20,191.76	59	20,191.76	60	18,255.54	60	18,255.54	52	17,186.32	52	17,186.32
Råneå	36	15,508	36	15,508	53	20,760	52	20,239	22	10,215	22	10,215	34	10,878	34	10,878	36	11,732	36	11,732
Luleå	645	64,032	624	58,743	766	70,470	748	64,217	701	82,261	777	74,587	713	78,485	686	69,256	571	66,015.23	544	55,633.70
Piteå	135	42,597.13	113	36,948.84	164	55,448.52	126	47,015.35	183	59,017.37	152	47,453.46	198	62,850.67	165	52,758.58	199	66,739	150	47,361.24

C) Sjöfart och handel. Den hufvudsakliga exporten utgöres af skogsprodukter, jern och något jordbruksalster. *Exporten* till inrikes ort består utom i skogsprodukter, såsom virke och tjära, af smör, lax, renstekar, renhudar, hornlim, salpeter, pottaska m. m., hvaremot hit införes spannmål, såväl malen som omalen, väfnader, kaffe, socker, vin, brännvin m. m. Exporten, som förut ombesörjts af hufvudsakligen norska segelfartyg, börjar nu mera ofta ske med lastångare, vanligen af engelsk nationalitet.

Till Norge går en export af smör och lappmarksvaror från Torneådalen öfver fjellen med renskjuts och i utbyte hemtas mjöl, kaffe, tobak m. m. samt färsk fisk, som finner afsättning i städerna och kustsocknarna.

Importen sker ofta öfver inrikes ort. Mera sällan hemtaga länets egna handlande sina varor direkte från utlandet, med undantag af en del mjöl och salt, hvilket härleder sig af rörelsens ringhet i följd af de långa afstånden och den glesa befolkningen inom länet.

Endast ifrån grannlandet Finland intages alltid direkte jordbruksalster, särdeles smör, samt dessutom fjäder, tjära m. m., som åter försäljas till sydligare orter. En ej obetydlig import af hästar pågår ock från detta land för länets eget behof.

Antalet af de *fartyg*, som från utrikes ort ankommit till, eller till utrikes ort afgått från de särskilda tullkammaredistrikten inom länet, ses af nedanstående tabell:

	Från utrikes orter ankomna fartyg.		Till utrikes orter afgångna fartyg.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
<i>Haparanda.</i>				
År 1881	160	30,329.69	134	37,986.32
» 1882	216	45,624.41	189	58,691.10
» 1883	145	32,120.34	110	37,800.39
» 1884	140	32,612.44	123	45,260.03
» 1885	165	35,802.62	165	62,736.80
<i>Luleå.</i>				
År 1881	112	40,043.38	144	51,913.74
» 1882	153	57,775.34	184	69,340.84
» 1883	122	45,996.06	164	62,303.45
» 1884	173	67,199.18	209	82,701.61
» 1885	134	47,531.53	178	69,272.59
<i>Piteå.</i>				
År 1881	103	29,509.84	126	34,825.73
» 1882	126	36,101.18	165	45,965.86
» 1883	112	36,602.71	140	47,137.60
» 1884	125	36,480.06	159	46,001.02
» 1885	122	34,910.54	171	54,286.43

Angående *inrikes sjöfarten* meddelas följande uppgifter rörande de större hamnplatserna i länet:

Tullinkomsterna hafva under den sista femårsperioden uppgått till de i följande tabell upptagna belopp:

	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.
	K r o n o r.				
Piteå tullkammare	36,999 ¹⁰	42,980 [—]	43,807 ²⁴	63,274 ²²	48,304 ⁴⁷
Luleå d:o.....	22,855 ⁸⁴	23,085 ⁶³	24,639 ³⁴	37,419 ⁹⁵	29,437 ⁶⁵
Haparanda d:o.....	64,021 ⁸⁰	67,756 ⁴³	58,024 ¹¹	51,499 ⁹⁷	64,217 ⁸⁶
Summa	123,876 ⁷⁴	133,822 ⁰⁶	126,470 ⁶⁹	152,194 ¹⁴	141,959 ⁹⁸

Tulluppbörden är jämförelsevis mycket låg, hvartill orsaken redan angifvits ligga deri, att importen sker öfver andra inrikes hamnar, särdeles Stockholm och Sundsvall.

Inkomsterna vid kanalen genom Handholmsudden eller det så kallade Tjufholmssundet, som bildar inseglingen till Luleå, hafva utgjort:

År 1881.....	kronor	7,937 ⁹⁴ .
» 1882.....	»	9,803 ⁵⁹ .
» 1883.....	»	9,525 ³⁷ .
» 1884.....	»	10,883 ¹² .
» 1885.....	»	9,200 ⁵¹ .

Summa kronor 47,350⁵³.

Enahanda inkomster vid Piteå uppmuddrade kanal hafva uppgått till:

År 1881.....	kronor	4,548 ⁸⁶ .
» 1882.....	»	5,067 ²⁰ .
» 1883.....	»	5,004 ³⁹ .

5. Kameralförhållanden.

Tabellen N:o 3 visar att länets oförmedlade mantal ökats från 890⁹³ vid periodens början till 920²³ vid dess slut eller med 29³⁰ mantal, härledande sig dels af pågående afvittring, dels deraf att nybyggen ingått i skatt, dels att hemman, hvilka, efter det två tredjedelar af frihetsåren gått till ända, skattat för halfva räntan, sedermera vid frihetsårens slut inträdt i full skattskyldighet. Under föregående period ökades mantalet med 42⁴⁸. Brukningsdelarne, som år 1880 utgjorde 7,439, hafva under perioden tillväxt med 2,117 till 9,556; jordtorpen från 1,075 till 1,150; backstugorna från 2,741 till 3,430, hvilken senare ökning

År 1884..... kronor 4,639⁶⁰.
» 1885..... » 4,516⁴⁸.

Summa kronor 23,776⁸³.

Försäljning af spritdrycker i städerna och på landet jemte derfor influten skatt redovisas i nedanstående tabell:

	Minuteringsställen	Antal utskänkningsställen				Influtna minuterings- och utskänkningsavgifter		
		på landet	i städerna	på landet	i städerna	Summa.		
		hela året	för kortare tid.	hela året	för kortare tid.	K r o n o r.		
År 1881.....	—	5	2	4	5	9,169 ⁶⁰	39,640 [—]	48,809 ⁶⁰
» 1882.....	—	4	3	2	5	4,240 [—]	56,343 ²⁵	60,583 ²⁵
» 1883.....	—	4	4	2	5	5,240 [—]	41,276 ⁷⁵	46,516 ⁷⁵
» 1884.....	—	4	3	2	5	4,320 [—]	35,594 ⁵⁰	39,914 ⁵⁰
» 1885.....	—	4	2	3	5	3,468 [—]	32,670 ²⁵	36,138 ²⁵
Summa	—	—	—	—	—	26,437 ⁶⁰	205,524 ⁷⁵	231,962 ³⁵

Obs. Uppgiften afser så kalladt försäljningsår.

På landet har under perioden icke funnits något minuteringsställe, och utskänkningsställena hafva varierat från 4 till 2, hvilket senare antal de egde vid periodens slut. Under föregående femårsperiod funnos deremot 1 minuteringsställe och 7 till 4 utskänkningsställen på landet, vid hvilka inflöto minuterings- och utskänkningsavgifter till belopp af 57,189⁴⁷ kronor mot 26,437⁶⁰ kronor under denna femårsperiod, hvilket således visar en minskning till under hälften. I städerna har samma afgift uppgått till 205,524⁷⁵ kronor under denna mot 167,084⁰⁵ kronor under förra perioden.

	Uppskattadt värde			Uppskattad inkomst					Uppskattadt värde å fast egendom för hvilken beviljning icke erlågges.	
	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	Summa värde.	af kapital.	af allmän tjänst eller pension.	af enskild tjänst eller pension.	af rörelse eller yrke eller eljest.	Summa.	Såsom tillhörig staten.	Såsom tillhörig kommuner, menigheter m. fl.
År 1881.....	24,802,250	7,858,600	32,660,850	180,711	847,257	321,854	2,894,787	4,244,609	5,470,529 ⁵⁰	1,432,025
» 1882.....	26,593,630	8,523,080	35,116,710	171,114	840,725 ⁵⁰	316,815	3,110,924 ⁵⁰	4,439,579	11,369,633 ⁵⁰	1,455,425
» 1883.....	26,796,230	8,661,100	35,457,330	175,044	883,278 ⁵⁰	342,683	3,138,812 ²⁵	4,539,817 ⁷⁵	11,368,080 ¹⁰	1,490,375
» 1884.....	28,992,400	8,858,900	37,851,300	197,662	892,167 ⁸¹	418,975	3,091,093 ⁵⁷	4,599,898 ³⁸	10,626,609 ⁸⁵	1,533,235
» 1885.....	29,263,360	8,858,800	38,122,160	205,066	903,886 ⁴⁰	480,639 ⁶⁰	3,310,840	4,899,932	10,627,453 ⁸⁵	1,539,225

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1881—1885. Norrbottens län.

Värdet af den bevillningsfria fastigheten har under perioden ökat från 6,8 millioner till 12,16 millioner kronor eller med 5,36 millioner, beroende på de genom afvittring tillkomna nya kronoparker och allmänningar. Den uppskattade inkomsten utgjorde 1885: 4,899,932 kronor mot 3,992,324,34 kronor år 1880, utvisande en förhöjning af 907,608 kronor. År 1875 steg den uppskattade inkomsten till 4,051,020 kronor.

Egendom af fideikommissnatur finnes icke i Norrbottens län.

Tabell N:o 5 redogör för de *egendomar inom länet, som tillhörde inhemska aktiebolag* vid 1885 års slut, jemte deras taxeringsvärden. Dylika egendomar utgjorde 165,816 mantal, 62 utjordar m. m. af ej i mantal satt jord samt 96 verk och inrättningar samt fastigheter i städer, med ett taxeringsvärde för den i mantal satta jordbruksfastigheten af 3,207,400 kronor och för annan fastighet af 2,854,300 kronor. Af inhemska aktiebolag egdes vid förra periodens slut dels 24,311 mantal jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde af 365,500 kronor, dels 41 andra fastigheter med ett taxeringsvärde af 1,555,300 kronor. Den stora skillnaden härleder sig till största delen deraf, att de så kallade Gellivaraverken och en del andra, utländsk man tillhöriga egendomar under denna period öfvergått till det svenska Gellivara aktiebolag.

Tabellen N:o 6, upptagande *egendomar tillhörande främmande magters undersåtar*, visar att egendomar af jordbruksfastighet, tillhörande utlänningar, under perioden minskats från 118,795 mantal till 15¹¹/₉₆ samt af annan fastighet från 202 fastigheter till 22. Under det dessa jordbruksfastigheters taxeringsvärden år 1880 utgjorde 1,690,300 kronor och andra fastigheters 2,935,500 kronor, uppgingo de motsvarande värdena vid här ifrågasvarande periods slut till 136,300 kronor och 265,200 kronor. Orsaken härtill är den, som ofvan anförts för det inträffade ökandet under perioden af de egendomar, som tillhöra inhemska aktiebolag.

De *upplätelser af kronojord*, som under perioden skett, utgöras af 36 nybyggen, belägna inom Lappmark, hvilka genom afvittringsutslag den 30 juni 1883 samtidigt blifvit afvittrade. De talrika ansökningar till nybyggesupplätelser, hvilka under perioden ingifvits, äro alla beroende på handläggning i sammanhang med afvittringens förestående afslutande inom Lappmarkerna. Rörande den verkställda försäljningen mot årlig skogsränta af 62 lägenheter enligt nådiga brevet den 30 april 1881 är redogjort under afdelningen om afvittringen.

Öfver i jordeboken *till skatte omförd*a kronoegendomar under femårsperioden lemnas följande uppgift:

	Mot lösen.		Utan lösen, enligt Kungl. brevet den 6 maj 1817.		Summa.	
	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.
År 1881	3	101 ¹ / ₁₂₈	13	3 ²⁹ / ₄₈	16	4 ¹⁵¹ / ₃₈₄
» 1882	1	87 ⁷ / ₂₅₆	37	6 ²¹ / ₆₄	38	6 ¹⁴¹ / ₂₅₆
» 1883	8	91 ¹ / ₉₆	23	4 ¹⁴⁹ / ₃₈₄	31	5 ¹²⁹ / ₃₈₄
» 1884	9	1 ¹⁹ / ₉₆	33	9 ⁷ / ₆₄	42	10 ⁶⁹ / ₁₉₂
» 1885	9	1 ²³ / ₁₂₈	17	2 ²³³ / ₂₅₆	26	4 ⁴³ / ₆₆
Summa	30	4 ²⁵⁹ / ₇₆₈	123	26 ¹⁰⁷ / ₂₅₆	153	30 ¹⁴⁵ / ₁₉₂

Af förestående hemman äro 48 belägna inom Lappmark och hafva egarne alltså jemlikt afvittringsstadgan medgifvits

allenast inskränkt dispositionsrätt öfver hemmanens skog; 31 hafva icke inom behörig tid varit fullhäfdade, hvadan egarne erhållit endast enahanda rätt.

Vid granskning af *ekonomiska besigtningarna* å kronohemman och nybyggen hafva åborne å 10 hemman förklarats skola efter skatteomföringen njuta inskränkt förfoganderätt öfver skogen; 85 åbor hafva erhållit varningar eller förelägganden att inom viss tid försätta af dem åboende hemman eller nybyggen i det skick, lag och gällande författningar föreskrifva. Åborne å 6 hemman och 3 nybyggen hafva för vanhäfd blifvit genom laga kraftvunna domar åboskapet förlustige.

Af dessa hemman och nybyggen är 1 hemman om $\frac{1}{8}$ mantal mot 10 års skattefrihet upplåtet till ny åbo; 4 hemman eller tillhopa $\frac{9}{32}$ mantal samt 1 oskattlagdt nybygge utlagda till kronomarker, för att vid afvittringen disponeras.

Rörande dispositionen af 1 hemman och 2 nybyggen hade beslut vid periodens utgång icke blifvit meddeladt.

Med yrkande om åborättens förlust för vanhäfd hafva åborne å 2 nybyggen af vederbörande till domstol instämts, utan att rättegången mot dem vid periodens slut var bragt till slutligt afgörande.

De *jordafsöndringar*, för hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden fastställt afgäld, äro af följande antal och slag:

	På lifstid eller viss tid.	Everldeligen.	Summa.	Afsöndrad ytvidd, kvadratref.
År 1881	2	58	60	3,760,0275
» 1882	2	53	55	3,296,1514
» 1883	3	68	71	3,214,9757
» 1884	1	81	82	2,598,5230
» 1885	4	87	91	3,031,7124
Summa	12	347	359	15,901,8900

Under nästföregående period voro jordafsöndringarne 427 eller 68 flere, hvarjemte de då omfattade 6,945,29 kvadratref större jordområde än ofvanstående. Den styrka, som skulle tillföras jordbruket genom inrättandet af dagsverkstorp, är ännu icke allmänt insedd, såsom redan är yttradt under afdelningen för jordbruk.

De af Hietaniemi och Öfver-Torneå socknar år 1878 erhållna undsättningslån af 10,000 kronor hvardera hafva, enligt gifna bestämmelser, blifvit återbetalte med en fjerdedel årligen under åren 1880—1883.

Uppbördens af *landstingsmedel* har utgjort:

år 1881	kronor 21,726,12,
» 1882	» 21,614,09,
» 1883	» 21,818,03,
» 1884	» 3,428,94,
» 1885	» 9,745,45,

och har landstingsskatten under denna tid utdebiterats på det sätt, som angifves af följande uppgift, i hvilken till jemförelse äfven upptages sättet för dess utdebiterande år 1880:

	Af en hvar mantalspenningar betalande, samt af inom Lappmarken boende, som skulle erlägga mantalspenningar, derest sådana der utginge, nomadlapparne undantagna.	Pr krona bevilling af jordbruks- och annan fastighet, samt af inkomst.	Pr krona bevilling af jordbruksfastighet.
För år 1880 med ...	30 öre.	18 öre.	27 öre.
" " 1881 " ...	30 "	17 "	27 "
" " 1882 " ...	30 "	16 "	26 "
" " 1883 " ...	30 "	16 "	26 "
" " 1884 " ...	—	3 "	24 "
" " 1885 " ...	—	13 "	44 "

Enligt Kungl. Förordningen den 22 juni 1883 har uttaxering af personlig afgift såsom landstingsskatt upphört.

De vid *markegångssättningarna* bestämda pris å spanmål och hö (hättre) samt å dagsverken m. m. hafva varit:

	Pr kubikfot.		Per centner bättre hö.
	Råg.	Korn.	
	K r o n o r.		
År 1881	3'09	2'71	3'87
" 1882	2'82	2'47	3'25
" 1883	2'82	2'47	3'00
" 1884	2'48	2'34	2'50
" 1885	2'31	2'17	2'02
I medeltal	2'68	2'48	2'93

6. Politi.

Folkundervisningen. Inom de fleste delar af Norrbottens län, med undantag af några kustorter, möta synnerligen stora hinder för ett sådant ordnande af folkundervisningen, att densamma blifver lika tillfredsställande och jemnt spridd till alla församlingsmedlemmar, som i folkskolestadgan afses och i sydligare orter är möjligt. Dessa hinder bestå naturligen deri, att de fleste kommuner i det inre landet äro så vidsträckta och glest befolkade, att barnen från de spridda byarna och nybyggena icke kunna besöka skolan i en annan by, utan att derstädes blifva inackorderade, hvaremot föräldrarnes medellöshet vanligen lägger hinder. Då nu byarna, som sinsemellan ofta ligga på en eller annan mils afstånd och ibland innehålla 20 till 30 hemmansdelar, i allmänhet dock endast ega 3 å 4 gårdar, följer deraf, att skolorna till störste delen måste blifva flyttande mellan 3 till 4 olika ställen årligen, utan att ändock alltid kunna återkomma hvarje år till samma platser. Till dessa svårigheter komma flerstädes kommunernas fattigdom och språkblandningen. I många af kommunerna äro nämnda förhållanden så ogynnsamma, att det kan sägas, att dessa kommuner äfven med den största offervillighet omöjlig förmå bekosta ett ändamålsenligt ordnadt skolväsende. Med synnerlig omvårdnad har Landstinget på grund här af omfattat länets skolväsende och beviljat anslag till belopp af 150 kronor såsom bidrag till aflöning åt lärare och lärarinnor vid enhvar småskola, hvilket anslag utgått sedan år 1870 till och med år 1884. Då emellertid detta bidrag för 126 småskolor, om det uttaxerades efter sammanlagda bevillingen för jordbruksfastighet, annan fastighet samt kapital och inkomst, hvilken för år 1884 uppgick till 46,404 kronor 46 öre, skulle hafva, med beräkning af möjliga afkortningar, kräft en beskattning af 42

	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.
Drängdagsverke sommartid.....	1'75	2	2	2	2'25
D:o vintertid.....	1	1'25	1'25	1'25	1'21
Qvinnodagsverke sommartid.....	1	1'25	1'25	1'25	1'28
D:o vintertid.....	0'75	0'85	0'85	0'85	0'80
Dagsverke med häst och karl sommartid	4	4'25	4'25	4'25	4'42
D:o d:o vintertid..	4	4'25	4'25	4'25	4'42

Kostnaden för en soldats underhåll, beräknad efter den årliga markegången å *vakansafgiften* för hel soldatrote, har uppgått:

År 1881	till kronor	151'68,
" 1882	" "	136'39,
" 1883	" "	130'78,
" 1884	" "	121'19,
" 1885	" "	108'97,
eller i medeltal.....	" "	129'80.

öre på hvarje bevillningskrona, och då detsamma, fördeladt på de nämnda beskattningsföremålen, skulle hafva fallit på

jordbruksfastighet	med kronor	3,596'45,
annan fastighet	" "	1,876'89,
på kapital och arbete	" "	14,016'53,

summa kronor 19,489'87,

samt på bevillingen för landsbygden..... med kronor 11,258'58,
och för städerna..... " " 8,231'29,

summa kronor 19,489'87,

eller med 57'77 procent på landsbygden och 42'23 procent för städerna, så hemstälde Landstingets skolkomité hos 1884 års Landsting, att detsamma måtte från år 1885 bevilja till hvarje skoldistrikt inom länet, hvilket upprättade en småskola för hvart 750-tal af dess invånare, ett årligt bidrag af 50 kronor åt hvarje, för att dymedelst undvika den ojemna beskattningens tyngd och på samma gång underlätta öfvergången till det eftersträfvade målet, att hvarje kommun sjelf må jemte statsbidraget bestrida sina utgifter för skolväsendet. Sedan Landstinget emellertid med anledning här af beslutat anvisa ett årligt belopp af 100 kronor till hvarje små- eller mindre folk-skola, som efter beräkning af hvart 500-tal invånare finnes inom hvarje skoldistrikt, fann sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förhindrad att godkänna samma Landstings beslut, emedan den här af föranledda beskattningen skulle blifva i synnerlig mån betungande för vissa skoldistrikt till andras fördel, hvilken åsigt, som af Landstinget underställdes Eders Kungl. Maj:ts pröfning, i bref af den 26 mars 1886 vunnit nådigt gillande. I följd här af har intet bidrag af landstingsmedel till småskolorna under år 1885

utgått, hvilket föranledde några kommuner att indraga en del af dessa skolor, hvilka dock sedermera, dels frivilligt, dels efter föreläggande af vite, åter satts i verksamhet före slutet af år 1885 med undantag af två småskolor i Jukkasjärvi och tre i Gellivara socken.

Af nedanstående Tab. Litt. I öfver folkskoleväsendets ställning vid periodens slut, jemförd med enahanda tabell i föregående femårsberättelse, framgår, att folkskolornas antal ökats från 43 till 62, men småskolornas minskats från 146 till 138, hvarjente 11 skolhus tillkommit, så att deras antal steg till 115 vid 1885 års slut. Ofvannämnda uppgifter rörande skolornas antal äro emellertid ej fullt jemförliga med hvarandra, enär i den här införda tabellen icke äro intagna de skolor, som underhållas af staten, Svenska Missionssällskapet eller Femöresföreningen, hvilket delvis skett i den föregående.

Dessa senare skolor utgöras i främsta rummet af de tre så kallade lappskolorna i Arjepluog, Jockmock och Gellivara, som äro på allmän bekostnad inrättade med stöd af nådiga reglementet för Ecklesiastikverket i Lappmarken, enligt hvilket undervisning åt i regel endast lappska barn lemnas på lappska språket och, i den mån de lära sig förstå svenska, jemväl på sistnämnda språk. Ehuru det åligger föräldrarna att bekosta husrum och underhåll åt barnen i lappskola, skall likväl enligt reglementet derstädes beredas tillfälle att kostnadsfritt åtnjuta underhåll,

husrum och beklädnad för fattiga lappska barn till det antal, som på Domkapitlets förslag af Eders Kungl. Maj:t bestämmes. Detta undantag torde i verkligheten hafva blifvit regel, så att de flesta lappska barn, som åtnjuta undervisning i lappskolorna, äro frielever. Lappskolan är delad i en lägre och en högre afdelning. Den lägre afdelningen motsvarar ungefär den vanliga folkskolans minimikurs, den högre afdelningen deremot den vanliga fortsättningsskolan, med tillägg bland annat af kännedomen i två språk i stället för ett m. m. Endast undantagsvis lära några lappska barn genomgå den högre afdelningen. Undervisningstiden är för barn i lägre afdelningen i allmänhet två år, i högre afdelningen förlänges den till tre eller fyra år. Äfven under den tre månader långa ferietiden eger frielever rätt att vid skolan underhållas.

Utom dessa skolor bekostar staten undervisning åt sådana lappska barn, för hvilka tillfälle icke kan beredas att i lapp- eller folkskola intagas. Sådan undervisning lemnas genom behöfligt antal kateketer, hvilka följa Lapparne på deras flyttningsresor, undervisa i deras kåtor och i följd deraf måste vara Lappar. Dessa utses af Domkapitlet, och den på sådant sätt ledda skolan benämnes »kåtaskola». Tillfälle är jemväl beredt för lappska barn att erhålla undervisning vid församlingens fasta folkskolor, hvarest medellösa lappbarn åtnjuta underhåll af härför anvisade statsmedel.

Tab. Litt. I.

Folkskoleväsendets ställning vid utgången af år 1885.

Församling.	Antal folkskolor.			Antal småskolor.			Högsta antal rotar för flyttande		Undervisningstid i månader för		Antal skolhus.	Anmärkingar.
	Fasta.	Flyttande.	Summa.	Fasta.	Flyttande.	Summa.	folkskolor.	småskolor.	folkskolor.	småskolor.		
Piteå stad	2	—	2	3	—	3	1	1	8	8	2	¹⁾ Endast 2 flytta aldrig, de öfriga högst en gång om året eller blott hvarannat och tredje år. ²⁾ Folkskolorna omfatta vardera 2 afdelningar med hvar sin lärare eller lärarinna, undervisande i hvar sin särskilda lärosal. ³⁾ En folkskola flyttar på 6 och en annan på 5 rotar, dock endast på 3 årligen. ⁴⁾ Äran af att Neder-Luleå har 2 fasta folkskolor och 1 fast småskola är uteslutande Gellivara bolags. Så hafva ock Råneå, Piteå landsförsamling och Öfver-Luleå detta bolag uteslutande att tacka för en fast folkskola vardera och de båda sista dessutom, den förra för en och den senare för två fasta småskolor eller s. k. mindre folkskolor. Neder-Kalix har likaså Törefors bruk att tacka för en fast folkskola. ⁵⁾ De under rubriken småskolor upptagna skolorna äro egentligen mindre folkskolor. ⁶⁾ En småskola och 3 mindre folkskolor. ⁷⁾ Två mindre folkskolor. ⁸⁾ Tre mindre folkskolor. Under rubriken folkskolor upptagas s. k. mindre folkskolor. Ingen af Ecklesiastikverket eller Missionssällskapen bekostad undervisningsanstalt är inberäknad. Med anledning af landstingsbidragens borttagande indrogos med år 1885 tre skolor i Gellivara och tre i Jukkasjärvi, af hvilka senare en trädde i verksamhet med höstterminen 1885.
Piteå landsförsamling	¹⁾ 5	1	6	24	10	34	2	3	8	8	24	
Elfsby	1	—	1	—	6	6	1	3	8	8	1	
Luleå stad	²⁾ 2	—	2	5	—	5	1	1	8	8	1	
Neder-Luleå	⁴⁾ 2	4	6	1	14	15	³⁾ 3	3	8	8	24	
Öfver-Luleå	2	1	3	5	12	17	2	3	8	8	12	
Råneå	2	1	3	1	9	10	3	3	8	8	8	
Neder-Kalix	2	1	3	5	13	18	2	3	8	8	15	
Öfver-Kalix	—	2	2	—	9	9	2	3	8	8	7	
Haparanda	1	—	1	1	—	1	—	—	8½	⁵⁾ 8½	2	
Neder-Torneå	1	—	1	5	—	5	—	—	8½	8½	1	
Karl Gustaf	1	—	1	—	3	3	—	⁶⁾ 3	8½	8½	1	
Hietaniemi	1	—	1	—	—	—	—	—	8½	8½	1	
Öfver-Torneå	1	1	2	1	3	4	—	⁶⁾ 3	8½	8½	3	
Korpilombolo	1	—	1	—	2	2	—	⁷⁾ 3	8½	8½	2	
Tärendö	1	—	1	1	1	2	—	3	8½	8½	1	
Pajala	1	—	1	—	3	3	—	⁸⁾ 3	8½	8½	2	
Arjepluog	—	3	3	—	—	—	6	—	8	—	—	
Arvidsjaur	1	5	6	—	—	—	5	—	8	—	1	
Jockmock med Qvickjock	1	6	7	1	—	1	4	—	8	8	1	
Gellivara	2	2	4	—	—	—	6	—	8	—	1	
Jukkasjärvi	1	1	2	—	—	—	3	—	8	—	2	
Enontekis	3	—	3	—	—	—	—	—	8	—	3	
Summa	34	28	62	53	85	138	—	—	—	—	115	

Storleken af de lönetillskott, hvilka under perioden utbetalts från härvarande ränteri åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor i länet, framgår af nedanstående tabell:

	Examinerade lärare och lärarinnor.				Biträdande lärare och lärarinnor.		Småskolelärare och lärarinnor.		Summa.		
	Ordinarie.		Icke ordinarie.		Antal.	Löne-tillskott. Kronor.	Antal.	Löne-tillskott. Kronor.			
	Antal.	Löne-tillskott. Kronor.	Antal.	Löne-tillskott. Kronor.							
År 1881 ...	38	14,750	3	925	—	—	149	20,400	36,075		
» 1882 ...	37	14,400	5	1,933	33	1	125	144	20,250	36,708	
» 1883 ...	36	14,400	7	2,433	33	42	5,850	114	16,075	38,758	
» 1884 ...	41	16,783	5	1,866	67	15	2,125	145	20,560	41,335	
» 1885 ...	41	17,599	99	3,475	—	54	7,727	54	89	12,500	41,302

Svenska Missionssällskapet har härjemte arbetat länge och kraftigt inom Lappmarken och kan därför anses hafva öfvat ett icke obetydligt inflytande på upplysningens tillstånd bland den nuvarande lappska generationen. Till inträde i dess skolor äro berättigade: barn af lappska och halfappska härkomst, hvilka af skolans värd och undervisning äro i behof. Andra barn kunna ock i dylik skola vinna inträde, om förhållandena sådant medgifva. Lärotiden beräknas för hvarje barn i allmänhet till tre, högst fyra år. Af dylika skolor hafva under perioden tvenne varit öppna: nemligen Mattisuddens missionsskola i Jockmock och Lappträsk's missionsskola i Arvidsjaur, hvarjemte tvenne barnhem, ett i Vittangi by af Jukkasjärvi socken och ett i Karesuando by af Enontekis socken, underhållas af Missionssällskapet i samverkan med Femöresföreningen. Under perioden har sällskapet »Lappska missionens vänner» underhållit en skola i Lannanvara eller Nedre Soppero by af Jukkasjärvi socken, nära gränsen mot Enontekis, afsedd för lappska barn, samt derstädes uppfört en större skolbyggnad, som dock ännu icke hunnit blifva fullt färdig.

Utom det förstnämnda direkta understödet till småskolorna inom länet, som Landstinget under de fyra första åren af perioden lemnat, har Landstinget dels under dess fyra sista år likasom under föregående period underhållit ett *seminarium för bildande af småskolelärare och lärarinnor*, i hvilket kursen varit ett-årig, med undervisningstid af åtta månader, dels under hela perioden en *årlig repetitionskurs* för redan anställda lärares och lärarinnors ytterligare utbildning, hvilken kurs varat i ungefär sex veckor. Såväl seminariet som repetitionskursen har varit flyttande mellan Piteå, Luleå, Råneå och Kalix. Utom kostnaderna för sjelfva seminariet hafva stipendier af 1,000 kronor varit för eleverna anslagna att utdelas af skolkomitén med högst 50 kronor för hvarje elev. Vid seminariet hafva följande antal lärare och lärarinnor under perioden utexaminerats, nemligen år 1882: 13 män och 20 kvinnor; år 1883: 7 män och 18 kvinnor; år 1884: 4 män och 15 kvinnor eller tillsammans 24 män och 53 kvinnor. Under 1885 bevistades seminariikursen af 1 man och 18 kvinnor, ehuru någon examen icke anställdes, emedan kursen detta år först på hösten öppnades.

För utbildande af lärare och lärarinnor vid småskolor i de *finsktalande församlingarna* är upprättadt ett *seminarium uti Haparanda* genom nådigt beslut den 29 maj 1874. I detta se-

minarium har kursen varit tvåårig intill höstterminen 1885, från och med hvilken kursen är treårig enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 9 augusti 1884. Från detta seminarium hafva utexaminerats: år 1881 fem elever; år 1882 fyra; år 1883 tre; år 1884 fem och år 1885 fyra elever. Denna anbefalda förlängning af kursen skall naturligtvis verka högt välgörande på elevernas kunskapsmått, och äfven hvad svensk språkkunskap vidkommer torde densamma vara af obestridligt värde. Emellertid kvarstår för sistnämnda undervisning den olägenheten af seminariets förläggning uti Haparanda, att inlärandet af svenska språket medtager en ansenligt stor del af undervisningstiden och att resultatet ändock varder mindre tillfredsställande och den förvärfvade språkkunskapen lättare förgäten, än om seminariet vore förlagdt i svensk bygd, hvarest inlärandet af språket skulle understödjas af den tvungna dagliga öfningen deri öfverallt utom skolan och i kvarteren. Så länge deremot eleverna äro inqvarterade hos en finsktalande befolkning och i en ort, der talspråket hufvudsakligen är finska, torde den endast i skolan inhemtade kunskapen i svenska språket blifva yttlig och den flerstädes vunna erfarenheten äfven framdeles bekräftas, att många af de i Haparanda utbildade lärare och lärarinnorna efter några år förgäta hvad de inhemat af svenska språket och icke kunna meddela undervisning på detta språk.

Svensk språkundervisning åt finsktalande barn började redan på 1870-talet meddelas i Hietaniemi sockens och derefter i Öfver-Torneå folkskola. Ungefärligen samtidigt började ock de på statens bekostnad utgifna läroböckerna med svensk och finsk vidstående text utkomma samt vinna spridning och väcka intresse för svenska språket. Till en början meddelades nämnda undervisning endast åt mera begåfvade barn, som sjelfva med sina föräldrars samtycke önskade komma i åtnjutande deraf, och bestod endast i innanläsnings- och översättningsöfningar. Då dessa försök öfver förväntan lyckades samt visade, att det var möjligt att i folkskolan vinna svensk språkkunskap, började det ena skoldistriktet efter det andra ifrå för detta ämnes införande med den påföljd, att det numera är infördt i alla folkskolor inom Torneå folkskoleinspektörsdistrikt och i en stor del af dess mindre folkskolor och småskolor. Vederbörande skolråd hafva också erkänt den svenska språkundervisningens stora vikt, i det de *alla* i sina förslag till skolreglementen upptagit svenskan bland undervisningsämnen. Bristen på härtill fullt skickliga lärare och lärarinnor i småskolorna utgör emellertid ännu det största hindret för lyckliga resultat af denna undervisning. Härom yttrar tjänstgörande folkskoleinspektören i sin till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgifna berättelse: »Resultatet af denna undervisning är naturligtvis mycket olika i olika skolor, men min öfvertygelse är dock den, att den nuvarande tiden är den rätta för införande af berörda ämne i skolorna, att vederbörande auktoriteter böra kraftigt befrämja sträfvandena för svenska språkets spridning bland Sveriges Finnar, samt att det icke skall möta öfvervinnerliga hinder, att svensk språkkunskap blifver så småningom temligen allmän inom de finska socknarna.» Att seminariet i Haparanda i öfriga hänseenden väl fyller sin uppgift att bilda skickliga lärarekrafter, är det Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes pligt att vitsorda.

För utbildande af småskolelärare och lärarinnor bland den lappsktalande befolkningen är ett *seminarium för lappska lärare och lärarinnor i småskolor* upprättadt i Mattisudden af Jock-

mocks socken på statens bekostnad enligt nådigt bref den 21 maj 1875. Genom nådiga brefvet den 9 mars 1883 är föreskrifvet, att lärotiden vid seminariet skall förlängas till 2 år och nya elever blott intagas hvartannat år. Följande läroämnen och läsordning förekomma i seminariet under det 36 veckor långa läsåret nemligen: kristendom 5 timmar i veckan, svenska språket 9 timmar, lappska språket 1 timme, åskådningsöfningar 5 timmar, räkning och geometri 3 timmar, pedagogik och metodik 1 timme, välskrifning 2 timmar, teckning 1 timme, sång och musik 1 timme, gymnastik 1 timme och skolpraktik 7 timmar.

Från seminariet hafva utexaminerats: år 1881 sex elever med godkända insigter, år 1882 tre, år 1883 fem, år 1884 en elev. År 1885 bevistades kursen af endast tre elever. Till den vid femårsperiodens slut börjande lärokursen hade likväl ej mindre än 17 inträdessökande anmält sig. Sedan seminariets början hafva 63 elever blifvit inskrifna och af dem 57 utexaminerade intill femårsperiodens slut, deraf 31 män och 26 kvinnor. Missionsskolan i Mattisudden utgör seminariets öfningsskola. Lärarne äro tvenne, nemligen skolans föreståndare och en föreståndare för öfningsskolan. Seminariets kostnad för lärares löner, hyra af lokal åt skola och föreståndare, bränsle, stipendier åt eleverna, diverse materiel, renhållning m. m. har under perioden i medeltal årligen uppgått till 4,540³² kronor. Detta seminarium anses hafva på ett förtjenstfullt sätt fyllt sin bestämmelse, oakadt elevantalet varit i sjunkande, hvartill orsakerna synas hafva varit tillfälliga och redan öfvervunna.

Äfven under ifrågavarande period hafva *skolmöten* på kallelse af folkskoleinspektören hållits med lärare och lärarinnor vid småskolorna inom kustlandet, för hvilket ändamål lands tinget lemnat anslag såsom bidrag till resekostnaderna. Folkskoleinspektörernes antal har under perioden varit såsom förut tre, och någon förändring i deras distrikt har icke ifrågakommit. Af de tvenne fasta svenska folkskolorna i Gellivara socken, hvilkas beslutade inrättande omnämndes i den föregående underdåniga berättelsen, har den i Hakkas by blifvit färdig och kommit i verksamhet. Den andra är under anläggning i Nattavara by. Genom bristande intresse och ringa tillmötesgående inom kommunen hafva dessa företag haft att kämpa emot många svårigheter och endast långsamt kunnat sättas i verket. Dessa och flere liknande skolors inrättande i de språkblandade distrikten äro dock, såsom ofvan anförts, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt det enda verksamma medlet att hålla det svenska elementet vid lif samt att sätta en gräns för den svenska befolkningens förfinskning, hvilken hittills kraftigt befordrats genom den flerstädes i de språkblandade distrikten rådande nödvändigheten att låta undervisa de svenska barnen i finska skolor.

Allmänna läroverk. Luleå elementarläroverk, som på humanistiska linien är fullständigt, besöktes vid periodens början vårterminen 1881 af 88 lärjungar och vid periodens slut af 110 lärjungar. Lärarnes antal uppgick vid periodens slut till fyra lektorer, inberäknadt rektor, sju adjunkter samt tre öfningslärare.

Vid Piteå femklassiga läroverk äro anstälde rektor och fem kolleger samt tre öfningslärare. Lärjungarnes antal derstädes utgjorde 56 höstterminen 1885.

I Haparanda fyrklassiga läroverk är undervisningen anordnad i likhet med ett femklassigt läroverk genom lärarnes

och isynnerhet rektors frivilliga åtagande af ökad undervisningskyldighet. Vid läroverket äro anstälde, utom rektor, fyra kolleger och tre öfningslärare. Lärjungarnes antal uppgick vid periodens slut till 52, deraf 7 från Uleåborgs län i Finland.

Ett *elementarläroverk för flickor* har under perioden varit i verksamhet i Luleå. Detta läroverk, som eger sex klasser, deraf andra klassen är delad i två afdelningar, är förenadt med en småskola i tre klasser. Lärarekrafterna hafva under perioden bestått i fyra till fem lärare och fem till sex lärarinnor, utom tvenne öfningslärarinnor. Lärjungeantalet vårterminen 1881 var 47 och höstterminen 1885: 48. Redan vid höstterminen 1879 erhöll läroverket ett statsunderstöd af 500 kronor, som vårterminen 1883 höjdes till 1,000 kronor. Luleå stad har sedan hösten 1881 upplåtit fri lokal för detta läroverk, hvilken förmån anses motsvara ett bidrag af 500 kronor, hvarvid är fäst det vilkor, att kostnadsfri undervisning skall lemnas åt två lärjungar. Genom nådigt bref den 28 november 1884 har såsom vilkor för ofvannämnda statsbidrags åtnjutande föreskrifvits, att undervisning skall meddelas kostnadsfritt åt trenne lärjungar och mot en årsafgift ej öfverstigande 50 kronor åt sex lärjungar. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har tillfredsställelsen intyga, att detta läroverk på ett förtjenstfullt sätt fyllt sin uppgift att tillgodose det stora behovet af högre undervisning för den kvinnliga ungdomen.

Slöjdskolor. Till hvad ofvan är anfördt om den under perioden bildade Norrbottens läns slöjdförenings verksamhet samt om Öjebyns och Haparanda slöjdskolor torde här böra tilläggas, att nämnda förening med anslag understödt inrättandet af följande slöjdskolor, nemligen: en slöjdskola vid Öfver-Torneå folkskola, en vid samma sockens småskola för flickor, en vid Alters bruk i Piteå socken, en vid Töre i Neder-Kalix, en i Piteå stad, en i Karesuando och en vid Neder-Kalix folkskola. Under år 1885 hafva följande med folkskola förenade slöjdskolor derjemte varit i gång nemligen i Luleå stad, i Haparanda stad och å Altappen. Under perioden hafva genom föreningens försorg 17 lärare utbildats för ledande af slöjdundervisningen vid folkskolor, deraf 5 vid slöjdseminariet vid Näs.

För länets *landtbruksskola* är redogjordt under afdelningen för näringarne.

Af *brandförsäkringsinrättningar* finnas inom länet tvenne, nemligen Norrbottens läns brandstodsbolag och Piteå tingslags brandstodsbolag, hvilkas verksamhetsfält angifvas af namnen. För dessa bolags verksamhet hänvisas till **tabellen N:o 7**, hvilken, jemförd med enahanda tabell för den föregående perioden visar, att ansvarighetsbeloppet i det förra bolaget stigit från 9,059,825 kronor till 10,611,310 kronor.

Norrbottens läns kreatursförsäkringsbolag, stiftadt år 1879, har under hela perioden varit i verksamhet. Bolaget meddelar försäkring för såväl hästar som nötkreatur. De under perioden influtna försäkringsafgifterna utgjorde 94,626⁶¹ kronor; öfriga inkomster uppgingo till 499⁷⁸ kronor. Uti ersättningar för 576 olycksfall hafva under perioden utbetalts 82,996⁶⁶ kronor och i öfriga omkostnader 18,971⁸³ kronor. Bolagets fond hade växt från 1,369 kronor den 31 oktober 1880 till 2,312⁴¹ kronor samma dato 1885. Totalbeloppet af alla i bolaget försäkrade kreaturs värden hade under samma tid minskats från 1,320,535 kronor till 624,305 kronor; af hvilket sistnämnda belopp 64,075

kronor tecknats år 1885. För hvarje 100 kronors ansvarighetsbelopp har utdebiterats:

	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.
För hästar	1·50.	2·25.	3·00.	2·25.	2·50.
» nötkreatur	1·16.	1·25.	1·50.	1·25.	1·30.

Bankinrättningar. Utom riksbankens afdelningskontor i Luleå finnas inom länet tre afdelningskontor från Vesterbottens enskilda bank, ett i hvarje stad, samt en folkbank i Råneå.

Till belysande af vissa delar af dessa bankers verksamhet meddelas i nedanstående tabell de belopp, som vid slutet af hvarje år inestodo på upp- och afskrifningsräkning och deposition. Af denna tabell framgår, att allmänhetens tillgodohafvande på nämnda räkningar i dessa banker stegrats från 832,570·03 till 1,188,146·01 kronor under tiden från den 31 december 1881 till samma dag år 1885.

Uppgift på de belopp, som inestodo på deposition samt upp- och afskrifningsräkning i följande banker vid slutet af nedannämnda år.

	1881.			1882.			1883.			1884.			1885.		
	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Summa.	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Summa.	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Summa.	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Summa.	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Summa.
K r o n o r.															
Riksbankens afdelningskontor i Luleå	118,322·12	20,278·62	138,600·74	118,577·12	48,464·36	167,041·48	139,590·40	36,327·99	175,918·39	329,800·83	36,503·56	366,304·39	169,914·52	56,318·10	226,232·62
Vesterbottens enskilda bank i Piteå	218,270	29,991	248,261	224,950	47,950	272,900	277,940	49,803	327,743	313,770	18,701	332,471	328,670	58,028	386,698
Do do i Luleå	336,180	19,732·67	355,912·67	339,210	16,980·13	356,190·13	352,130	15,114·46	367,244·46	328,230	36,467·45	364,697·45	381,160	38,809·77	419,969·77
Do do i Haparanda	68,600	18,341	86,941	115,560	16,895	132,455	128,070	22,449	150,519	102,540	49,230	151,770	119,040	35,179	154,219
Råneå folkbank, Råneå	2,854·62	—	2,854·62	1,487·62	—	1,487·62	287·62	—	287·62	1,897·62	—	1,897·62	1,026·62	—	1,026·62
Summa	744,226·74	88,343·29	832,570·03	799,784·74	130,289·49	930,074·23	898,018·02	123,694·46	1,021,712·47	1,070,238·45	140,902·01	1,217,140·46	999,811·14	188,334·87	1,188,146·01

Sparbankerna äro desamma som under förra perioden funnos i verksamhet. Delegarnes antal har ökats från 5,010 vid periodens början till 6,475 vid dess slut. Likaså hafva delegarnes fonder under samma tid förkofrats från 893,744·49 kronor till

1,549,353·47 kronor och sparbankernas egna fonder från 65,413·53 kronor till 108,225·47 kronor. Nedanstående tabell lemna en närmare redogörelse för sparbankernas verksamhet under år 1885 och deras ställning vid samma års slut.

	Delegare.			Delegarnes fond.				Sparbankens egen fond.		
	Tillkomne nya.	Afgångne.	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp.	Godtgjorda räntor.	Uttagna belopp.	Behållning vid årets slut.	Inkomster under året.	Förvaltningskostnader m. m. under året.	Behållning vid årets slut.
	Under året.			Under året.						
	Antal.			K r o n o r.				K r o n o r.		
Piteå sparbank	315	229	2,550	130,150·47	30,965·32	96,849·08	668,040·62	8,228·32	3,521·95	57,982·86
Luleå do	204	136	1,789	75,907·88	18,157·71	53,629·15	397,868	4,235·30	1,740·91	21,513·99
Bodens do	20	9	196	3,164·50	856·70	1,465·34	19,152·48	152·04	129·15	1,521·93
Råneå do	50	27	350	13,304·98	2,828·54	9,085·59	60,440·05	568·13	414·51	1,148·55
Neder-Kalix do	113	28	673	19,236·29	8,040·60	7,797·39	178,578·58	2,162·88	915·32	10,046·92
Haparanda do	62	44	537	24,380·30	6,529·50	10,977·45	142,948·42	2,026·73	364·02	8,976·73
Öfver-Torneå do	25	19	314	13,282·28	3,860	12,644·41	82,056·87	1,293·75	507·10	6,458·43
Pajala do	7	1	66	360·69	117·77	17·73	268·45	118·86	—	576·06
Summa	796	493	6,475	279,787·39	71,356·14	192,466·14	1,549,353·47	18,786·01	7,592·96	108,225·47

Norrlands hypoteksförening, som öppnades i Hernösand sommaren 1862 och är gemensam för jordegare i Västernorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län, har under perioden fortsatt sin verksamhet, till upplysning hvarom, be-

träffande jordegares inom Norrbottens län ställning till föreningen, följande redogörelse öfver de till dem utlemnade lånen under åren 1881—1885 meddelas:

	Antal lån- tagare.	Belåningens grund.		Lånebelopp.	
		Särskild uppskatt- ning.	Taxe- rings- värde.		
		K r o n o r.			
År 1881	88	192,200	192,200	122,500	
» 1882	71	45,390	175,400	92,400	
» 1883	46	18,487	121,008	57,200	
» 1884	52	8,825	118,250	62,200	
» 1885	30	3,280	97,300	43,700	
Summa	287	268,182	704,158	378,000	
		972,340			
Från föreningens början intill ³¹ / ₁₂ 1885	1,017	—	—	—	Med delaktighet för 2,109,200 kronor.
Inom föreningens hela område från föreningens början intill d. ³¹ / ₁₂ 1885	2,719	—	—	—	Med delaktighet för 6,413,800 kronor samt lån för 6,357,000 kronor.

Rörande *fromma stiftelser* redogöres i **tabell N:o 8.** Af denna tabell framgår, att länet icke är rikt på medel och fonder till dylika ändamål. Detta är endast en naturlig följd deraf, att den odling, som inom länet uppstått, jemförelsevis är af ungt datum och att densamma allt tills nu haft att bekämpa svårigheter, som i allmänhet förhindrat den kapitalbildning och det allmänna välförhållande, som är nödvändigt, för att högre kulturändamål skola kunna rikligen tillgodoses. Den största fonden är Norrbottens läns nödhjelps- eller missväxtunderstödsfond, hvilken uppkommit af de medel, som af den välgörande allmänheten ställdes till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes disposition till lindrande af 1862 års missväxt. En del af dessa medel kunde i följd af de goda skördarne efter 1867 af många låntagare återgåldas. Som länet sedan dess förskonats från nöd genom allmän missväxt, har fonden kunnat tillväxa så, att den vid periodens slut uppgick till 110,199²¹ kronor. Understöd i form af räntefria lån hafva utgifvits, i följd såväl af missväxt genom gräsmaskens härjningar som af hagelskador, äfvensom till följd af frostskaorna under år 1885. Derjemte har under perioden understöd från fonden lemnats till vägbyggnader, egentligen till väglösa skogsbyar, för rödning af saknade utfartsvägar, såsom det verksammaste medlet att understödja deras odling och förekomma nöd af missväxt. Bidrag har jemväl ur denna fond under perioden utgått till telefonledningen till Elfsbyn.

Lasarett och läkarevård.

Lasarett äro inrättade i Piteå, Luleå och Haparanda. Piteå lasarets ekonomibyggnader hafva under perioden uppbygts, efter att under 1880 hafva nedbrunnit.

Epidemisjukhus äro i länets tre städer anordnade, hvarjemte sjukstugor under perioden inrättats vid Öfver- och Neder-Kalix kyrkor. Enligt hvad som visas af Tab. Litt. A är länet indeladt i 3 lasarets- och 7 provinsialläkare-distrikt. Redan häraf torde framgå otillräckligheten af de nu befintliga läkarekrafterna inom länet och den ofantliga utsträckning, provinsialläkaredistriktet för närvarande ega. I afgifna yttranden förklara äfven provinsialläkarna, att erfarenheten ådagalagt, det dristen på tillräckligt läkarebiträde gör sig synnerligt kännbar vid inträffandet af sådana epidemier, som under senaste femårsperiod och särdeles under år 1885 varit gängse, samt att äfven under vanliga förhållanden det biträde, en ensam läkare kan

lemnna inom så vidsträckt distrikt som Norrbottens, är alltför otillräckligt. Åtskilliga epidemiska sjukdomar hafva under perioden varit mer och mindre spridda; synnerligast skarlakansfeber och difteri, som haft till följd en ovanligt stor dödlighet bland barnen. De sanitära förhållandena i öfrigt inom länet anses vara i allmänhet tillfredsställande, tillfölje af de vanligen sunda boningshusen, som äro uppförda af timmer, bättre ombonade än tillföre, fukt fria och belägna på torr mark samt oftast på lämpliga afstånd sinsemellan. Tillgången på godt dricksvatten från vattendrag och källor är också på landsbygden vanligen riklig. Der vattnet måste hemtas ur grädda brunnar, anmärkes dock, att detsamma understundom är osundt och olämpligt till dryck och matlagning, emedan brunnarne ofta förläggas invid ladugårdarne och häraf blifva förorenade. Bad användas ytterst sällan i den svenska bygden, under det att den finsktalande befolkningen med noggrannhet begagnar ångbad hvarje vecka. Bland sistnämnda befolkning har förtärandet af kaffe så tilltagit, att det, enligt provinsialläkarnes åsigt, otvifvelaktigt menligt inverkar på det allmänna helstillståndet och torde vara en af de bidragande orsakerna till de så allmänt förekommande sjukdomarne: magkatarr, bleksot och blodbrist.

Sjukvårdsafgiften har under perioden utgått med 50 öre för man och 25 öre för kvinna; med undantag af år 1881, då den allenast inom Piteå fögderi utgick efter nämnda debiteringsgrund, medan debiteringen inom öfrige delar af länet under nämnda år utgjorde 40 öre för man och 20 öre för kvinna. Afgiftens hela belopp utgjorde:

År 1881	kronor 11,775 ⁸⁵ .
» 1882	» 13,622 ⁹⁵ .
» 1883	» 13,502 ⁰⁰ .
» 1884	» 13,583 ²⁵ .
» 1885	» 13,830 ⁵⁵ .

Summa kronor 66,314⁶⁰.

I medeltal

För länets indelning i *veterinärläkaredistrikt* är jemväl förut redogjordt i Tab. Litt. A. Ehuru landstinget anvisat lön jemväl åt en distriktsveterinär i Neder-Kalix, har platsen i brist af kompetente sökande icke kunnat under perioden besättas annat än under en kort tid, hvadan endast tre veterinärläkare tjänst-

gjort inom länet under sagde tid. Med anledning häraf har landstinget beviljat länsveterinärerne i Neder-Luleå och Haparanda ersättning för en resa i månaden till Råneå och Neder-Kalix, för att lemna biträde åt dem i dessa socknar, hvilka för sina husdjur deraf äro i behof.

Till de uppgifter rörande *kommunernas fattigvård och finanser*, som utarbetas af Statistiska Centralbyrån, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande endast att tillägga, att bördan af fattigvården i länet anses under perioden hafva varit något tyngre än förut, i följd af de delvis ogynsamma skörderesultaten och de dåliga konjunkturerna för trävarurörelsen, med deraf föranledda låga dagsverkspris och förtjenster för den lösa befolkningen, som häraf är beroende och lefver mera för dagen. Understödstagarnes underhåll har inom flere kommuner ordnats i särskildt inrättade fattighus, der isynnerhet vanföra och orkeslösa fattiga underhållas. I många socknar bibehålles ännu seden att genom auktion eller aftal utackordera fattighjonen hos huggade spekulanter bland församlingsmedlemmarna, hvarvid det dock enligt uppgift icke ensamt tages hänsyn till det billigaste priset, utan äfven till spekulantens förmåga och lämplighet att bereda nödig vård åt de behöfvande. Denna sed synes dock, dess bättre, vara på väg att utträngas af ordnade fattighus och efter all sannolikhet jemväl af fattiggårdar, om hvilkas inrättande förslag flerstädes väckts. En *fattiggård*, den första och hittills enda i länet, har under hela perioden varit i verksamhet. Denna är belägen i Öjebyn af Piteå socken, som efter inköp af ett härtill lämpligt hemman redan 1877 öppnade densamma för fattiges emottagande. Genom tillbyggnader har den under denna period utvidgats och fullbordats med en kostnad, som vid slutet

af år 1885 uppgick till 28,598.30 kronor för fastighet och inventarier. Fattiggården förvaltas af en särskild styrelse af tre personer och skötes af en föreståndare och föreståndarinna med biträde. Det antal fattige, som vid gården erhållit försörjning, har under de olika åren vexlat från 53 till 85 personer årligen, af hvilka 21 till 27 personer hela året åtnjutit full försörjning. Kostnaden för fattiggårdens drift, föreståndareaflöningar och hjonens underhåll har i medeltal utgjort 4,866 kronor 46 öre årligen. Resultatet af den sålunda anordnade försörjningen anses tillfredsställande och indirekt ledande till minskning i fattigvårdsutgifterna, ehuru väl den direkta underhållskostnaden icke blifvit billigare än vid fattighjonens försörjande på annat sätt.

Till understöd åt fattiga bland lappallmogen har under denna period, såsom under lång tid förut, ett anslag af statsmedel årligen varit i nåder anvisadt, hvars belopp vid periodens slut uppgick till 1,500 kronor.

Distriktsmagasin finnas i de fleste kustsocknar och i några lappmarksocknar, ehuru redovisning derför numera icke till länsstyrelsen ingår. I alla länets socknar finnes derjemte eller skall finnas en reservfond af spanmål, benämnd »*Nya Distriktsmagasinsfonden*» och bildad efter 1867 års missväxt af det utsädeskorn, som då skänktes af allmänheten och socknevis utdelades mot vilkor, »att den skulle förvaltas på samma vilkor, som för distriktsmagasin vore stadgadt, samt att af den spanmål, som sålunda blifvit öfverlemnad, skulle för everldeliga tider bildas en reservfond, hvaraf räntan borde användas till premier åt sådane jordbrukare, som genom ändamålsenlig dikning och ett väl ordnad landtbruk deraf gjort sig förtjente.»

Luleå å landskansliet och landskontoret i december 1886.

LARS BERG.

P. Zetterstedt.

K. S. Husberg.

Tab. N:o 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 december enligt presterskapets uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättade vid slutet af motstående år.						Beväringsmanskaf af alla 5 klass. enligt form. II. i nåd. förord. d. 9 febr. 1861.	Enligt årets mönsterullor approberade beväringss-pligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspenningar.				
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden utom											
Lappmarkerna år 1881.....	35,903	35,489	71,392	35,922	35,443	71,365	19,527	19,752	39,279	2,897	638
" " 1882.....	36,164	35,836	72,000	36,382	36,036	72,418	19,049	19,432	38,481	2,803	634
" " 1883.....	36,512	36,176	72,688	36,616	36,305	72,921	19,132	19,627	38,759	2,843	626
" " 1884.....	37,130	36,615	73,745	37,212	36,783	73,995	20,564	20,912	41,476	2,998	707
" " 1885.....	37,430	36,777	74,207	37,683	37,075	74,758	20,697	20,944	41,641	3,199	780
I Lappmarkerna år 1881.....	6,927	6,841	13,768	6,811	6,713	13,524	6,811	6,713	13,524	Lappmarkerna äro fria	
" " 1882.....	7,036	6,937	13,973	6,919	6,798	13,717	6,919	6,798	13,717	från utskrifning och	
" " 1883.....	7,188	7,054	14,242	7,054	6,935	13,989	7,054	6,935	13,989	knektehållning enligt	
" " 1884.....	7,371	7,178	14,549	7,178	7,078	14,256	7,178	7,078	14,256	Kgl. Reglementet den	
" " 1885.....	7,516	7,327	14,843	7,381	7,151	14,532	7,381	7,151	14,532	24 november 1749.	
I Luleå stad år 1881.....	1,455	1,668	3,123	1,450	1,663	3,113	622	628	1,250	130	29
" " 1882.....	1,484	1,675	3,159	1,452	1,669	3,121	663	656	1,319	115	36
" " 1883.....	1,480	1,703	3,183	1,474	1,717	3,191	660	688	1,348	115	21
" " 1884.....	1,558	1,748	3,306	1,548	1,762	3,310	692	711	1,403	136	39
" " 1885.....	1,606	1,786	3,392	1,618	1,817	3,435	740	723	1,463	150	40
I Piteå stad år 1881.....	1,081	1,322	2,403	1,082	1,322	2,404	432	457	889	92	26
" " 1882.....	1,065	1,331	2,396	1,068	1,334	2,402	445	455	900	84	33
" " 1883.....	1,111	1,361	2,472	1,110	1,358	2,468	502	537	1,039	113	24
" " 1884.....	1,154	1,403	2,557	1,154	1,417	2,571	519	549	1,068	122	18
" " 1885.....	1,166	1,445	2,611	1,166	1,460	2,626	525	562	1,087	122	31
I Haparanda stad år 1881.....	531	595	1,126	586	664	1,250	234	222	456	51	8
" " 1882.....	528	604	1,132	576	669	1,245	235	231	466	67	11
" " 1883.....	536	614	1,150	571	676	1,247	242	238	480	61	9
" " 1884.....	557	626	1,183	583	686	1,269	255	253	508	56	17
" " 1885.....	552	636	1,188	597	688	1,285	245	239	484	48	9
I hela länet år 1881.....	45,897	45,915	91,812	45,851	45,805	91,656	27,626	27,772	55,398	3,170	701
" " 1882.....	46,277	46,383	92,660	46,397	46,506	92,903	27,311	27,572	54,883	3,069	714
" " 1883.....	46,827	46,908	93,735	46,825	46,991	93,816	27,590	28,025	55,615	3,132	680
" " 1884.....	47,770	47,570	95,340	47,675	47,726	95,401	29,208	29,503	58,711	3,312	781
" " 1885.....	48,270	47,971	96,241	48,445	48,191	96,636	29,588	29,619	59,207	3,519	860

Tab. N:o 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I NORRBOTTENS LÄN ÅREN 1881—1885.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägs lag vid 1885 års slut.	Deraf under åren 1881—1885		Kostnad för under åren 1881—1885				Längd af indelade, med skjutsanstalter för sedda vägar vid 1885 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1885 års slut)			
		fulländade och afsy- nade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.			med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af statsmedel.	Af landstings eller kommuners medel.	Af statsmedel.	Af landstings eller kommuners medel.		Gästgifverier.	Skjutsstationer.		
	Mil.	Mil.	Mil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Mil.	Antal.	Antal.	Antal.	
A landsbygden:												
allmänna landsvägar	23·20	—	—	—	—	—	—	23·2	12	3	—	
häradsvägar	101·79	9·89	1·15	95,200	80,191	11,200	14,000	97·3	29	22	3	
sockenvägar	18·85	1·15	—	13,100	18,044	—	—	—	2	2	—	
I städerna	1	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	
Summa	144·84	11·04	1·15	108,300	98,235	11,200	14,000	121·5	46	27	3	
<p><i>Skjutslegan per mil utgick vid 1885 års slut med:</i></p> <p>1·60 kronor, hvilket är <i>maximilega</i> med entreprenadbidrag vid 36 18 —</p> <p>1·50 kronor } med entreprenadbidrag » 2 4 —</p> <p>1·40 » } " " " 5 3 —</p> <p>1·30 » } hvilket är <i>under maximilega</i> " " " 1 — —</p> <p>1·20 » } " " " 2 2 —</p> <p>0·80 » } utan " " — — 3</p> <p style="text-align: right;">Summa (skjutsanstalter) 46 27 3</p>												
									Kungs- och krono- skjuts.			
Antal utgångna hästar under år 1881	vid								3	8,160	2,631	2
» » » » 1882	»								69	8,647	3,096	3
» » » » 1883	»								—	9,425	2,637	6
» » » » 1884	»								—	8,823	2,623	13
» » » » 1885	»								—	8,501	2,307	20
Summa (hästar)									72	43,556	13,294	44

Tab. N:o 4.
(I Norrbottens län finnes intet fideikommiss.)

Tab. N:o 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG I NORRBOTTENS LÄN ÅR 1885.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar i städer.	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.		Summa (mantal).			å jordbrukefastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Gellivara aktiebolag	Hemman, verk och inrättningar	Piteå.	—	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{8}$	2	17 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{4}$	—	5	465,000	174,000	2,800	3,423,400	
	Hemman	Elfsby.	1 $\frac{1}{2}$	—	—	3	—	—	82,100	—	—		
	Hemman, verk och inrättningar	Jockmock.	1 $\frac{1}{6}$	—	—	15 $\frac{1}{2}$	1	—	178,000	—	—		
		Öfver-Luleå.	3 $\frac{3}{4}$	2 $\frac{1}{2}$ $\frac{7}{8}$	2 $\frac{1}{2}$	37 $\frac{1}{2}$	11	7	889,000	121,800	—		
		Neder-Luleå.	1 $\frac{1}{6}$	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{8}$	—	12 $\frac{1}{2}$	2	8	51,800	571,000	—		
	Meldersteins säteri	Råneå.	11 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{3}{8}$	3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$	12 $\frac{1}{2}$	3	15	608,100	190,500	—		
	Diverse hemman	Gellivara.	1 $\frac{1}{6}$	—	—	5 $\frac{1}{2}$	—	1	63,700	400	—		
	Gårdar, tomter och jordområden	Luleå stad.	—	—	—	—	—	4	500	24,700	—		
Skuthamns aktiebolag	Skuthamns ängsäg	Piteå.	—	—	—	—	—	1	4,200	90,000	—		
	Åtskilliga hemman	Elfsby.	—	1 $\frac{1}{6}$	—	—	1 $\frac{1}{6}$	—	26,300	—	—		
Bergsviks nya ängsågs-aktiebolag	Bergsviks ängsäg med hemman	Piteå.	—	3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{8}$	—	—	—	1	10,000	80,000	—		
	Öfra Grundsel	Elfsby.	1 $\frac{1}{6}$	—	—	—	1 $\frac{1}{6}$	—	2,500	—	—		
Aktiebolaget Storfors	Storfors ängsäg	Piteå.	—	—	—	—	—	1	—	90,000	—		
	” ängqvarn	”	—	—	—	—	—	1	—	—	—		
Aktiebolaget Bodträskfors	Hemman	Jockmock.	2 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$	—	1	—	—	174,500	—	—		
	D:o, verk och inrättningar	Öfver-Luleå.	—	4 $\frac{3}{8}$ $\frac{5}{8}$	—	—	15	3	147,000	108,000	—		
	Pontusuddan o. jordområde	Luleå stad.	—	—	—	—	—	2	2,000	19,100	—		
Luleå ängsnickeri-aktiebolag	Hemman, verk och inrättningar	Jockmock.	3 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—	1	44,000	20,000	—		
		Öfver-Luleå.	—	—	—	—	2	3	5,300	4,000	—		
	Snickerifabrik med 2 ängsågar, qvarn och jordområde	Luleå stad.	—	—	—	—	—	9	4,000	670,800	—		
Norrbottens bryggeri-aktiebolag	Notviken	Neder-Luleå.	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—		
	Bryggeri	Luleå stad.	—	—	—	—	—	1	—	46,100	—		
Aktiebolaget Bergman, Hummel & Co.	Hemman	Råneå.	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	3,800	—	—		
	Karlsborgs och Nyborgs ängsågar jemte hemman m. m.	Neder-Kalix.	1 $\frac{1}{6}$	7 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$	—	1 $\frac{1}{6}$	2	19	41,500	319,600	—		
	Gyljen, Rödapp	Öfver-Kalix.	1 $\frac{1}{6}$	4 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	—	3 $\frac{1}{2}$	23	7	193,300	127,000	—		
	Diverse hemman	Gellivara.	2 $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$	—	—	9 $\frac{1}{2}$	1	—	132,200	—	—		
	Junosuando	Pajala.	—	—	—	—	—	—	3,500	—	—		
	Diverse hemman och nybyggen	Tärendö.	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	10,100	—	—		
	Dito dito samt säg	Korpilombolo.	1 $\frac{1}{2}$	—	—	1 $\frac{1}{2}$	1	1	51,700	10,000	—		
	Hemman och torp	Jukkasjärvi.	—	—	—	—	1	—	2,000	—	—		
	Magasin och jordområde	Luleå stad.	—	—	—	—	—	2	5,000	5,000	—		
Luleå arbetareförenings aktiebolag	Gård med tomt	”	—	—	—	—	—	1	—	50,500	—		
Nya handels-aktiebolaget	Dito	”	—	—	—	—	—	1	—	4,800	—		
Luleå mekaniska verkstads aktiebolag	Smedja och slip	”	—	—	—	—	—	2	—	10,500	—		
Piteå ängsågs-aktiebolag	Gård med tomt	Piteå stad.	—	—	—	—	—	1	4,300	50,000	—		
		Summa	26 $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{6}$	27 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$	8 $\frac{1}{6}$	103 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	165 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	62	98	3,205,400	2,788,800	2,800	5,999,000

Anmärkning. ¹⁾ Anlagd år 1885, hvadan vid sagda års slut ännu intet taxeringsvärde densamma åsatts.

Tab. N:o 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR I NORRBOTTENS LÄN ÅR 1885.

1. Främmande magtens och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa (mantal).	9. Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.					11. jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälse-ränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Engelske undersåten Robert Loder....	Törefors	Neder-Kalix.	—	3½	—	13¼	7	10	111,200	142 500	—	272,200	
» »	Öfver-Kalix.	—	¼	—	¾	3	—	18,500	—	—		
Finske undersåten Anders Kurt.	Hälften af Nikkala ångsåg och lastageplats m. m....	Neder-Torneå.	—	¼	—	—	—	—	6,600	119,400	—	129,300	
» Johan Tervo.....	En half tomt.....	Haparanda.	—	—	—	—	—	1	—	2,300	—		
» Jak. Mikander.....	En fjerdedel af tomt.....	»	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—		
		Summa	—	1½	—	13¾	10	12	136,300	265,200	—	401,500	

54 Norrbottens län.

Tab. N:o 7.

BRANDFÖRSÄKRINGS-INRÄTTNINGARNES VERKSAMHET I NORRBOTTENS LÄN ÅREN 1881—1885.

1. Inrättningens namn och verksamhetsområde.	2. År, då verksamheten börjat.	3. Influtna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp). 1881—1885.	4. Öfriga inkomster. 1881—1885.	5. Utbetalda brandskade-ersättningar. 1881—1885.	6. Öfriga utgifter. 1881—1885.	7. Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1885.	8. Försäkringsbelopp		10. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					11. Eldsvådor, för hvilka under 1881—1885 utbetalts ersättning för endast för både fast eller fast och endast lös lös egen-egendom.		12. Antal. Antal.
							tecknad under loppet af år 1885.	qvarstående vid slutet af år 1885.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	Antal.	Antal.	
1. Norrbottens läns Brandstods-bolag	1847	Kr. 65,661'51	Kr. 1,600'59	Kr. 43,529'43	Kr. 12,621'12	Kr. 32,030'63	Kr. 452,570	Kr. 7,552,491	öre. 14	öre. 10	öre. 15	öre. 11	öre. 15	Antal. 29	Antal. 30	
							Kr. 243,910	Kr. 3,058,819	öre. 14	öre. 10	öre. 15	öre. 11	öre. 15	Antal. 7		
2. Piteå tingslags Brandstodsbolag, Lös egendom	1856	Kr. 18,682'35	Kr. 983'78	Kr. 17,310	Kr. 1,321'79	Kr. 2,353'33	Kr. 303,910	Kr. 4,403,100	öre. 4	öre. 12	öre. 5	öre. 5	öre. 20	Antal. —	Antal. 19	

Anm. ¹⁾ Räkenskapsåret eller försäkringsåret räknas från och med 1 november kl. 12 på dagen till nästföljande november samma tid.

Tabb. N:o 6 o. 7.

Tab. N:o 8.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I NORRBOTTENS LÄN ÅR 1885.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1885		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1885. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
				till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.			
A. Å landsbygden.								
1. Höijerska donationen.	Premier till högst 10 barn i Öjeby fasta folkskola.	Pastor G. Höijer och hans fru.	1877 ¹⁵ / ₆	10	15	300	Skolrådet.	
2. Nilsonska fonden.	Premier till barn i Kopparnäs skola.	Enkefru C. G. Nilsson, född Åström från Stockholm.	1882 ²² / ₇	Några	20	400	Dito.	
3. Nils Larssons från Sundom donationsfond.	Belöning åt fitiga och snälla skolbarn.	Nils Larsson och hans hustru Maria Andersdotter i Sundom, hemmansegare.	1800 ²⁵ / ₃	—	—	1,002 ¹⁵	Skolkassans förvaltare.	
4. Altartaflans och predikostolens renoveringsfond i Neder-Luleå.	Kapitalet jemte de besparade räntorna äro ämnade till bekostande af altartaflans och predikostolens uppför-gyllande.	Kyrkoherden m. m. J. A. Englund.	1879 ¹ / ₆	—	—	134 ²⁵	Kyrkoherden i församlingen.	
5. Törefors sjuk- och begravningskassa.	Att till delegarne lemna sjuk- och begravningshjälp.		1882 ³ / ₃	15	352 ⁷²	567 ⁵⁸	En styrelse.	
6. Neder-Kalix barnhem.	Uppfostran af fattiga, företrädesvis föräldralösa barn.	Prosten O. Wiklund, gross-handlarne D. Hummel och J. Sällström samt amanuensen E. W. Bergman.	1865 ¹⁴ / ₇	15 å 16	1,700	—	Grosshandlaren J. Sällström.	1)
7. Salmi arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.	Beredande af hjälp under inträffande sjukdom åt delegarne.	Vice Konsul N. Wennerström.	1874 ²⁷ / ₄	Ej någon	—	1,458		
B. Piteå stad.								
1. Skepparesocietets be-gravningskassa.	Begravningshjälp till föreningens ledamöter.	Skepparesocietets medlemmar.	1828 ⁹ / ₁	—	—	4,289	Styrelsen.	
2. Åkerhjelmiska donations-fonden.	Låneunderstöd till behöfvande handverkare och arbetare emot låg ränta.	Landshöfding Knut Åkerhjelm.	1856 ²³ / ₆	—	—	3,515 ⁵⁰	Magistraten.	2)
3. Piteå handelsassociations hjälpkassa.	Understöd till handelskårens behöfvande medlemmar.	Handelskårens medlemmar.	1863 ³⁰ / ₁₂	—	—	857 ²⁴	Ordföranden i Handelsföreningen.	
4. Samuel Gustaf Hermelins stipendiifond.	Understöd, dels åt en yngling, som genomgått Piteå läroverk och ämnar fortsätta sina studier, dels åt en eller flere af läroverkets öfriga lärjungar.	Flere personer genom sammanskott.	1877 ²² / ₆	4	180	3,776 ⁷³	Piteå läroverkskollegium.	
5. Kollega A. Lundströms understödsfond.	Understöd till paupes hontoux.	Kollega A. Lundström.	1869 ⁹ / ₁₀	2	30	500	Fattigvårdsstyrelsen.	
6. Auditör G. Dahls fond.	Understöd åt fattiga.	Auditör G. Dahl.	1873 ²⁰ / ₁₂	—	—	167 ⁸⁶	Dito.	
7. Piteå stads fruntimmersförening.	Beredande af arbete åt fattiga.	Stadens fruntimmer.	1876	—	—	5,798 ⁸¹	Enkefru K. Lundström.	
8. Köpmannaföreningens understödsfond.	Bidrag till hjälpbehöfvande medlemmar med enkor och barn.	Köpmannaföreningens medlemmar genom sammanskott.	1880 ²² / ₁₀	—	—	—		3)
9. Piteå jultomar.	Gåfvor till fattiga vid julen.	Diverse personergenomsammanskott och fond 500 kronor, skänkt af enkefru Jenny Ulander.	1881 ¹⁷ / ₁₂	71 hus-håll	240 ³⁰	530 ²⁸	Styrelsen.	
10. Kollega A. Lundströms stipendiifond.	Understöd till behöfvande ynglingar, som genomgått Piteå läroverk och ämna fortsätta sina studier.	Kollega A. Lundström.	1867 ¹ / ₆	—	—	547 ⁵⁰	Piteå läroverkskollegium.	
11. Klara Halléns fond.	Till en frisäng å Piteå lasarett.	Enkefru Klara Hallén.	1878 ²⁴ / ₁	—	—	1,270 ⁰⁹	Lasarettsdirektionen.	
12. Hundramannaföreningen.	Sjuk- och begravningskassa.	Diverse personer genom årligt sammanskott.	1882 ²⁴ / ₆	9	272 ⁹⁰	163 ⁸³	Styrelsen.	
13. Johanna Erika Brodins fond.	En frisäng å Piteå lasarett.	Fröken Johanna Erika Brodin.	1883 ¹ / ₃	—	—	1,189 ¹⁵	Lasarettsdirektionen.	

Tab. No 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1885		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1885. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
				till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.			
C. Luleå stad.								
1. RådmansekanUlrika Charlotta Sundströms fond.	Räntan skall årligen tilldelas behöfvande fruntimmer af köpmans- eller handverksklasserna i Luleå.	Fru Ulrika Charlotta Sundström.	1879 ²⁶ / ₁₂	1	100	2,148 ⁵⁰	Drätselkammaren under magistratens insende.	
2. Dito dito.	Grundfond för bildande af en vårdanstalt för yngre, behöfvande, föräldralösa barn.	Dito.	"	—	—	2,736 ⁸⁵	Dito.	
3. Luleå Good-Templars sjuk- och begravningshjulsförening.	Understöd till sina medlemmar samt begravningshjulsförening.	Goodtemplarlogerna »Upprättelsen» och »Norrbotens bauér».	1884 ¹⁶ / ₂	4	65	818	Styrelsen.	4)
4. Luleåfruntimmersförening.	Understöd till fattige i Luleå.	Landshöfdingskan Clementine Roos.	1857 ⁶ / ₇	25	214 ²⁵	3,450 ⁶³	Dito.	
5. Luleå fruntimmersunderstöds- o. pensionsförening.	Räntan å fonden utdelas till behöfvande i föreningen.	Luleå stads fruntimmer.	1880 ⁶ / ₂	2	100	2,679 ⁴⁰	Dito.	
6. Norbergiska stipendiifonden.	Understöd åt studerande ynglingar från Ångermanlands, Vesterbottens, Medelpads och Jemtlands landskap, hvilka »jemte verklig fattigdom med goda naturgäfvor förena flit, goda seder, stilla och sedligt uppförande».	Prosten I. Norberg.	1819 ¹ / ₄	—	—	—	Hernösands konsistorium.	5)
7. Asplundska stipendiifonden.	Understöd till fattige och välartade ynglingar, som erna fortsätta sina studier.	Grosshandlanden Erik Asplund.	1871 ¹⁸ / ₁₁	1	180	3,180	Läroverkskollegium i Luleå.	
8. Samuel Gustaf Hermelins stipendiifond.	Att inom läroverkskretsen i Luleå fortplanta minnet af friherre S. G. Hermelin genom utdelande af dels vauliga stipendier å minst 100 kronor, dels ett skriftstipendium.	Flere personer inom Norrbottens län.	1877 ³¹ / ₅	3	250	6,731 ⁷⁷	Rektor och kollegium vid Luleå läroverk.	
9. Widmarkska fonden.	Inköp af böcker för utlåning åt medellösa studerande.	Landshöfding P. H. Widmark.	—	—	—	989 ⁶⁴	Dito.	
10. Luleå sängsällskaps stipendiifond.	Premier åt ynglingar vid Luleå läroverk, hvilka ådagalägga fallenhet för musik.	Luleå sängsällskap.	1884 ⁶ / ₆	2	30	530	Dito.	
D. Haparanda stad.								
1. Turdfjellska premiefonden.	Utdelning af premier för flit, skicklighet och välförhållande åt elever vid Haparanda lägre allmänna läroverk.	Sekreteraren i Ingeniörkåren J. E. Turdfjell, Stockholm.	1845 ²⁵ / ₆	55	90	1,500	Hernösands konsistorium.	
2. Bergerska stipendiifonden.	Utdelning af fyra stipendier åt fyra behöfvande, flitiga och sedesamma lärjungar vid Haparanda lägre allmänna läroverk.	Tullförvaltaren C. W. Berger i Göteborg.	1868 ¹¹ / ₃	4	120	2,000	Pastor, stadsstyrelsen och rektor.	
3. Asplundska stipendiifonden.	Utdelning af stipendier åt lärjungar från Haparanda, hvilka fortsätta sina studier.	Grosshandlanden Erik Asplund i Haparanda.	1871 ¹⁸ / ₁₁	1	180	3,000	Läroverkets rektor och kollegium.	
4. Westergrens stipendiifond.	Utdelning af ett stipendium tillsvidare åt en från Haparanda läroverk utgående, välartad yngling, som fortsätter sina studier.	Grosshandlanden C. Westergren.	1880 ⁷ / ₅	1	240	5,191		
5. Asplundska frisängen.	Beredande af kostnadsfri sjukvård åt fattiga sjuka, företrädesvis s. k. pauvres honteux.	Grosshandlanden Erik Asplund.	1871 ¹⁸ / ₁₁	6	298	8,200	Haparanda lasarettsdirektion.	
E. Hela länet.								
1. Norrbottens läns missväxt-understödsfond.	Att genom utdelande af lån och af direkt understöd bispringa invånarna vid inträffande allmän eller partiel missväxt.	1863	37	12,450	110,199 ²¹	Länsstyrelsen i Norrbottens län.	6)
2. Turdfjellska fonden.	Premier för odlingsflit.	Sekreteraren i Ingeniörkåren J. E. Turdfjell, Stockholm.	1845 ²⁵ / ₆	3	105	1,750	Norrbottens läns hushållnings-sällskap.	
		Summa	—	201	17,233 ¹⁷	181,572 ⁹⁷		

Anmärknin gar:

1) Stiftelsen uppehålls genom frivilliga bidrag. — 2) Lån till belopp af 50—100 kronor få innehafvas högst 5 år. — 3) Kapitalet 500 kronor får ej minskas. — 4) Delaktighet endast för Goodtemplare af Malinska grenen. — 5) Stipendiet utgår i tur till läroverken inom nämnda landskap. — 6) Af utdelade beloppet har största delen utgjort räntefria lån, återstoden anslag för telefon och vägar.

Stockholm 1887. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
BILDNINGEN
STOCKHOLM 27